

УНИВЕРСИТЕТ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ
И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

ХРИСТО ГЕОРГИЕВ МУТАФОВ
AUREA MEDIOCRITAS

Двукнижие

Книга 1.

**Когнитологичен портрет
в стила на интервюто:
За усилията за приобщаване
на България към световната
научно-информационна практика**

Книга 2.

**Систематично-хронологично-
азбучна биобиблиография**

София
Издателство „За буквите – О писменехъ“
2018

Куманова, Александра. Академик, професор Христо Георгиев Мутафов (Augea mediocritas): *Двукнижие (Кн. 1. Когнитологичен портр. в стила на интервюто или Творец и организатор на науката: За усилията за приобщаване на България към световната научно-информ. практика; Кн. 2. Систематично-хронолог.-азб. биобиблиогр.)* [328 ном. назв.] / Беседата води, състав., бел. А. Куманова; Науч. ред. С. Денчев; Обща ред. Н. Василев; Библиогр. ред.: С. Филипова, М. Максимова; Рец.: К. Александрова, Н. Казански. – София: За буквите – О писменехъ, 2018. – 180 с.: с ил.

Именен показалец; Списък на период. изд.; Списък на съкр.

Изданието включва:

– разгърната академична беседа с лидера в областта на научната медицинска информация в България проф. Христо Мутафов, водена от когнитолога – библиограф проф. Александра Куманова, която е автор и на бележките към текста, и на неговата справочно-енциклопедична атрибутивност (Кн. 1: с. 9-108);

– пълна вторично-документална персоналия на проф. Христо Мутафов, базирана на предоставен от него първичен библиографски списък, реструктуриран и оптимизиран от интервюера за целите на подетото когнитологично портретиране (Кн. 2: с. 111-179).

Автор на настоящата систематична биобиблиография и съпътстващия я справочен апарат е интервюерът.

Беседата и биобиблиографията имат общ екип от експерти:

- научна редакция – проф., д.ик.н. Стоян Денчев;
- обща редакция – ас., д-р Николай Василев;
- библиографска редакция – ас. Силвия Филипова, Марияна Максимова;
- рецензент – доц., д-р Красимира Александрова, доц. д-р Никола Казански.

В оформлението на изданието е използван фотопортрет на проф. Христо Мутафов.

Емблематиката на публикацията принадлежи на д-р Николай Василев.

- © Христо Мутафов – интервю
- © Александра Куманова – води беседата, съставител на биобиблиографията и бележките
- © Стоян Денчев – научен редактор
- © Николай Василев – обща редакция, емблематика
- © Силвия Филипова – библиографска редакция
- © Марияна Максимова – библиографска редакция
- © Красимира Александрова – рецензент
- © Никола Казански – рецензент

- © Университет по библиотекознание и информационни технологии

Издателство „За буквите – О писменехъ“

ISBN 978-619-185-336-6

ISBN 978-619-185-335-9 online

ХРИСТО ГЕОРГИЕВ МУТАФОВ
AUREA MEDIOCRITAS

Двукнижие

Книга 1.

**Когнитологичен портрет
в стила на интервюто:
За усилията за приобщаване
на България към световната
научно-информационна практика**

Книга 2.

**Систематично-хронологично-
азбучна биобиблиография**

Интервю с
проф. д-р мед., д.филос.н. Христо Мутафов

Интервюто взе:

проф. д.п.н. Александра Куманова

Биобиблиография, бележки:

проф. д.п.н. Александра Куманова

Научна редакция:

проф. д.ик.н. Стоян Денчев

Обща редакция:

ас. д-р Николай Василев

Библиографска редакция:

ас. Силвия Филипова

Марияна Максимова

Рецензенти:

доц. д-р Красимира Александрова

доц. д-р Никола Казански

CHRISTO GEORGIEV MUTAFOV
AUREA MEDIOCRITAS

Duoteuch

Book 1.
Cognitologic portrait
in the style of interview:
On the efforts of incorporation
of Bulgaria in the world
scientific and information practice

Book 2.
Systematic-chronological-
alphabetic biobibliography

**Interview with
Prof. Dr. D. Sc. Christo Mutafov**

Interviewer:

Prof. D. Sc. Alexandra Kumanova

Biobibliography, notes:

Prof. D. Sc. Alexandra Kumanova

Scientific editorship:

Prof. D. Sc. Stoyan Denchev

General editorship:

Assist. Prof. Nikolay Vasilev, PhD

Bibliographic editorship:

**Assist. Prof. Silviya Filipova
Mariyana Maximova**

Reviewers:

**Assoc. Prof. Krasimira Alexandrova, PhD
Assoc. Prof. Nikola Kazanski, PhD**

ХРИСТО ГЕОРГИЕВ МУТАФОВ

Книга 1.

**Когнитологичен портрет
в стила на интервюто:
За усилията за приобщаване
на България към световната
научно-информационна практика**

Беседата води:

проф. д.п.н. Александра Куманова

CHRISTO GEORGIEV MUTAFOV

Book 1.

Cognitologic portrait in the style of interview: On the efforts of incorporation of Bulgaria in the world scientific and information practice

Talk conducted by
Prof. D. Sc. Alexandra Kumanova

Акад. проф. д-р мед., д.филос.н. Христо Мутафов (род. на 27.01.1936 г. в София) е признат лидер в областта на научната медицинска информация у нас. Години наред е директор на Националния център за научна медицинска информация при Медицинския университет в София и ръководител на Документационния център на Световната здравна организация за България.

Работил е системно по изграждането на комплекса от съвременни научно-практически методи за работа в Националната система за научно-медицинска информация у нас, включително и по комплексното научно-информационно сътрудничество на Центъра със сродни чуждестранни институции.

Доктор е на философските науки по „Теория на научната информация“.

Автор е на над 160 публикации по информатика и медицинско наукознание.

Член е на Нюйоркската академия на науките, на Българската национална академия по медицина, член-основател на Атланто-евро-средиземноморската академия за медицински науки, както и персонален член и участник в борда за управление на Европейската асоциация за медицинска информация и библиотеки.

Проф. д.педаг.н. Александра Куманова е действителен член на Международната академия по информатизация (МАИ) при ООН (секция „Библиотечнознание“), на Арктическата академия на науките (секция „Информационни технологии“), Ноосферната академия на науките и на Философския съвет на Руското космическо общество. Преподавател е в УниБИТ.

АКАДЕМИК, ПРОФЕСОР ХРИСТО МУТАФОВ
(Когнитологичен портрет в стила на интервюто
или Творец и организатор на науката:
За усилията за приобщаването на България към световната
научно-информационна практика)

Анотация

Беседата с акад. проф. д-р мед., д. филос. н. Христо Георгиев Мутафов (род. на 27.01.1936 г. в София) е сиинтезирана и лапидарна информационна картина на жизнения и творческия път на този признат лидер в областта на научната медицинска информация у нас и на историята на научната медицинска информация (практика и теория).

Проф. Хр. Мутафов години наред е директор на Центъра за научна медицинска информация при Медицинския университет в София и ръководител на Документационния център на Световната здравна организация в България. Работил е системно по изграждане на комплекса от съвременни научно-практически методи за работа в Националната система за научно-медицинска информация у нас, включително и по комплексното научно-информационно сътрудничество на Центъра със сродни чуждестранни институции.

Доктор е на философските науки по „Теория на научната информация“. Автор е на над 160 публикации по информатика и медицинско наукознание. Член е на Нюйоркската академия на науките, на Българската национална академия по медицина, член-основател на Атлантико-евро-средиземноморската академия за медицински науки, както и персонален член Европейската асоциация за медицинска информация и библиотеки.

В центъра на внимание е личността на учен, посветил живота и делото си на моделирането на медицинската информация като структурна част на универсалното (хуманитарното) знание.

Ключови думи: Христо Георгиев Мутафов (род. на 27.01.1936 г. в София): когнитологичен портрет в стила на интервюто; творец и организатор на науката; приобщаване на България към световната научно-информационна практика; Център за научна медицинска информация при Медицинския университет в София; Документационен център на Световната здравна организация за България; Национална система за научно-медицинска информация в България; история на научната медицинска информация (практика и теория)

АКАДЕМИК, ПРОФЕССОР ХРИСТО МУТАФОВ
(Когнитологический портрет в стиле интервью
или Творец и организатор науки:
Об усилиях по приобщению Болгарии к мировой
научно-информационной практике)

Аннотация

Беседа с акад. проф. д-р мед., д.филос.н. Христо Георгиевым Мутафовым (род. 27.01.1936 г. в Софии) является синтезированной и лапидарной информационной картиной жизненного и творческого пути этого признанного лидера в области научной медицинской информации в Болгарии и истории научной медицинской информации (практики и теории).

Проф. Мутафов долгие годы занимал должность директора Центра научной медицинской информации Медицинского университета Софии и руководителя Документационного центра Всемирной организации здравоохранения в Болгарии. Он систематически работал над созданием комплекса современных научно-практических методов работы в Национальной системе научно-медицинской информации в Болгарии, а также над развитием комплексного научно-информационного сотрудничества Центра с аналогичными иностранными институтами.

Доктор философских наук по теории научной информации. Автор более 160 публикаций по информатике и медицинскому науковедению. Член Нью-Йоркской академии наук, Болгарской национальной академии медицины, член и основатель Атлантико-евро-средиземноморской академии медицинских наук, а также персональный член Европейской ассоциации медицинской информации и библиотек.

В центре внимания находится личность ученого, посвятившего свою жизнь и дело моделированию медицинской информации как структурной части универсального (гуманитарного) знания.

Ключевые слова: Христо Георгиев Мутафов (род. 27.01.1936 г. в Софии): когнитологический портрет в стиле интервью; творец и организатор науки; приобщение Болгарии к мировой научно-информационной практике; Национальный центр научной медицинской информации Медицинского университета Софии; Документационный центр Всемирной организации здравоохранения в Болгарии; Национальная система научно-медицинской информации Болгарии; история научной медицинской информации (практика и теория)

ACADEMICIAN, PROFESSOR CHRISTO MUTAFOV
(Cognitologic portrait in the style of interview
or Architect and manager of the science:
On the efforts of incorporation of Bulgaria in the world
scientific and information practice)

Abstract

The interview with Acad. Prof. Dr. D. Sc. Christo Georgiev Mutafov (born on 27.01.1936 in Sofia) is a synthesized and lapidary information image of the life and career of this leader of reputation in the field of the scientific medical information (practice and theory) and of the history of it in Bulgaria.

He was for many years director of the Center for scientific medical information at the Medical university of Sofia and a head of the Documentation center of the World Health Organization in Bulgaria. He has been working systematically on the creation of the complex of modern scientific and practical methods of activity in the National system for scientific medical information, including the collaboration of the Center with similar foreign institutions.

Doctor of philosophical sciences in the theory of the scientific information. Author of more than 160 publications in informatics and medical science of science. Member of the New York Academy of Sciences, of the Bulgarian National Academy of Medicine and member-founder of the Atlanto-Euro-Mediterranean Academy of Medical Sciences, as well as personal member of the European Association for Health Information and Libraries.

Represented is the personality of a scholar, dedicated his life and deed to the modeling of the medical information as a structural part of the universal (humanitarian) knowledge.

Key words: Christo Georgiev Mutafov (born on 27.01.1936 in Sofia): Cognitologic portrait in the style of interview; architect and manager of the science; incorporation of Bulgaria in the world scientific information practice; Center for scientific medical information at the Medical university of Sofia; Documentation center of the World Health Organization in Bulgaria; National system for scientific medical information in Bulgaria; history of the scientific medical information (practice and theory)

*„Най-прекрасното живо същество
е космосът и на него е подобен
диалогът – най-прекрасният от
видовете словесност.“*

Платон

– Уважаеми професор Мутафов!

Позволете ми да се обърна към Вас с няколко въпроса...

През 1949 г. завършвате прогимназия в с. Г. Дамяново, Михайловградско и с отличен успех през 1953 г. – VIII Единно училище в София. След като при първото Ви кандидатстване не Ви приемат във Висшия медицински институт (ВМИ), започвате трудовия си път през 1954 г. като участъков хигиенист в с. Г. Дамяново, а през 1960 г. вече сте стоматолог с отлична диплома от ВМИ в София. Следва работата Ви през десетилетието 1960–1970 г. като участъков стоматолог – осем месеца в с. Черкаски, Берковско, и десет години в с. Г. Дамяново. През това време имате краткотрайни съвместителства като училищен стоматолог в Селскостопанския техникум в с. Г. Дамяново и в участъковата здравна служба в с. Говежда, Михайловградско. Работите и като частнопрактикуващ стоматолог...

*Бидейки очевидно универсално (хуманитарно) ориентирана по природата личност, какво Ви насочи първоначално – в зората на творческия Ви път – към **естествознанието** и по-специално към **медицината**?*

– Предугаждайки съдържателната структура на Вашия интерес към мен, ще си позволя да представя оптимално открито моето лично, естествено че и субективно, виждане предимно за професионалните ми усилия, изградили негероичната ми биография, колорирана с постижения и неуспехи, моделирани от произхода, качествата и волята ми в условията на тоталитарната и посттоталитарната обществено-политическа обстановка, в която бях и съм орисан да живея.

Най-ранното ми двуезично детство, докато баща ми е следвал медицина първоначално в София, а след това в Белград и Загреб, премина в София и в гр. Дупница в дома на родителите на майка ми – Софи и Леополд Линдбихлер. Споменът ми от тези години психо-емоционално би могъл да се оприличи на живота на „*Малкият лорд Фаунтлерой*“ на Франсис Бърнет (Frances Hodgson Burnett, 1849–1924). През цялото това време си спомням, че все очаквах да пристигне този липсващ ми баща-доктор...

От 1941 г. семейството на този Доктор, в ролята му на дипломиран в София, изпратен по разпределение млад участъков лекар, вече живееше в с. Лопушна, Берковско (по-късно, след 9.IX.1944 г., а и днес все още – Георги Дамяново, Михайловградско). Битието ни, до отиването ми като гимназист в София, беше подчинено на примера на лекарската отдаденост на баща ми д-р Георги Христов Мутафов и аз дълги години живях със съзнанието, че грижата за здравето и благополучието на хората е най-благородното възможно житейско поприще.

Годините ми до завършване на прогимназията са белязани от впечатления и спомени за китното и красиво лете и зиме село Лопушна, за дружелюбните лопушани, чиито домове винаги бяха гостоприемно отворени, за прелестите на река Огоста, безметежното ми битие и щастливо ученичество с мили ми съученици и приятели, и добронамерени учители. И всичко това продължи дълго за мен и след 1944 г., докато тихо и неусетно един ден разбрах или по-добре казано, почувствах, че нещо се е променило. Първо забелязах по-скромните трапези на домовете, които посещавах заедно с баща си при многобройните му лекарски домашни посещения... Но отношението на лопушани към Лекаря, женен за австрийка, и към мен, никога не се измениха и днес все още редките ни срещи с последните оцелели в безмилостния ход на годините лопушани – възрастни и от моята генерация, са колорирани с радост, взаимна симпатия и мили спомени.

Ситуацията грубо и внезапно се измени, когато трябваше да се запиша в първия гимназиален клас на столичната V мъжка гимназия. Изведнъж разбрах, че семейството ни е останало без софийско жителство. (През 1942 г. баща ми го сменил с лопушанско жителство, за да не се налага ежесечно да пътува до София за военновременните купони за храна; така семейството ми остана без софийско жителство до „демократичния“ преврат през 1989 г. с всички произтичащи от това трудности за мен – синът му, за югославската му снаха и внуците му.)

Гимназиалните си години прекарах в бедност и депримиращо ме съзнание, че живея незаконно в столицата, пък и освен това, и нелегал-

но – скрито от съученици, учители и съседи. Фактически живеех при баба си и дядо си в австрийската легация, където дядо ми Леополд, емигриралият в България след Първата световна война австрийски пролетарий-шлосер беше постъпил като портиер, месеци след освобождаването му от комунистическия след 9-то-септемврийски концентрационен лагер в Павелбаня. Криейки неблагоприятния си българо-австрийски произход, „незаконното“ си пребиваване в социалистическата ни столица, „нелегалното“ ми живеене в австрийското посолство и извънредно ограничените ми жилищни, материално-битови условия в официалното ми жилище (наследствения имот на баща ми в София), обусловени от произхода ми – от „бедно лекарско семейство“, така и не успях да създам чистосърдечно и доверително приятелство с някои от съучениците си, което обстоятелство пък стимулираше учебните ми и интелектуални занимания.

Не бях приет за студент при първото ми кандидатстване във Висшия медицински институт (ВМИ) в София (при положение, че председателят на приемната изпитна комисия по химия – доц. Генчев, след като ме изпита, стана от мястото си, заобиколи бюрото и ръкувайки се с мен, ми заяви: „Христо, Ти ще станеш доктор!“).

Втората година баща ми се видя принуден да преодолее себе си и да проси за покровителство роденият в Лопушна Георги Дамянов, тогава председател на Народното събрание, пряк и първи съратник на Г. Димитров и В. Коларов, с когото се познаваше като със свой пациент при инцидентните му посещения в родното му място. (Г. Дамянов явно не се е доверявал напълно на лекарските умения на винаги придружаващия го млад по онова време негов персонален лекар, по-късно всемогъщият „колеж и бесещ“ в Медицинската академия акад. Атанас Малеев.) След директното нареждане на др. Г. Дамянов веднага бях записан като студент по стоматология, а не по медицина поради най-случайно недоуточнение при първоначалния ни разговор с др. Г. Дамянов.

... По време на т. нар. унгарски събития (1956 г.) от студентската ми група изчезнаха две от колежките ми... Едва дълго време след това осъзнах, че най-вероятно тази протекция на др. Г. Дамянов за приемането ми за студент ме е спасила от подобни на техните „приключения“...

По време на следването ми колегите още първата година ме определиха като „Професор“. (Позволявам си да твърдя, че по ония години VIII единно училище беше водеща образователна институция с по-добри кабинети по природонаучните дисциплини от кабинетите във ВМИ. Учителка по физика (проф. Елисавета Карамихайлова, 1897–1968) например ни беше бивша асистентка на Ernest Rutherford (1871–1937). Бях старателен, „захлупен“ студент. Възхищавах се на някои преподаватели,

например: проф. Борис Койчев, биохимикът, комуто посветих първата си отпечатана в студентския вестник дописка; д-р Аврамов – асистентът по ортопедия; доц. Дичко Коларов – асистентът по терапия; д-р Гешева – асистентката по ортодонтия; проф. Начо Начев – асистентът по физиология, към ръководения от когото кръжок проявих активен интерес и участие извън строгата учебна програма и който направи скандал на професора си – проф. Т. Гоцев, когато последният ми писа незаслужена двойка на изпита, която несправедлива обида изправи с шестица, шегувайки се с колегата си физиолог, проф. Ст. Писарев, патофизиологът.

... За учудване на колегите ми студенти от групата ни, аз, уважаваният от всички колеги заради знанията си, но подчертано наивно обществено-политически неангажиран, с удоволствие проявявах извънреден интерес при изучаването на „Философските тетрадки“ на В. И. Ленин (1870–1924) в часовете по диамат...

... Зъболекарството предполага сръчности – оказах се сръчен и ученолюбив дотолкова, че ръководителят на катедрата по ортопедия проф. Г. П. Стилянов (бивш „царски зъболекар“) ме освободи от най-тежкия няколкодневен държавен изпит.

Вече зъболекар в с. Г. Дамяново, опознавах и овладявах общата си стоматологична специалност, справяйки се напълно с терапевтичната и ортопедичната стоматологична практики, включително и със зъботехническата работа, която в голямата ѝ част в рамките на частната си практика в унизително примитивния ми, според днешните представи, частен зъболекарски кабинет извършвах лично.

След като вече бях семеен – оженен щастливо за югославската гражданка д-р Убавка Йорданова Яковчева-Мутафова, лекарка и тя в съседния кабинет на здравната служба, реших, че трябва да усъвършенствам до получаване на специалност и хирургичните си умения. Исках да постигна най-високо ниво, и то в най-клинично-медицинската стоматологична специалност. Защитих специалността си по хирургична стоматология, но при макар инцидентното и скромно мое участие в истинските големи операции в лицево-челюстната област по време на курса за специалност, определено осъзнах, че голямата хирургия не е за мен.

– Макар и така мотивирано отдаден на естественонаучното творчество, буди истинско учудване, че медицинското поприще не предизвиква у Вас безкрайна потребност да му се отдадете изцяло... През 1968 г. завършвате специалност „Научна информация“ във Философския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“...

Моля Ви – опишете тази нова към онзи момент Ваша насоченост?

– Трудно бих определил като „естественонаучно творчество“ десетгодишната ми практика в селския зъболебен кабинет. По-точно, това беше време на пълно усвояване на една трудна професия, почиваща на научни основи, но не само граничеща с изкуството, но и сама по себе си приложно изкуство със съществено значение за пациентите и шлифовала уменията ми за общуване с хора от най-различен калибър, което общуване ме обогати с дългогодишни приятелства.

Постепенно осъзнах необходимостта от по-комплексно реализиране на вътрешноприсъщите ми потенци и единствената възможност, която съзрях в тази насока при наличното ми в с. Г. Дамяново битие, освен вече текущата по това време специализация по хирургия, извън домена на медицината, беше изучаването и на трети, освен майчиния ми немски, и усвоения добре в гимназията руски език. Започнах усилено, начиная от а-бе... и ползвайки съществуващата по това време система за задочно самостоятелно изучаване на английски език, който в течение на годините така или иначе обаче не успях да усвоя достатъчно, за да общувам fluently. Положените усилия все пак се оказаха от особена полза както при „размразяването“ на Живота ни – частният и служебно-професионалният, след падането на Берлинската стена, така и при посещенията ми в Америка, когато се наложи редовно да посещавам сина си Йордан, който емигрира, догонвайки в САЩ отвлечения от снаха ми мой петгодишен, а днес вече 34-годишен, внук Христо... Задоволителните ми знания на английския се оказаха полезни и за общуването ми с холандския ми зет, който макар и да знае добре немски, успя да се наложи докато аз му говорех и пишех на немски, той да ми отговаря и пише на английски... С холандския ми пък внук – Никола, „общуваме“ посредством езиков миш-маш от български, немски и английски...

Интересът ми към проблемите на информацията също е резултат от потенциалния ми интерес към актуалните тенденции в света около всички нас. И затова, когато случайно узнах за възможността да се включа без затруднения в следдипломен курс по специалността „научна информация“ към Философския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, бързо и достатъчно прагматично осъзнах преимуществата на едно подобно следване в конкретната моя жизнена позиция: разширявам миогледа си; получавам допълнителна професия с възможности за трудово устройване. И, което беше особено важно в момента, щях да бъда със семейството си в София, докато съпругата ми Убавка ползва всичките си възможни отпуски, включително и тези за преди и след раждането на двете ни деца, родени през две години на една и съща дата – Йордан (1963) и София (1965).

Записах се отново за студент и тогава се започна... Работно място ми стана Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“. Начена се голямото четене – на български, руски и немски!... (Между другото изчетох и всичко, прочетено от Г. Димитров в Моабитския затвор; беше посочено в един поставен в рамка списък в някакво списание.) Посещавайки лекциите по време на отделните присъствени сесии на курса по научна информация, получавахме и указания за задължителна, но и за друга полезна за обучението ни литература. И Светът се откри пред мен!... Открих многообразието и споровете за систематизацията на човешкото знание. Бях очарован от библиотечните класификации и информационните езици – от изчерпателността на десетичната класификация на Melvil Dewey (1851–1931), от *Medical Subject Headings* – тезаурусът на MEDLARS, и бях потресен от неговата дълбочина в разкриването на съществуващото медицинско знание. Потънах в езиковедството, лингвистиката и постепенно осъзнах необходимостта да се школувам за „плуване“ в дълбоките води на Човекознанието (Борис Герасимович Ананиев, 1907–1972) (*Вж. и по-долу. – Бел. А. К.*). Осъзнах и постепенно започнах да осмислям величието на усилията за организиране на знанията, дълбокият смисъл в поставянето на статуята на „Швейцарския Леонардо“ Конрад Геснер (Conrad Gessner, 1516–1565), авторът на *Bibliotheca Universalis* (1545–1555), на фасадата на катедралата в Люблина. Разбрах как така най-големи научни прозрения са осъществени от „информационни специалисти“ (според днешната терминология): от библиотекар – Дмитрий Иванович Менделеев (1834–1907); от патентен специалист – Алберт Айнщайн (Albert Einstein, 1879–1955)...

Осмислих ролята, значението и високата полза от историческия поглед към света – както към историята на обществото като цяло (Теодор Момзен (*Christian Matthias Theodor Mommsen*, 1817–1903) (*Вж. и по-долу. – Бел. А. К.*), така и конкретно към историята на развитието на знанието (Томас Кун (*Thomas S. Kuhn*, 1922–1996)) (*Вж. и по-долу. – Бел. А. К.*).

– Как бихте оценили преподаването на специалността „Научна информация“ във Философския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“? Кои са особено силно запомнили се Ваши преподаватели и с какво? Каква е ефективната посока на развитие на специалността в бъдеще?

– Необходимо е да посоча, че днес, от позицията на многогодишния ми професионален опит би трябвало да потвърдя, че тогавашни-

ят, от 70-те години на миналия век, първи подобен курс в страната за следдипломна специализация по „научна информация и документация“ (1965–68), подчертавам – за специалисти с висше специално образование, беше организиран съвсем своевременно за насочилите се към това ново професионално поприще и по мое мнение, с възможните оптимални програма, обем и квалификация на преподавателите.

В съзнанието ми са останали незаличими спомени от г-ца Искра Михайлова (1921–1998) като действително компетентен библиограф, чудесен, отзивчив към курсистите човек, за доц. Зорница Петкова (род. 1927) – благ, спокоен, овладял материала и преподавателското изкуство лектор, за специалиста от Централния институт за научна и техническа информация Станко Чавдаров – компетентен, модерен и естествен в общуването със специализантите преподавател, за проф. Тодор Боров (1901–1993) като подчертано интелигентен и школуван лектор по най-интересната за мен по онова време дисциплина „История и организация на науката“...

Вече, след време, по-пълно ориентиран, установих значимия принос в изграждането на теорията и практиката на библиотечното дело у нас на проф. Т. Боров като висок ерудит, формиран върху школата на европейската и по-специално – немската науковедска и библиотечно-библиографска школа...

... Един пример: като читател в Националната (*тогава*: Народната. – Бел. А. К.) библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ (Така и по-долу. – Бел. А. К.) се запознах с труда на Вернер Шудер (Werner Schuder, 1916–2006) – изключителна личност за науковедската библиография (32 години е директор на известното научно издателство Walter-de-Gruyter-Verlags) *Universitas Litterarum: Handbuch der Wissenschaftskunde* („Университет с пълен курс на знанията: Справочник по систематично описание на всички науки“) (1955). Това е основополагащ пътеводител за развитието на европейската университетска наука, в чиито страници открих съответствия с една от лекциите на проф. Т. Боров... Очевидно той включваше в учебно-педагогическия процес широка научноизследователска първично- и вторично-документална база от първа ръка...

По отношение на бъдещото развитие на специалността „научна информация“, въз основа на опита ми на многогодишен ръководител на дейността по информационното осигуряване на научните изследвания в Медицинската академия, смятам че **специалистът по научна информация трябва да има тройна квалификация:**

– **висше образование по профила на научното учреждение, в което работи;**

- висше образование по теорията и практиката на библиографията и модерните методи на научно-информационната дейност;
- да владее добре писмено и говоримо 2–3 чужди езика.

Само така информационният специалист би могъл да бъде пълноценен участник в изследователския процес.

Организационно-образователният извод е, че в специалността „научна информация“ във висшите учебни заведения би трябвало да се приемат предимно лица с бакалавърска или магистърска образователна степен.

– След този съдбовен поврат на прекрочването Ви от практическата медицинска естественонаучна професионална сфера в информационното ѝ осигуряване Вие през дългия период от 32 години (1971–2002) работите в Националния център за научна медицинска информация (с различните му наименования през годините; по-нататък: Център). Характерно, е че тук започвате от най-ниската ординаторска длъжност. Преминавате през много перипетии, завършвате този нов етап в творческия Ви път като ръководител на Центъра и заместник-директор на Централната медицинска библиотека към Медицинския университет в София.

Моля Ви опишете същността на Центъра... Как го променихте в годините? Какви са мащабите на тези промени – в национален и международен план?

– Преселили се от с. Г. Дамяново в столицата, и двамата със съпругата ми Убавка трябваше да живеем с временни разрешения за пребиваване в София – аз като жител на с. Г. Дамяново, а тя като югославска гражданка. Само който е бил подложен на подобен режим, би могъл да осмисли унизителността на тази, продължаваща десетилетия сегрегация!

И двамата със съпругата ми Убавка не подозирахме, че установявайки се в София, след нас се протяга и дългата ръка на VI управление на Държавна сигурност (ДС)... В досие на ДС ИНТЕЛИГЕНТИ (П.1972) днес вече може да се прочете указание към оперативен работник: „**Провери как е назначен в МНЗ** (Министерство на народното здраве. – Бел. А. К.) **и възможността да бъде уволнен – не е софийски жител, а мястото, което заема...**“.

Макар и удостоени с тази висока квалификация – „Интелигенти“, още през 1970 г. разбрахме за това едва – Слава Богу! – след отварянето на архивите на ДС след 1989 г.

Постъпих в Центъра, уповавайки се на подготовката си по научна информация от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и знанието на немски език, а и на руски. От значение се оказа и че зам.-директор на Центъра по това време беше д-р Христо Мичков, доскорошен началник на окръжния отдел „Народно здраве“ в Михайловград (днес Монтана) и шеф както на баща ми, инспектор в същия отдел, така и мой шеф като зъболекар в с. Г. Дамяново. „Дарявайки“ ме със своята протекция, д-р Хр. Мичков се сдоби в мое лице с всеотдаен и трудолюбив сътрудник...

Започнах работа като „момче за всичко“: издирване на публикации по различни теми, реферирание на немски и руски публикации, преводи от немски... Бързо се ориентирах, че информацията, която издирваме и обработваме, е за нуждите почти изключително на висшия управленски персонал в МНЗ, повечето от чиито сътрудници се нуждаеха от „смяна“ смислово информация преди всичко във връзка с тяхната лична кариера и в отделни случаи – за техни служебни задачи. (Един пример: още в първите месеци на ориентирането ми в новата служебна обстановка с изненада разбрах, че при подготовката в МНЗ на нов закон за детското здравеопазване сътрудниците от сформиранията за тази задача работна група не са се запознали с определено конструктивните и прогресивни за времето си вече съществуващи още от „царско време“ закони и нормативни документи по проблема!)

Моите служебни задължения и интереси първоначално бяха насочени по второто направление в дейността на Центъра – към дейностите по обслужване на ръководните здравни кадри: издирване на информация по актуални за здравното ръководство в страната проблеми; съставяне на т. нар. **разширени реферати**, респективно **съкратени преводи**; **пълни преводи от немски на български език**.

Цялата тази дейност се наричаше „Информация за ръководните кадри“ (ИРК), като с течение на времето в Центъра се формира и отдел ИРК.

Ежедневните затруднения при тази извънредно разрастваща се работа, изискваща оперативност и съгласуваност между много сътрудници (включително и външни, хонорувани), насочи вниманието ми към факта, че дейността на Центъра не е обезпечена методически.

Този първи осъзнат от мен факт беше „пусковият“ момент да се огледам и убедя, че е необходимо всички направления на дейност в Центъра да бъдат **методично анализирани и осигурени с повече или по-малко подробни предписания за работа**, което с времето стана моя системна практика, довела до създаване на учрежденски за Центъра процедури

за работа, някои оформени като **технически проекти с алгоритми за работа**, повечето от които съм представил в мои публикации.

Така, независимо от формалната ми длъжност като ординатор, специалист и т. н., периодично променяща се в зависимост от разнопосочните „ветрове“ около Центъра, аз постепенно, неволно и негласно се оказах профилиран в **методист-организатор**.

Директорът д-р Хр. Мичков, в тесен ежедневен контакт с мен, всячески ме поощряваше, оценявайки това, че го освобождавам от полагаеми се на него лично не просто организационни, но и методични задължения, изискващи както усилия, така и време. Оказах се така фаворизиран от директора, че преди самият аз да го осъзная, редица от сътрудниците, произхождащи много от тях от стари „буржоазно-интелигентски“ фамилии, решиха, че съм поредният маскиран „безпартиен комунист“ (както ме титулуваше д-р Виолета Иванова, зам.-директор в Центъра по някое време), функционер-доносник и подмазвач...

Налагайки се като неформален лидер, активен инициатор в усъвършенстването на дейността на Центъра, стигна се дотам директорът да заявява многократно публично, че при следваща щатна промяна в Центъра ще бъде назначен като негов зам.-директор.

Но уви, неочаквано, поне за мен, беше „спуснат с парашут“ на си-некурна длъжност доскорошният главен лекар на Берковската районна болница партиецът-аналфабет д-р Петър Гогов, който през следващите години често пътуваше с мен в сродните центрове от бившите социалистически страни при честите ми командировки по линия на „Международната система за научна медицинска информация на социалистическите страни“ МЕДИНФОРМ – фактически на разходка и като правовеерен контролър; не беше в състояние да участва в никакви делови разговори по същество, нито ползваше в необходимата, поне минимална степен руски или друг чужд език.

По този повод, при един доверителен разговор с колежката д-р Виолета Иванова, партиен секретар в Центъра, тя откровено ме „върна на земята“ с думите: „Д-р Мутафов, съжалявам, Вие действително притежавате всички основания и сте се представили като най-подходящ за зам.-директор на Центъра, но при съществуващите у нас обстоятелства трябва да се примирите с факта, че за сътрудници, които не са партийни членове, най-високата достъпна длъжност е началник отдел. Не разбирате ли, че всички приказки и лозунги за нови порядки са само „пускане на парата“ от социалното напрежение в страната ни.“

Тук му е може би мястото да отбележа, че д-р В. Иванова, по-късно и зам.-директор на Центъра, независимо, а и тъкмо поради социалната ѝ

подвижност, висока природна интелигентност, здраво стъпила на земята, никога не изоставяща добрия тон, осигурила в условията на порочния ни социализъм добър живот на децата си (които по-късно се развиха като прекрасни професионалисти!) беше за мен през цялото време на съвместната ни работа в Центъра единствената истинска Дама – такава, каквато би трябвало да е една Дама в идеалните ми представи...

Освен дейността по ИРК, Центърът осъществяваше ограничена по обем и методология **справочно-библиографска дейност**, както и добре организирана **издателска работа на библиографски, реферативни и обзорни издания**. Към тази дейност и особено към издателската, чрез която се разпределяха и хонорари (!), няхах особен афинитет, нито задължения, освен при необходимост да подготвям разширени реферати, респективно съкратени преводи, от немски публикации, които се публикуваха в изданията на Центъра. Последните бяха действително полезни за широкия ни медицински социум като се има предвид липсата на достатъчно абонаменти от медицинска литература в страната ни.

Професионалната ми работа, която бих могъл да нарека и **Житейска Съдба**, през годините в Центъра отново и отново ми налагаше да се заемам с все нови и нови задачи. Преминах през всички възможни направления, присъщи на дейността по **научно-информационното осигуряване на медицинската изследователска дейност и спецификата на организирането им**. През всичките 30 години трябваше непрекъснато да разнообразявам и повишавам квалификацията си и същевременно „дипломатично“, търпеливо и с тактичност да преодолявам трудности от административно и политическо естество.

През последните десетилетия на работата ми в Центъра станах свидетел на постепенното изчезване на центровете и по-малките звена от **Националната система за научна и техническа информация (НСНТИ)**, начело с **Централния институт за научна и техническа информация (ЦИНТИ)**, който днес като **Национален център за информация и документация (НАЦИД)** функционира като автоматизиран център за административно-информационни услуги.

В Медицинската академия (МА), прекръстена след 1989 г. в Медицински университет (МУ), също непрекъснато се правеха опити за закриване на Центъра независимо от постъпателното му развитие. Години наред трябваше, базирайки се само на авторитета и на убедителността си, да отстоявам неговото съществуване. Вместо всичките ми сили да са насочени към усъвършенстване и разширяване на информационните процеси в Центъра, аз трябваше да изразходвам голяма част от времето, физическата си кондиция и „дипломатически“ умения за безкрайни

„ситни и дребни като камилчета“ лавирания в хаотичния, непрекъснато преформиращ се административно-партиен лабиринт на МА.

Като представител на Центъра присъствах например на годишното отчетно събрание на МА за последната 1987/88 г. „царстване“ на председателя на Президиума на МА другаря акад. Атанас Малеев. Годишният му отчетен доклад беше предимно за слабостите, допускани от подчинените му. Както си седях, изведнъж чух, че той говори за „враговете на режима“. Впечатли ме понятието „режим“ като заместител на „народна власт“. Подобно нещо от функционери на партията не бях чувал никога през десетилетията на съзнателния ми живот! Помислих си, че явно самите наши „владетели“ вече преживяват властта си като „режим“ в цялата отрицателна конотация на това понятие.

Още повече се впечатлих, когато в тази връзка той спомена Центъра и аз, обект на необявена публично, но достатъчно добре усещана, осъзнавана и преживявана лично от мен сегрегация през тези години, изведнъж, навързвайки редица събития и обстоятелства през последните седмици преди въпросното събрание, разбрах, че има предвид точно мен; все едно, че днес, след като вече съм прочел досието си в ДС, преразка за някои от текстовете от досието ми. Очаквах всеки момент да обяви името ми!... Не го направи...

Потвърдиха се думите на леля Ванга при моята неволна среща с нея преди години: „Ти, Христо, си много добър човек! От политика не се интересуваш. Много се грижиш за хората (за служителите ми. – Бел. Х. М.). Продължавай все така!“.

Оказа се, че моята педантична взискателност, най-често наричана „строгост“, осигуряваща успешното функциониране на Центъра през най-трудните години на „прехода“ след 1989 г., имаше за резултат запазването му цяло десетилетие като единствения не просто оцелял, но и прогресивно развиващ се **отраслов научно-информационен център** от разпадналата се НСНТИ и закриването му едва веднага след неоправданото ми злонамерено пенсиониране, злонамерено не само и толкова спрямо мен, а планирано злонамерено специално спрямо Центъра като институция. И всичко това в т. нар. „информационна епоха“, при крайната необходимост от интензифициране на обществения, включително и на научния живот...

... А днес вече си мисля, че всички тези деструктивни събития бяха проява на някакъв, независим от конструктивни или деградивни лични щения, общовалиден социален тренд, налагащ ентропията като предпоставка за нов цикъл в моделирането на обществения живот...

Към края на 80-те години известно време бях „временно изпълняващ длъжността директор“ на Центъра. Краткотрайно изпълняващият длъжността ректор на МА – проф. Петко Узунов, все не се решаваше да ми издаде заповед за титуляр. А бях се доказал – това би било най-естественото решение. Предполагах, че пазеха длъжността за някого, комуто пазеха място и другаде. Вече бях два пъти измамно изместван от „парашутисти“ – за началник отдел от д-р Б. Станчева и за зам.-директорство от д-р П. Гогов.

Споделих проблема си с проф. Иван Черноземски (род. 1933), но той не реагира, въпреки че работехме заедно от години и той добре познаваше и беше ползвал възможностите ми. Реших, че в духа на времето (!) бих бил последен глупак, ако не направя възможното и посетих вицепрезидента ген. Атанас Семерджиев, който познаваше вече добре моите възможности и моята професионална работа, и въпреки скрупулите си, го помолих за съдействие.

За моя изненада се оказа, че той възприе интервенцията ми при него по въпроса като съвсем в реда на нещата, даже нещо повече – като правилно и естествено поведение!...

Ходатайството от вицепрезидента преодоля или влиянието на другите ходатаи, или пък просто страха на ректора да взима самостоятелни, или пък решения, наподкрепени от все още незагубили влиянието си доскорошни партийно-котерийни величия.

И тук възниква резонно въпросът защо исках да стана шеф? – Ами, защото всеки мъж-истински професионал, какъвто вътрешно се възприемах, е естествено да се стреми да конструира и формира дейността на микро- или макропрофесионалния си социум според собствените си разбирания...

Смятах, че запазването на Центъра десетина години след разпадането на всички отраслови звена от НСНТИ е достатъчно потвърждение за професионалния ми успех.

Наблюдавайки деструкцията на НСНТИ, се постарях да направя възможното за запазването на „моя!“ добре функциониращ Център и в продължение на десет години успях – Центърът остана – както вече казах – единственият и при това прогресивно развиващ се отраслов научно-информационен център в страната ни!

Но през 2001 г. се наложи да осъществя многократни, оказали се в края на краищата безплодни опити с писма и с редица лични срещи да внуша на отговорните институции значимостта и ползата на Центъра за практическата медицина и за научните изследвания. Между тях бяха ректорът на МУ – София, проф. Владимир Овчаров, министър-предсе-

дателят Симеон Сакскобургготски, председателят на Комисията по образование и наука в Народното събрание Елка Атанасова, министърът на образованието и науката Владимир Атанасов, министърът на културата Божидар Абрашев, министърът на здравеопазването доц. Божидар Финков и на множество други „отговорни“ чиновници. Упорито се стараех да внуша на отговорните „висши ръководители“, започвайки от ректорите на МУ – София, че е крайно време да се изгради **Български институт за медицинска документация и информация (БИМДИ)**, аналогичен на Deutsches Institut fuer Medizinische Dokumentation und Information (DIMDI). Това би било предпоставка при усъвършенстване на организационната структура в настоящата „информационна епоха“ БИМДИ да се развие като модерен Център за анализ и синтез на информация, който в духа на идеите на Пол Диксън (Paul Dickson, 1939-) в неговата **Think Tanks** от 1971 г. или, за по-точна аналогия, като Institute of Scientific Information във Филаделфия, постепенно да прерасне от научно-информационно звено в Информационно-научен център с разгърнати изследователски и организационно-технологични функции, в един, в български мащаб, Think Tank за медицинската наука, образование и практика у нас, да поеме функциите на методологично демодирания и безсилен по това време отдел „Наука“ при МУ – София. Усилията ми останаха „глас в пустиня“. Не се намери един достатъчно компетентен и ангажиран „висш чиновник“, който да се опита, макар и само да спъне този политико-административно-организационен деструктивен за българската наука, и специално и за медицината процес.

Резултатите днес са налице...

А, например в САЩ още през 60-те години на миналия век Конгресът е взел решение и възложил на National Library of Medicine да разработи и внедри *Medical Literature Analysis Retrieval System – MEDLARS-MEDLINE*.

Разгръщайки системно и прогресивно дейността си през двете десетилетия след арогантната „Нежна революция ‘89“, период, през който, за разлика от НСНТИ, заедно с ЦИНТИ и всички останали отраслови научно-информационни центрове, които постепенно и безшумно изчезнаха (извинявам се за това повторение!), Центърът постигна формирането си като **научно-информационен бизнесцентър** с разгърнатата дейност точно по времето на избуяваща стопанска и духовна криза в страната ни.

Ентусиазиран и оптимист, че при настъпилите нови демократични порядки идеята за БИМДИ все пак би могло да бъде възприета от ръководството на МУ, през 1996 г. успях да регистрирам „**Издателство на МУ-София МЕДИЦИНА**“. Ръководството на МУ – София, така и не

мога да разбере, че издаването на научна периодика е един от най-съществените фактори за формирането на **научна школа**, което, за съжаление, в никакъв случай не е в полза на медицинската наука у нас и така документацията за това издателство, прибрана у дома на тавана, едва ли ще дочака реализацията си.

В усилията си да предотвратят разформироването на Центъра със съдействието на колежката си Анна Савова през 2000 г. основахме в Центъра дружество на профсъюза „Подкрепа“. За да осигуря трудовата заетост на персонала в случай, че настъпят извънредни обстоятелства, същата година основах и работническо-мениджерското дружество „Институт за медицинска информация ООД“. И тези усилия, в ролята ми на наивен и непоправим оптимист, се оказаха все...

И днес, 15 години по-късно, разглеждайки публикуваните в интернет исторически прегледи за развитието на МУ – София, осъзнавам, че „всяка крушка си има опашка“ – не съм изненадан от безбройните котерийни безпринципни промени в статута и организационната структура на основната медицинска образователна институция в страната ни, извършвани според егоистичните щения на силните на деня.

Това обяснява отсъствието на информация за Центъра и за Централната медицинска библиотека (ЦМБ) в интернет-публикации за историята на МУ – София.

Посоченото е доказателство за непознаване значимостта и базразличието от страна на ректорите на МУ – проф. Д. Джеров и проф. Вл. Овчаров, към научно-информационната дейност, което доведе до включване на Центъра като звено в ЦМБ, вместо да е обратното, и до назначаване за директор на обединената ЦМБ (с отдел за НМИ) на интелигентната, но не и с творческа научноизследователска, а с профсъюзна обществено-политическа ориентация, д-р Лидия Тачева. Резултатът е, че след пенсионирането ми отново следва застой в развитието на информационното осигуряване на МУ – София.

... Това е част и от обяснението за днешното състояние на здравеопазването у нас, въпреки високата квалификация и професионалната саможертва на преобладаващия брой от медиците ни и защо толкова много лекари напускат страната в търсене на по-достоеен професионален и личен живот. За съжаление, виждаме, че така е от столетие – извънреден брой *Very Important Bulgarians* – не само медици! – се реализират извън България.

Вече след пенсионирането ми, загрижен за състоянието на научната дейност в МУ – София, на рождения си ден – 27.01.2003 г., предложих на ректора да се изгради база от данни за научните изследвания, плани-

рани и провеждани в рамките на МУ. Разбира се, отново „глас в пустиня“!... През пролетта на същата година отново отправих призив към ректора за предотвратяване ликвидирването на разгърнатата дейност на вече „закрития“ Център, представляваща по същество си елемент от научната активност на МУ. Отново „глас в пустиня“!

С това приключи вътрешният ми и проявяваният ми ангажимент и активност към научно-информационната дейност, която би трябвало да се осъществява в МУ – София.

През 1995 г. издадох в самостоятелно книжно тяло историята на Центъра.

Благодарение на Вашата инициатива за това интервю, проф. Куманова, я донаписвам до закриването на Центъра в ролята ми – преди, първоначално на неформален, след това на формален, а понастоящем на **бивш лидер в областта на научната медицинска информация у нас.**

Мисля си: няма нищо случайно. По времето, когато правителството на най-напредналата и богата страна, САЩ, се погрижва – 1960 г., Националната библиотека на страната да направи качествен технологичен скок в дейността си, създавайки през 1964 г. *MEDLARS*, по същото това време МНЗ в България създава Националния център за научна медицинска информация, който започва да издава първото българско медицинско научно реферативно издание – *Abstracts of the Bulgarian Medical Literature* (1964)...

Явно, че разпространението на идеите, формиращи обществения жизнен процес, макар и на различно технологично ниво в различните страни по планетата ни, не могат да бъдат спрянни даже и от „желязната завеса“!

Мисля си и що се касае конкретно до мен...

С медицинско образование и с подготовка по специалността „научна информация“, явно съм попаднал на точното място – в новосформирания Център, и в точното време, когато в Центъра са **необходими:**

– **активен методолог, за да бъдат формирани и овладявани все нови и нови научно-информационни инициативи;**

– **да се преодолява международната изолация;**

– да се пристъпи към продуцирането на действително – икономически оправдани! – информационни продукти и услуги, за да се стигне до зрялост за прерастването на Центъра от библиотечно-информационна в think-tank-институция.

Вероятно, вървейки по тази „пътека“, съм заслужил професионалната си лидерска позиция и популярност, но и злоба от активистите на казионния бивш Съюз на библиотечно-информационните работници

(СБИР), начело с неговия председател проф. Александър Димчев, който от трибуната на отчетно-годишно събрание (2002) заяви, че ще си даде отвода, ако бъде избран и аз в ръководството на СБИР.

СБИР обаче, въпреки че не „замърсих идеята му чистота“, така и не успя да предотврати разпадането на НСНТИ.

Някъде около прехода между ХХ и ХХІ столетия, най-вероятно, възниква несъответствие между моите виждания и възможности, от една страна и от друга – потребностите на повсеместно денатурираната ни обществена практика, което е обуславяло нуждата от нов лидер – по-друг, по-компетентен и с други адаптивни възможности.

Трудно бих могъл да предвидя кой, какъв, кога, в каква обществено-административна и професионална констелация, и в каква институция – вече съществуваща или съвсем нова – ще се появи новият лидер...

Описвайки моята дългогодишна професионална работа, понастоящем, години след пенсионирането ми, в жизнения си период с достатъчно време за четене и за осмисляне на изживяното, открих че в дома на момиченцето **Марина Ивановна Цветаева** (1892–1941) се е пляла песничката за ловеца:

*„Fuchs, du hast die Gans gestohlen,
Gib sie wieder her!
Gib sie wieder her!
Sonst wird dich der Jaeger holen
Mit dem Schiessgewehr,
Sonst wird dich der Jaeger holen
Mit dem Schiessge-we-ehr...“ * ...*

Тази песничка ми пееше в моите ранни седем детски години и баба ми Софи Линдбихлер...

Бях дълбоко впечатлен, че и аз, като **Марина Цветаева**, съм раснал в подобна на нейната културна и психо-емоционална парадигма...

*„О слезы на глазах!
Плач гнева и любви!
О, Чехия в слезах!
Испания в крови!*

*О, черная гора,
Затмившая – весь свет!*

---

* „Лисано, ти открадна гъската. Върни ни я! (2) Иначе ще те върне ловецът с пушката!“ (2) (Прев. Х. М.).

*Пора – пора – пора
Творцу вернуть билет.*

*Отказываюсь – быть.
В Бедламе нелюдей
Отказываюсь – жить.
С волками площадей*

*Отказываюсь – выть.
С акулами равнин
Отказываюсь плыть –
Вниз – по теченью спин.*

*Не надо мне ни дыр
Ушных, ни вещей глаз.
На твой безумный мир
Ответ один – отказ.“* 15 марта – 11 мая 1939...

... Но веднага, шокиран от мисълта за по-късната безобразно тежка и безмилостна съдба на гениалната поетеса, така зловещо контрастираща на интеллигентната непринуденост в детството ѝ, моментално и с Благодарност осъзнах Божията Благосклонност към мен и в съзнанието ми изплува заглавие за неотдавна наченатите ми мемоари: „**Негероичната биография на един интеллигент**“. Що се касае до определението „интелигент“, позволих си да го заимствам от семейното ни със съпругата ми Убавка досие в ДС – „ИНТЕЛИГЕНТИ“...

– ... *Прави впечатление, че в Центъра сте работил като преводач от немски и руски... Какво означава да се превежда научна литература?*

– Помня първия си превод от немски на български – психиатрия... Оригиналният текст беше изпъстрен с идиоми, специфични психиатрични термини, английски думи, немско-английски изречения и полуизречения, прилагателни и съществителни, пред които в скоби се посочваше в кой падеж са, за да се разбере връзката между тях.

Постепенно се шлифовах. Разбрах, че колкото и добре да зная езика, толкова по-наложително е да ползвам не само обичайните езикови речници, но и редица високоспециализирани със световно признато високо ниво справочници. От общоезиковите – *Der Deutsche Wortschatz* и *Roget's Thesaurus'a*, до най-значимите специфично медицински ука-

затели – тезауруса на MEDLARS – *Medical Subject Headings, Dorland's Illustrated Medical Dictionary*, както и редица други. В това отношение ангажираният преводач не би могъл да не се възхищава от **фондовете на Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“**, където за мен е било винаги удоволствие да работя!

Необходимо е да подчертая огромното значение на умелото ползване специално на българския език! За мен винаги е била истинско удоволствие и поука „заядливата“ редакция на езиковите редактори в Центъра. Грях би било да не спомена имената на високоуважаваните редактори Христо и Кремена Рафаилови (Бог да прости тези мои близки колеги-приятели!), Богдана Китанова, Тодорка Кехайова и редица други, чийто труд също е в основата на високото качество на информацията, предоставяна години наред на българските лекари, стоматолози и фармацевти от здравната мрежа, научните институти и ръководителите в здравеопазването!

И, изобщо, за да приключа: **както всеки превод, научният превод изисква висока обща образованост и многостранна езикова компетентност, но освен високата емоционалност, свойствена на преводачите на художествени текстове, при него са необходими и добри специфично професионални, в случая, медико-биолого-биохимични и здравно-организационни знания и висока социо-професионална ангажираност.**

– Интересно е, че сте отговарял за координиране на служебната преводаческа дейност в системата на здравеопазването.

Опишете, моля Ви, механизма, по който се извършваше тази координация...

– Медицинската клинична и изследователската практика в страната се налагаше да бъде осигурявана с компетентни **преводи** на специфично медицинска литература. При съществуващите в страната командно-административно-политически порядки, Центърът беше естественото научно-информационно звено, което би могло да осигури подобна дейност и преводачи. За оптималното осъществяване на голямата по обем преводаческа дейност, скоро след постъпването ми в Центъра (1973) се погрижих да се състави **„Правилник за координиране на преводите в областта на медицината и здравеопазването у нас“**.

В звеното „Преводи“ действаша две високоерудирани госпожици, самите те перфектни преводачки – Ингеборг Марквардт от и на немски

език и Елена Димитрова от и на английски, немски, френски, италиански и руски език; администрираха, координираха, издирваха и набавяха оригиналите за превод, възлагаха, обработваха и хоноруваха перфектно широкия кръг от преводачи-медици, често редактираха представяните им готови преводи, изграждаха картотека „Преводи“ и чрез периодични сводки правеха вече извършените преводи достъпни за ползване от по-широк кръг потенциални ползватели.

След 1989 г. политико-административно-социалният статут на ползващите служебно плащани преводачески услуги се промени и съществено редуцира – нямаше кой да плаща за тях, броят на действително оперативно наложителните преводи за частни лица намаля чувствително, и така преводаческите услуги на Центъра постепенно отпаднаха.

– Вие дълго време сте съставител на реферати от научни публикации...

Как бихте характеризирали същността на реферата като библиографско-информационна същност на информацията?

– Двете части в този Ви въпрос определено са предизвикателство към мен. Ще си позволя да „забравя“ приетите от години представи за систематизиране и преподаване на дейността „реферирание“...

Необходимо е да подчертая, че всъщност реферирането на текстове (в най-широкия, общ смисъл на думата!...) е основна същност на научно-информационната дейност!...

Реферирание! Самото понятие е един *fuzzy term* (неясен, неопределен, размит, термин. – Бел. А. К.) с извънредно разлято съдържание!... Ще си позволя да го представя функционално и то в аспекта му на съществена семантично наситена дейност, съставна и многообразна част на познавателния процес, чието смислено осъществяване е достъпно само за високообразовани, специфично профилирани специалисти и е предназначена да облекчи достъпа до необходима, евентуално налична в обществото полезна за субекта на познанието пертинентна информация, за усвояването ѝ – от ученика и всеки друг, който и да е гражданин, до академичка.

В течение на многолетната си информационна работа – практическа, научна и методично-организационна, съм участвал както като рефериращ изпълнител, така и като анализатор, модератор и организатор на диференцирано ориентираната реферативна дейност в Центъра.

Какъв е продуктът – **the paper**, от реферирането на научна информация? **Библиографско описание** – това е основният елемент в същест-

вуващата, утвърдила се исторически посредством велики интелектуални постижения системна форма за фиксиране на съвременната култура, в частност – на науката.

Предоставянето на подобрени библиографски описания – самостоятелно, в азбучен списък или по един или друг принцип структурирани по групи, или към някакъв текст, вече представлява фиксиран концентрат на интелектуална енергия в помощ на потребителя им.

Това, дали е по старите „ръчни“ методи или в условията на съвременния *Cloud Computing* с неговите изумителни в количествено и качествено отношение възможности, е без принципно значение. Ерго: библиографските описания – респективно библиографията като наука и практика – са основният елемент на семантичния континуум, възелът, формиращ мрежата, изграждаща технологично реалния днес *Computer Cloud*, за чието софтуерно функциониране допринася съществено и не случайно и висшата математика на *fuzzy sets* (размити множества – Бел. А. К.)...

Дескриптори. Ключови думи. Класификационни и предметни рубрики. Индексирането на научните публикации изисква тройна професионална компетентност – в тематичния профил на индексирания материал, чуждоезикова квалификация и сериозно познаване на използваните информационни езици – класификации, рубрикатори и тезауруси.

Единици са професионалистите в страната ни, които биха могли да твърдят, че отговарят 100-процентово на тези изисквания.

Правилното, изчерпателно и дълбоко класифициране, предметизиране и индексиране е скъпа, трудо- и времеемка работа с едно единствено предназначение – да реферира така всеки отделен документ и респективно потока от документи, че да спести на учения време и усилия за подбор на документите въз основа на компетентен и критичен смислов растер на определено нерелевантните на интереса му такива.

По този начин индексацията на документите отново представлява по същността си рационализиране на обществения познавателен, респективно научен процес!

Анотации. Резюмета. Анотациите, в ролята им да разкриват общата тематична ориентираност на конкретните публикации, бихме могли да отнесем към индикативните реферати, а резюметата, според предназначението им, ангажираността и професионалните умения на съставителите им – към всяка една категория реферати, а именно:

Индикативните реферати, които, най-често относително кратки, просто представят предмета на публикуваната информация и се помещават, обикновено и най-често в широко профилирани реферативни

издания, предназначени, общо взето за по-лесен достъп до релевантна информация.

Информативните реферати обикновено са по-обширни и представят възможно оптималната информация за естеството на изследвания обект, използваните методи и получените резултати. По този начин те са по-полезни за субекта на научната работа и доколкото се публикуват, то е в тясно специализирани информационни издания.

При всеки случай информативните реферати са най-високата, рутинна за научно-информационните звена форма за „предварително“ аналитико-синтетично обработване на научните документи, в сравнение със същинската научноизследователска работа.

Разширените информативни реферати (или съкратени преводи) бяха например рефератите, които се изготвяха за конкретни реферативни издания на Центъра с презумцията читателите, в случай че проявят по-специален интерес, да не е необходимо да се запознават и с трудно достъпните им пълни текстове на реферираните оригинални статии.

Проблемно ориентираните информативни реферати са най-висшата форма на рефериране на научни документи/публикации, могат да се изпълняват само от висококвалифицирани специалисти, които под една или друга организационно-длъжностна форма са членове на изследователските колективи.

Квалификационни ограничения по време на моята дейност в Центъра бяха причината за съвсем ограниченото изпълнение на подобна реферативна работа в рамките на организираното от мен Комплексно информационно осигуряване на изследователски колективи в Медицинската академия. По същество, проблемно ориентираното рефериране е същността на работата на всички изследователи и на дисертантите при подготовката на литературните обзори на изследователските проекти, респективно на дисертациите.

И това е моментът на прерастване на научно-информационната дейност в научноизследователска!

И тук бих желал да дам един типичен и извънредно значим пример за равнопоставеността и многообразието на формите на рефериране, респективно на синтез и преливане помежду им, на научно-информационната и научноизследователската дейност – героичният труд от преди десетилетия на **акад. Никола Василев Михов (1877–1962) с неговите фундаментални трудове (1914–1938)**, съчетаващи критично издирена, подбрана и коментирана огромна библиографска информация, цитати и частични преводи на документи за историята на България и нацията ни.

Реферативните научни обзори би трябвало да са систематично подредени под общо обединително заглавие информативни (но често пъти в практиката – индикативни...) реферати.

Аналитичните научни обзори всъщност би трябвало да завършват с критичен анализ на щателно подбран и обосновано подреден и систематизиран комплект от проблемно ориентирани информационни реферати с изводи за постигнатото в обществото знание и практика по конкретен обществен значим проблем.

Това е всъщност задължителен елемент при всеки сериозен научен проект и при литературните обзори към дисертациите. Такива са някои от научните обзори, издадени от Центъра през годините, някои от издадените монографии, а също и съдействието на сътрудници на Центъра към някои дисертанти с подготовката на комплекти от проблемно ориентирани информативни реферати по тезите им.

Поради бурното развитие както на естеството и съответно на методологията на самите научни изследвания, така и с внедряването на електрониката, всички тези форми на аналитико-синтетично обработване – рефериране, претърпяваха непрекъснати промени и превалиране на една или друга форма в течение на тридесетилетната ми професионална информационна практика.

Това налагаше многообразни информационни подходи при обработването и разпространението на „научната информация“, динамично адаптируеми според потребностите на потенциалния или строго конкретен Потребител (с главно „П“!) на информацията.

И всички тези рарети, резултат от „реферативните“ усилия на информационните специалисти и учените, задължително носят със себе си идентифициращото ги „лице“ – библиографското описание, поставящо ги, заедно с творческия – индивидуален или колективен – субект на знанието, на присъщото им място в библио- и инфосферата – портата към ноосферата...

Убеден съм, уважаема проф. Куманова, че Вие като библиограф от нова, и то най-висока класа в националната ни библиография (и не само!) с Вашите фундаментални трудове, сред които са монографичният Ви курс от лекции за библиографоведската картина на универсалната (хуманитарната) библиография *Введение в гуманитарную библиографию* (В 2 ч. – 1995–2005; ново изд. 2007. – Санкт Петербург; София) и пътеводителя Ви по световната (международната) универсална библиография *Интеграл библиографии* (2016. – Saarbrücken) и *Generatio spontanea* (2018. – София: 3 изд. (на УниБИТ, НБКМ и Столична библиотека)), както и международните научни енциклопедични сборници, издадени

във Ваша чест – *Gloria Bibliosphaerae (Нишката на Ариадна)* (2016. – София) и *Нишката на Ариадна (Gloria Bibliosphaerae)* (2017. – София), следвайки упорито **Нишката на Ариадна**, сте призвана да постигнете убедително синтетично прецеизиране, формулиране и налагане всред тесния професионален социум, научната общност и обществото като цяло, на **МЯСТОТО НА БИБЛИОГРАФИЯТА КАТО ПЪРВИ И ОСНОВОПОЛАГАЩ ЕЛЕМЕНТ В РАЗВИТИЕТО НА ОБЩЕСТВЕННОТО ЗНАНИЕ**.

– ... *Вие практически сте отговарял за информационното осигуряване на Министерството на здравеопазването. Организирил сте и сте осъществявал комплексно информационно осигуряване на изследователската работа на научните институти на Медицинската академия.*

Това по силите ли е на една личност? Какво е нужно, за да има симбиоза, а не антагонизъм?

– Вече коментирах научно-информационното обслужване на ръководните кадри в Министерството на народното здраве (МНЗ). Ще си позволя да повторя, че по онова време исканията за информация от страна на специалисти от МНЗ беше инцидентно и само от време на време възникваха информационни кампании по злободневни въпроси, които след това тихо и кротко отшумяваха, явно, поне според мен, без реално и ефективно решаване на предизвикалите ги проблеми. Едно указание за това беше и безуспешният ми опит през 90-те години да оползотворя възможността за ползване на контактите, които бях постигнал с ориентирите към предоставяне на управленска информация Wellcome Trust, Cochrane Library и Anbar Electronic Intelligence в Лондон.

Що се отнася до дейността по Комплексното информационно обслужване (КИО), което се предоставяше за научноизследователската и клинична работа, трябва да подчертая, че става дума за дейността на най-големия отдел на Центъра. Работеха високоинтелигентни и добре подготвени – медицински и езиково – лекари. Моята задача, макар и напрегната, беше да реструктурирам стереотипа на сътрудниците си към вграждане в малките изследователски групи, които трябваше да обслужват информационно. След като разбраха и усвоиха принципа на КИО и работата им беше оценена по достойнство от колегите им – потребители на научна информация, това, съчетано със свободен режим на работа и оптимални за времето технически и технологически възможности, вече не съществуваха никакви затруднения за спокойна и професионално удовлетворяваща сътрудниците ми дейност.

Излиза, че **условието за преодоляване на антагонизъм и постигането на симбиоза в работните колективи е възлагането на смислени производствени задачи и добра организация на труда, което води до висока оценка от страна на потребителите на информация и до удовлетворение на сътрудниците от резултата на усилията им.**

*– Известно е, че през 1982 г. внедряват Комплексно информационно осигуряване на научната дейност в институтите на Медицинската академия. След 1989 г. – както изтъкнахте – трансформирате Центъра в **информационен бизнесцентър** посредством прогресивно внедряване на **икономическия механизъм** в дейността му...*

Каква е връзката между науката и бизнеса през XXI в.?

– Възложеният ми за ръководство през 1982 г. отдел „**Информационно обслужване**“ (ИО) на научноизследователската работа (НИР), осъществявана в Медицинската академия (МА), беше израз на желанието да бъде отстранен формално от ръководната методологична работа, свързана с МЕДИНФОРМ, като при това да съм на разположение при необходимост.

Вероятно поради аналогични съображения – за да бъде под наблюдение, ми беше определено работно място в стаята на зам.-директорката д-р Боряна Станчева, с която обаче поддържахме отлични колегиални отношения. Не зная доколко определено ѝ е било възложено да ме „наблюдава и контролира“, но тя с високата си интелигентност несъмнено е разбирала – а твърдо зная, а и тя винаги го е изтъквала! – значимото ми и водещо място за дейността на Центъра.

По същото време, за съжаление не мога да уточня по-конкретно периода, беше обявено, че ръководството на МА ще инспектира целокупната дейност на Центъра. Започна се ревизията и – разбира се! – точно на ръководения от мен отдел. Възрастен, пълен другар, **не лекар** от Президиума на МА седя няколко дни наред до мен на бюрото ми и му обяснявах най-изчерпателно, с чувство на гордост от самия себе си, как в отдела е организирано обслужването на медицинските научни изследвания в рамките на МА. Инспектиращият изрази учудването си от представената му система на работа и неколkokратно, в мое и на зам.-директорката присъствие, изрази възхищението си. Едва след време осъзнах, че другите звена на Центъра не бяха инспектирани.

След още време, посещавайки по служба Президиума на МА, беседвайки с г-жа Вера Иванова, завеждаща отдел „Труд и работна заплата“ на МА, установих, че въпросният другар-инспектор, **полковник**, е

бил завеждащият т. нар. **Специален отдел** към МА. (Забележете евфемистичния маниер, който се ползваше по онова време за наименоване на някои служби!)

През следващите месеци и години, при срещите ми в Президиума с другаря-инспектор се поздравявахме като най-добри симпатизиращи си колеги. По-късно, когато бях вече директор на Центъра, при качването ми в тролея на път за дома след работа, се случи да седна до другаря-инспектиращ и ето че се проведе разговор, при което най-определено ми беше разказано как в ролята му на пенсиониран полковник, завеждащ Специалния отдел, е бил пратен да ме разследва възможно най-дискретно и целенасочено с оглед партийно-политическото ръководство на МА да получи ясна и определена, по възможност злепоставяща ме представа за моите предполагаеми подривни за МА и държавата функции.

Явно, че другарят-инспектиращ (за съжаление не запомних нито тогава, нито по-късно си наложих да узная и запомня името му), бидейки честен по природа и убеден за моето конструктивно и добронамерено гражданско и служебно-професионално поведение, е имал необходимост да се освободи от наложената му „мръсна“ служебна и тайна задача и е решил да се освободи от нея като ми сподели функцията, с която е бил натоварен.

С какво впечатлих другаря-инспектиращ? Независимо, а може би точно поради военната му квалификация, той разбра и оцени високата организационна зрялост и значимост за научната работа в МА на въведения и твърдо налаган за изпълнение от сътрудниците на най-големия по онова време отдел на Центъра – „Информационен отдел“ (ИО), подход на информационно осигуряване, за чието функциониране с много усилия – обяснения и настойчивост за преодоляване инертността както всред многобройните сътрудници на отдела, така и от страна на обслужваните изследователски колективи, се постарях да формирам неформални т. нар. „малки изследователски групи“ (МИГ), състоящи се всяка от тях от конкретен, отговорен за информационното осигуряване на МИГ сътрудник от отдел ИО, от ръководителя на конкретната изследователска задача по научния план на МА и от медиците-изследователи от институтите и клиниките на МА, работещи по въпросната задача. Естествено, всеки от сътрудниците на отдел ИО беше включен в няколко МИГ в зависимост от тематиката, естеството на изследователската задача на МИГ и от креативните възможности на сътрудника, при което броят на тези информационно осигурявани от отдел ИО участници в МИГ варираше между 50 и 70 сътрудника...

За мое голямо удовлетворение, прогресивният подход за научно-информационно осигуряване на научноизследователската дейност (НИД) чрез внедрената от мен **система за комплексно информационно осигуряване (КИО)**, макар и ликвидирана при по принцип правилното, но осъществено по примитивен „регресивно библиотечен начин“ обединяване на Центъра с Централната медицинска библиотека (ЦМБ), се оказа аналогичен, но само с по-ограничен обем, на организацията на разгърнатата **информационна служба на университета в гр. Олденбург в Германия**, който посетих по време на методологичната ми обиколка на медицински библиотеки и научно-информационни звена в Германия през 1993 г. по покана на Външното министерство на Германия.

Разбира се, че разгърнатата ми методическа дейност и практическият ми опит в Центъра, с библиотеките и с Бюрата за научна медицинска информация в отделните институти на МА бяха основата за изграждането на подобна съвременна система за информационно осигуряване на научноизследователската работа (НИР), каквата е КИО, а, от друга страна, беше предпоставка за критичен поглед при някои мои ангажименти, свързани със специфични по-късни изследвания, което и личи от редица мои публикации, самостоятелни или в съавторство, касаещи различни елементи от информационното осигуряване на научната дейност.

Преди всичко държа да отбележа, че през всичките три десетилетия на работата ми в системата за **научна медицинска информация (НМИ)** нито един път, нито ръководството на Министерството на народното здраве, нито Президиумът на МА и респективно Ректоратът на Медицинския университет в София не представяха приоритетно ранжиран (!) план за научни изследвания, а се задоволяваха просто с обемни списъци на изследователските проекти по отделни направления, подвързани в обемни брошури, подчертаващи вече с вида си значимостта на изследователска работа, осъществявана в МА.

Посоченото е достатъчно указание не само за несъвършенството в планирането и реализирането на научната дейност в областта на медицината у нас, но също така представлява огромно затруднение в случай на стремеж за рационално обосновано планиране и провеждане на научно-информационно осигуряване на така или иначе огромния брой изследователски проекти, провеждани в многобройните институти на МА. Това наложи включването в КИО на тези проекти в отделните институти, които бяха посочени от ръководствата на самите институти, доколкото последните проявяваха конструктивно отношение към самото предлагано и впоследствие предоставяно им обслужване.

Разбира се, че конструирането на КИО не беше резултат от еднократно решение за внедряването му. Узряването на подобно виждане за информационно осигуряване на научните изследвания беше резултат на няколкогодишно изучаване на съществуващ и публикуван опит и на собствените ми наблюдения и анализи.

Преминах през:

- анализ на научната организация на труда при информационната работа;

- изучаване спецификата на субекта на научното дирене – както на различните категории учени, така и на специалистите по **издирването и аналитико-синтетичното обработване** (а-с-о) на научната информация;

- изучаване на информационните потребности от научна информация в най-широкия спектър на възникването и проявата им;

- анализ на достъпните в страната ни информационни източници – традиционните през първите ми години в Центъра, като в течение на времето с развитието на технологиите и промяната на политическите обстоятелства постепенно се включваха и големите чуждестранни автоматизирани научно-информационни системи.

С утвърждаването на идеята за внедряване на икономически обосновани подходи в обществения производствен процес през 80-те години, постепенно след 1984 г. започнах да конципирам и да внедрявам КИО в дейността на отдел ИО.

Същността на **КИО**, тогава и днес, виждам като процес, в който издирването, а-с-о и разпространението на научната информация представляват неразривна част на научната дейност във всичките ѝ прояви, а информационният специалист е исконен, основополагащ елемент от колективния субект на НИР.

Така пред КИО с НМИ се формираха следните основни задачи:

- обслужване на всички потенциални потребители на НМИ;
- използване на всички възможни канали за издирване, а-с-о и форми за предоставяне и разпространение на НМИ в зависимост от предназначението и предпочитанията на потребителите ѝ;

- информационно осигуряване на научните изследвания във всичките им форми и етапи, като се започне от планирането и обосноваването на изследователските задачи и се завърши с популяризирането и със съдействие при внедряване на научните резултати;

- обучение на потребителите на НМИ за самостоятелна работа с информационни източници във всичките ѝ аспекти.

Трябва да подчертая, че след въвеждане на заплащането за предоставяната НМИ се получи един феномен на демократизиране на информа-

ционното обслужване. Прояви се ненаблюдавано преди това заявяване на НМИ от потребители, които преди това нямаша достъп до услугите на Центъра – специалисти от провинцията и аспиранти, заявяващи разширени форми на информационно обслужване, като например набавяне на оригинални чуждестранни и български публикации, преводи на чуждестранни документи, редакция и/или отпечатване на дисертационните им трудове и авторефератите им, проблемно ориентирани по тезите им аналитични научни обзори, които те след получаването им оставаше само допълнително критично в съответствие с изследователския им проблем да доосмислят и доредактират.

На практика, след въвеждането на принципа за заплащане на информацията, предоставяна от Центъра, КИО се конкретизира в следните му елементи, съгласувани с претенциите на заявителя на НМИ, а именно:

- ретроспективно издирване на информация за съгласуван със заявителя период;

- текущо ритмично предоставяне на информация по определена тема в течение на определен период – година или повече;

- използване на конкретни източници за информация (общодостъпни или такива с ограничено разпространение; традиционни или автоматизирани; в зависимост от езиковото им естество; оригинали или според естеството на тяхната а-с-о), съобразено с конкретните желания или възможности на заявителите;

- разработване на научни обзори от всички възможни категории;

- извършване на преводи и/или издирване на готови такива по интересуващата ги тематика;

- пълен спектър на редакционни и/или издателски услуги;

- консултации – предметно-тематични (чрез привличане на високоспециализирани и компетентни специалисти), научно-информационни, включително и цитационни справки, както и уточнения на семантиката и проблемността на изследователски задачи (със съдействието на сътрудници на Центъра);

- поемане на организационни, методични и информационни задачи и осъществяването на бизнес контакти, вкл. и с чужбина, за някои от по-големите приложно-практически и внедрителски проекти в ролята на Центъра и на т. нар. „базова организация“, като например за проекта на Фондация ТАШКО за Детска хематологична клиника или за Меморандума за спогодба между Lifechoice pharmaceuticals и общината в Димитровград и др.

Осъществявайки системно тези заплащани от потребителите големи или по-малки информационни услуги, Центърът, представян

от най-големия си отдел ИО, заедно с издателската си комбинирана с рекламни инициативи дейност, неусетно и тихо, неофициално и нерегламентирано прерасна в „**медико-информационен бизнес-център**“. (А може би този „добър“ пример беше причината за стремежа на „конструктивни“ конюнктурни сътрудници и ръководители-чиновници да ликвидират Центъра?!...)

Ефективната, икономически обоснована информационна компонента на НИД осигури организационно-методичното модернизиране и пълното самофинасиране при набавянето на електронна техника (!) и функциониране при заниженото бюджетно обезпечаване (!) на един отраслов научно-информационен център – ЦИМ, цяло десетилетие (чак докато насилствено ме отстраниха!) след тихото и неусетно **разпадане на Националната система за научна и техническа информация заедно с централния ѝ институт...**

Това е и една от добрите илюстрации за връзката между НИД (включително с информационната ѝ компонента!) и бизнеса (даже ако го разбираме по най-ограничения начин като финансова доходност...).

И ако това важи 100-процентно за научно-приложните и внедрителски разработки, в никакъв случай не би трябвало да се приема, че не важи за високотeorетичните фундаментални изследвания.

Това съм установил и при 89-те медицински дисертации, които съм проучвал – дисертациите с висок теоретичен принос, включително и в медицинската наука (!), са и най-честият източник за приложно-практически внедрявания, т.е. с икономически принос (чието реализиране зависи от своя страна от обществено-икономическата зрялост и организираност на обществената среда).

Това днес, вече в XXI век, би трябвало да е ясно (ако генерализираме принципа до национално ниво...) и на „синодалните старци“, управляващи Българската академия на науките, и на ректорите на десетките ни университети.

– Изградените под Ваше ръководство и с Ваше участие информационни масиви по медицина имат ли – освен явното отраслово измерение – и валенция за цялото научно мироздание?

– Издирването, обработването, комплектуването и съхранението на информация като основни функции на Центъра предполагаше и нейното старателно структуриране и то така, че вече обработена, да е възможно многократното ѝ ползване при евентуални научноизследователски, приложно-практически или задачи от организационно естество.

Естественият начин за това е изграждането на **информационни масиви** от най-разнообразно предметно-тематично и технологично естество.

Не бива да се забравя обаче съществуването на световно значимите големи бази данни (БД) – библиографски, реферативни, а през последните години и на пълнотекстови, което в много голяма степен предопредели структурата на конкретно необходимите за текущата дейност на Центъра БД – от библиографските картотеки на фишове по отделните обособени теми в рамките на Избирателното разпространение на информация (ИРИ) за конкретни „богопомазани“ адресати, когато постъпих в Центъра 1971 г., до пълнотекстовата БД АЛИС, за осъществяването на чиято достъпност чрез интернет попречи – както вече споделих с огорчение – моето внезапно, принудително и злонамерено пенсиониране през 2002 г.

По време на моята организационно-методична и ръководна дейност в Центъра бяха изградени чисто **оперативните БД: „Преводи“, „Командировки в чужбина“, „Реферати в изданията“ и „Документи по МЕДИНФОРМ“**, както и терминологичната БД „**Тезаурус по Социална хигиена и организация на здравеопазването**“ (СХОЗ), съставна част от тезауруса МЕДИЦИНА, изграждан в Москва, адресната БД „**Клиенти**“ (лекари, стоматолози, фармацевти и медицински учреждения), лекарствената БД **АЛИС** и **Българския цитатен указател (БЦУ)**.

Мащабът на дейност на самия Център, както и мащабът на изследователската и дейностите от друго, гранично на медицината естество на потребителите му, сравнени с възможностите на достъпните у нас чужди информационни източници, обуславяше ограничените предназначение, обем и тематичен обхват на изгражданите у нас в който и да е профил на науката БД, включително и на тези в областта на медицината и здравеопазването. Фиаското с БД „Тезаурус СХОЗ“ е ярко потвърждение в това отношение.

Прекъснатата работа по изграждането и налагането всред нашата научна общественост и в световния информационен обмен на БЦУ, работата по който се преустанови след първите му успешни крачки, предотврати съществуването на такава БД, какъвто би бил БЦУ, посредством който българската научна мисъл би била представяна пред света по технологично модерен начин.

Понастоящем това представяне отново зависи от често незаинтересованото „**благоразположение**“ на световно наложилите се големи информационни системи...

– *Внимателното вглеждане в създаваните в Центъра информационни масиви показва, че през първите години те са на базата на традиционни носители, а впоследствие – автоматизирани, включително рекламнo-търговската база от данни „КЛИЕНТИ – Лекари, стоматолози, фармацевти и медицински учреждения в България“.*

Каква е същността на традиционното и електронното информационно моделиране? Това два свята ли са или става въпрос за принципно един и същ свят на информационно моделиране?

– Политико-стопанското сътресение в страната в началото на 90-те години затрудни съществено дейността на Центъра. Наложиха се да се изнамери начин за набавяне на допълнителни финансови средства.

Първото, което след известно колебание ми дойде на ум, е, че при интензивната инвазия в страната на незатруднявани от държавата в дейността им фармацевтични фирми, беше да им предлагаме поместването на техни реклами в многобройните издания на Центъра. Идеята се оказа сполучлива и, освен притока на пари, изданията ни придобиха по-привлекателен вид.

Втората ми идея беше да разпространяваме до желани от фирмите адресати на рекламни материали, предоставяни готови от самите фирми, но и такива, подготвени в Центъра.

Ефективната ми идея възникна явно при едновременното съчетаване на няколко фактора:

- множество фармацевтични фирми;
- период, в който самите фармацевтични фирми не разполагаха с възможността сами да контактуват с потенциалните си контрагенти;
- появяване в Центъра на подходящия по нрав и компетентност „търговски пътник“ – д-р Димитър Куюмджиев, който активно да реализира най-значимите контакти с фирмите;
- високоотговорна, компетентна и креативно действаща сътрудничка на Центъра – г-ца Ивета Митева и нейната също такава помощничка г-жа Таня Викторова, които за около половин година с неуморен труд и безотказна изобретателност за набавяне на адреси успеха, след като им беше предоставена необходимата спешно съставена компютърна програма, да изградят **БД „Клиенти“**.

И след това заваляха плащани от фирмите поръчки за печатане и/или за разпращане в цялата страна на хиляди пакети с фармацевтични реклами. И това беше един от елементите за превръщане на Центъра в „бизнес-информационен център“, т.е. за излизането му от категорията на чисто бюджетните учреждения, една от предпоставките за оцеля-

ването всред разрухата, обхванала Националната система за научна и техническа информация...

Така, с упорита предприемчивост, изобретателност и възможната добра организация на труда преодолях брожения в и около Центъра и предотвратих съкращения сред персонала му. Така разбрах, че наречената от **леля Ванга** моя „грижа за хората“, всъщност е била моята ангажираност към задачите на Центъра и педантичната ми възискателност към сътрудниците ми.

... Мисля, че с примерите ми по предишния и по настоящия Ви въпрос показвам, че според информационното си естество **традиционното и електронното информационно моделиране**, по мое твърдо мнение, са идентични.

Разликата е не в същината на логиката в производните им модели, а в инструментариума, който се използва за изпълнението им.

Не ще и съмнение обаче, че количествено-мащабните разлики в двата случая водят и до известен качествено значим ефект.

Освен това моят опит се отнася за време от преди две десетилетия; днес във времето на **Cloud Computing** е несъмнено, че сме в период на революционен скок в креативността на все повече налагащите се и проявяващи се възможности при сътрудничеството между човешкия с машинния мозък.

– Прави впечатление дейността Ви през 1994–2002 г. като ръководител на програмния колектив за изграждането на Автоматизираната лекарствена информационна система АЛИС и отговорен редактор на многотомния фармакологичен справочник INDEX PHARMACORUM BULGARICUS...

Какво е развитието на този проект в годините?

– Усвояването от сътрудниците на Центъра на електронните технологии, от една страна, и от друга – бурното насищане на аптечната мрежа с нови лекарствени средства, съчетано с отсъствие на съвременна лекарствена информация, а също и относително преодолените финансови затруднения на Центъра, бяха предпоставка за идеята ми да се изгради лекарствена база от данни (БД), която бързо, в съответствие с новите технологични възможности, прерасна в концепция за **Автоматизираната лекарствена информационна система АЛИС**.

С много труд в преориентирането на колегите-лекари към спецификата на фармацевтичната информация, със собствени на Центъра програмистки усилия (инж. Н. Накова), с ангажирането като редактор

по същество на фармаколога проф. Иван Крушков, БД АЛИС, начиная от 1994 г., започна да се попълва и през 1996 г. излязоха и първите тематични компактдискове, а през двете години – 1997 и 1998, БД беше напълно отпечатана в общо 8 дебели тома, като до 2002 г. излязоха от печат и томове IX, X и XI – допълнения с новопоявяващи се лекарства към многотомния *INDEX PHARMACORUM BULGARICUS* – „Ролс-ройсът на българските фармацевтични справочници“ (както си позволих да го рекламирам), с общ обем над 7000 страници, заедно с отделните отпечатани извлечения, предназначени за конкретни нозологични единици.

Независимо от изданията, при конкретни заявки от БД АЛИС бяха предоставяни и частични пълнотекстови разпечатки.

За съжаление и този проект остана в миналото заедно със закриването на Центъра след пенсионирането ми...

– Характерни са системните Ви усилия за пропагандиране на българските медицински изследвания в чужбина.

*Проектирате и изграждате **Българския цитатен указател**.*

В периода 1983–1990 г. активно участвате като експерт във Висшата атестационна комисия.

*Пропандирирате изградения от Вас метод за оценка на научния принос и на **Българския цитатен указател** пред членовете на Висшата атестационна комисия и пред представители на атестационните комисии от социалистическите страни...*

*В периода 1985–1991 г. сте главен експерт в **Бюро за оценка на технологии** при Министерския съвет. Ръководител сте на секретен проект за оценка на биотехнологичните и лазерните изследвания, реализирани у нас през периода 1981–1990 г.*

*Двете проучвания представляват и **апробиране на методика за оценка на научния принос – резултатът от дисертацията Ви**.*

*В хармония ли са двата Ви ипостаса – на **изследовател** и на **организатор на науката и практиката**?*

- Уважаема проф. Куманова, задавате ми три въпроса наведнъж:
  - за интернационализирането на българската медицинска мисъл;
  - за **Българския цитатен указател**;
  - за работата ми в т. нар. Бюро за оценка на технологии.

Ще Ви отговоря последователно.

Независимо от мащабите на страната ни и ограничените финансови възможности за научноизследователска дейност, талантиви български изследователи и медици-практици реализират значими за науката

фундаментално-теоретични и приложно-практически постижения, а в медицината особено важна е и публикуваната казуистика, съдържаща възможно дълбоки анализи на конкретни заболявания.

При това моят опит при анализа на дисертационни трудове убедително ми е показал, че най-„красивите“ дисертационни научноизследователски разработки (НИР) са казуистичните!

От друга страна, не особено значимо е и всичко в световната научна литература, нито пък винаги световни информационни системи подбират за включване в своите фондове най-подходящите български списания. Например преди години между всички научни български списания сътрудниците на световната медицинска информационна система *MEDLARS* бяха избрали да обработват не най-високонаучното „Списание на БАН“!...

Още от 60-те години на миналия век Центърът популяризира българската медицинска периодика със солидното голямоформатно двуезично издание – „*Реферативен бюлетин на българската научна медицинска литература*“.

След 1989 г. (когато вече не беше резонно Държавна сигурност да ме обявява за шпионин и сторонник на капиталистическия свят) реших, че е време Центърът да разшири тези си **популяризаторски усилия**.

Ето защо организирах и наложих по един екземпляр от всяко издание на Центъра да се изпраща до централите на големите международни биомедицински информационни системи *MEDLARS (Index Medicus)*, *Excerpta Medica*, *BIOSIS* и *ExtraMED* (която последна система беше организирана с моралното, но и методично-организационно сътрудничество на Центъра, в ролята ѝ на допълнение и протест спрямо *MEDLARS* и *Excerpta medica* заради тяхното пренебрежение, т.е. необхващане за обработка на редица научни издания на някои „второстепенни“ страни). На титулната страница на всяко наше издание пък поставяхме знак, че списанието се предоставя за обработване от тези системи. Това – с идеята да стимулираме нашите автори да публикуват в нашите издания (което, освен научната, имаше и своята финансова значимост за Центъра).

И така стигам до приказката за *Българския цитатен указател (БЦУ)*. В България не съществува база за данни (БД) с качествата на *Science Citation Index (SCI)* с неговите възможности за научно-информационно търсене, за цитатни анализи и с ролята му и на апарат за управление на науката на национално, отраслово и институтско ниво.

След 1989 г. Централният институт за научна и техническа информация (ЦИНТИ) промени функциите си. Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, „завладяна“ в течение на десетилетия от

директор-археограф (в днешната научно-технологична епоха!...), с неосигурени средства и кадри за реалното ѝ функциониране като национална методична и организираща информационно-библиотечна институция, самата тя изостана на нивото на не особено добре функционираща голяма регионална библиотека.

И не само аз през 70-те години се замислях за необходимостта от системно обработване на българската медицинска периодика. През 1982 г. доц. Димитър Томов постави в своя публикация въпроса за липсата на модерна българска цитатна БД.

През 1983 г., политически наивно и разбира се безрезултатно, настоявах пред директора на Центъра да предложим на Institute of Scientific Information (ISI) във Филаделфия в рамките на двустранно сътрудничество да им предоставяме подобрени статии от български медицински издания за включване в *SCI*. Същата година, на моя глава, заявих в ISI информация по изследователска задача на проф. Миладин Апостолов. Любезният отговор от ISI беше, че по темата на професора могат да ни предоставят информация от типа *mapping the structure of the research problem* срещу заплащане между 25 и 50 хиляди щатски долара... С това се стопира както идеята ми за изграждане на собствена БД от типа на *SCI*, така „замръзна“ и диалогът ни с ISI.

Едва след 1989 г., след преодоляване на възникналите след преврата организационни и финансови затруднения, през 1992 г., по мое настояване в ролята ми на сътрудник-консултант на доброволни начала към Висшата атестационна комисия (ВАК) и с подкрепата на проф. Иван Черноземски, научен секретар на ВАК по това време, се проведе съвещание по проблема *БЦУ* на председателите и научните секретари на специализираните научни съвети и на научните комисии при ВАК, но въпреки оживените разисквания и въпреки високите претенции на ВАК към прословутия *impact factor*, функция на *SCI*, не се постигна никакво конструктивно решение за реална подкрепа от страна на ВАК за изграждането на *БЦУ*.

Знаменателно за атмосферата в научния социум по това време е, че даже един от най-активните учени в общественото и научното медийно пространство – акад. Румен Цанев (1922–2007), акцентуирайки на значимостта на цитатните анализи и оценки в науката, се изказа против „разходването на сили и средства за изграждането на *БЦУ*“. Същият академик-биолог Р. Цанев, по времето на Т. Д. Лисенко (1898–1976) и О. Б. Лепешинская-Протопопова (1871–1963), беше публикувал в подкрепа на тяхната измислена и вредна за науката с печални последствия за агрономията и за истинските учени в СССР статията „*Новообразуване на клетъчни ядра в ендосперма на растенията*“ (Известия на

биологическия институт, 4, 1953, с. 113–118)!... Държа да допълня и, че при проверката кои от широко коментираните разработки на ръководения от акад. Р. Цанев научен институт са депонирани в задължителния „Национален депозитариум за завършени НИР“ в ЦИНТИ, се оказа че няма такива!...

По моя инициатива и ръководство, със собствено на Центъра материално, финансово и кадрово осигуряване и с минимална подкрепа от Националния фонд „Научни изследвания“ при Министерство на образованието, науката и технологиите (днес вече знаем за злоупотребите и за какво дребнотемие са били изразходвани средствата на този фонд!), с компетентното и активно сътрудничество на доц. Д. Томов и привлечения от него софтуерист инж. Кр. Дянков, бяха съставени технически и работен проект, и софтуер за БД *БЦУ*. През 1994 г. формираният от налични сътрудници на издателския отдел на Центъра екип започна попълването на БД *БЦУ* с оригиналните статии от издаваните в Центъра списания. Необходимо е да отбележа, че бяха обединени процесите по издаването на изданията и отразяването им в *БЦУ* – това включваше промени в изискванията към редакционните колегии на самите списания, промени в алгоритъма на редакционно-издателските процеси в Центъра, включително и с маркирането на титулните страници на всички списания, че се отразяват в *БЦУ*! Успоредно с това се полагаха активни усилия за включване в *БЦУ* на информация и за други, не само медицински издания. Издадохме и специална брошура, предназначена да информира подробно и изчерпателно всеки, който би проявил интерес към *БЦУ*, и особено тези, които би трябвало да са ангажирани към производствения процес по изграждането му.

След многократно споменатото ми пенсиониране през 2002 г., заедно с директора на Центъра за научна и техническа информация в селското стопанство доц. Младен Младенов проведохме усилена подготовка за включване в *БЦУ* и на издания със селскостопанска тематика. Организационно-структурни сътресения и в това информационно учреждение доведоха и тези ни усилия до провал. Така безславно завършиха усилията ми да осигуря българската наука с цитатен указател, който не само да подпомага научните изследвания – планирането, информационното им осигуряване и оценката им, но и да бъде прозорец, осигуряващ поглед на чуждестранната наука към български научни изследвания, между които – твърдо съм убеден! – са налични и множество такива с висока и актуално полезна научна стойност!

Окончателно убедил се в необходимостта да продължа борбата за изграждането на *БЦУ*, през 2004 г. предадох цялата документация за *БЦУ*

на доказалия се творчески и организационно с редица иновации и умение да преодолява обществената инерция ректор на Университета за библиотечни и информационни технологии – проф. Стоян Денчев (род. 1953), с надеждата той да успее в това, което не успях да довърша аз...

Каква е историята с т. нар. „**Бюро за оценка на технологии**“ (БОТ)? Изпълнявайки от първия ден на постъпването ми на работа в Центъра чисто производствени задачи по аналитико-синтетичната обработка на научни публикации, бързо установих тяхната различна научна значимост. Това обуслови интереса ми към оценката на НИР, чието осмисляне постепенно формира моята изследователска доминанта – изучавах съществуващата литература по въпроса и публикувах (от 1974 г.) всякъде, където успеех да пробия бронята на редакционните колегии или да ги заобиколя.

Една вечер на вратата в жилището ми се позвъни и един униформен шофьор (за когото в първия момент помислих, че идва да ме арестува) ме откара с една „Чайка“ до голям мезонет на най-горния етаж на ул. Сан-Стефано № 22А, където бях посрещнат най-любезно от проф. Маргарита Запрянова Пандева (род. 1933), която ме представи на няколко присъстващи.

Трябваше да минат седмици преди да осъзная, че проблемите, които се обсъждат от компанията, имат отношение към вече приключвано проучване на провеждани в страната изследвания, технологии и производства в областта на електрониката, че изготвяните експертизи трябва да отразяват наистина реалното състояние на нещата и че са предназначени лично и само за председателя на Държавния съвет Тодор Живков. Разбрах, че съм бил привлечен за участие в тази секретна изследователска група след като проф. М. Пандева и ген. Атанас Семерджиев, началникът на Генералния щаб на Българската армия, са се запознали с моя статия от 1985 г. в бюлетина на ЦИНТИ „*Научно-техническа политика*“, предоставена им от инж. Стефан Павлов, член на редакционната колегия на бюлетина. (Ето Ви един пример за типичните методи за разпространение на научната информация, за сътрудничество между учени посредством публикации в научни списания. И това не е единственият пример, който мога да Ви дам...)

Тази „малка изследователска група“ (по моята терминология) е била сформирана по предложение на ген. А. Семерджиев, идеята – одобрена от Т. Живков, а оперативното ръководство е било възложено на проф. М. Пандева. През цялото време на функционирането на групата ген. А. Семерджиев изпълняваше ролята на ангажиран и компетентен

неин патрон, а проф. М. Пандева – на високоактивен и компетентен мениджър с позитивно отношение към всеки член на групата, включително и относно лични негови проблеми. В течение на времето участвах в три срещи на групата с Т. Живков, на които той коментираше, високо оценявайки ги, получените от него доклади и възлагаше новите изследвания.

При една от срещите с Т. Живков той извика и новоназначения началник на кабинета му – чл.-кор. проф. Никола Костадинов Стефанов (род. 1932), и му възложи да оказва пълно съдействие за работата ни. Тогава Н. Стефанов разбра за съществуването ми – моето и на моята методика за оценка на НИР, което имаше за резултат точно обратния ефект – вместо да съдейства, той правеше всичко възможно, според силите си, за да пречи на работата ни. (Защо? Не се използваше методика от ръководения от него **Център по наукознание** към Българската академия на науките, чийто директор беше, а методиката на някакъв си неизвестен за него и сътрудниците му Хр. Мутафов!...)

При среща с Т. Живков точно в деня и часа на избирането на Георги Атанасов за премиер, в рамките на свободен общ разговор, колега от групата го запита директно: как на такава посредствена личност се възлага такъв отговорен държавен пост. Отговорът беше, че не може да се намери по-подходящ между наличните председатели на окръжните комитети на партията и че на конкретни други, **по-интелигентни, не може да се има доверие...**

На въпроса защо ние от групата не виждаме резултати от информацията, която му предоставяме, той обясни, че явно ние – учените, нямаме представа колко е сложна общата управленска ситуация в страната и колко е трудно, почти невъзможно да се правят бързи и резки организационно-кадрови промени, но че той оценява високо информацията, която му предоставяме, колкото и да е тя нелицеприятна, и ни благодари за проявеното усърдие!

Направи ми впечатление мъдрият от науковедска гледна точка негов съвет, а именно, успоредно с работата по възлаганите ни от него експертизи да продължим да работим, всеки от нас по личните си доминантни изследователски проблеми, работата по които всъщност е направила всеки от нас висококомпетентния специалист така полезен, в случая за настоящата секретна експертна група.

През 1986 г. членовете на експертната група бяхме удостоени лично от Т. Живков да бъдем гости-делегати на XIII конгрес на партията. Насладих се на изненадата на познати партийни функционери, които ме срещнаха във фойето на НДК и особено на изумлението на проф. Атанас Малеев, ректорът на Медицинската академия, който беше съкратил

съпругата ми Убавка от III градска болница, но пък не беше успял да изгони мен от Центъра.

След обсъждане на моята методика за оценка на НИР ген. А. Семерджиев и проф. М. Пандева решиха да се направи оценка на съществуващите, актуални по това време у нас – 80-те години, изследвания и производства в областта на биотехнологиите и на лазерите. Въпреки наличието на повече участници в групата, самите изследвания практически се проведеха от мен, съчетавайки задълженията си в Центъра с работата по експертизите. Наложих се да осъществя многократни срещи на различни места в столицата и провинцията с повече от 150 специалисти. За да не се сблъскам с неразбиране и негативизъм, ми беше дадено писмо от Държавния съвет, задължаващо всеки към когото се обърна да ми оказва съдействие. Основен консултант при възникващи затруднения по предметно-тематичното естество на някои биотехнологични изследвания, освен рецензентите на конкретните разработки, ми беше доц. Александър Борисов Рътков (Институт по микробиология при БАН). И така, през 1987 г. беше завършена огромната по обем оценка на биотехнологичните изследвания и производства в рамките на една петилетка (общо 825 стр.), а през 1989 г. подобна експертиза, но със значително по-малък обем и за лазерните такива (общо 113 стр.). За оценката на лазерните производства ми съдействаха ген. Стоян Андреев и полк. Светослав Мирчев (за първи път в живота си и по време на професионалната си кариера имах шанса да работя с военни – изрядни професионално и като личности офицери!).

Окончателните текстове на синтезираните експертни доклади (едър шрифт: за биотехнологиите – 53 стр.; за лазерните изследвания – 21 стр.), предназначени лично и само за Т. Живков, редактирахме заедно с проф. М. Пандева и ген. Ат. Семерджиев.

... Що се отнася до въпроса Ви относно **съчетаването на пряко изследователската с организационната дейност за науката и със самата научно-информационна практика**, токущо описаните мои усилия по *БЦУ*, по т. нар. БОТ, както и с анализа на медицинските дисертации, обект на дисертационната ми НИР, е непосредствена и ярка демонстрация на творческия синтез между теорията и професионалната практика:

- осъзнаване на обществените потребности по време на сблъсък с тях в процеса на професионалната работа;
- изучаване на съществуващото в обществото знание и опит;
- научнотеоретично осмисляне;

– провеждане на творчески конструирани приложно-практически научни изследвания;

– усъвършенстване на производствената професионална практика.

Това беше естественият процес „научно изследване – практическо прилагане“ в моя професионален живот.

Това би трябвало да е естественото поведение при социалната интеграция на всеки от нас!...

– По същество в Центъра Ви организирате и осъществявате широкомащабна издателска дейност (особено през последните 15 години на работата Ви). Интересен факт е, че през 2000 г. се достига до 92 заглавия в годишния абонаментен списък за изданията на Центъра.

Опишете – моля Ви – синтезираната информационна картина на тези публикации.

Каква е философията на подобна информационна система!

– В началото на дейността си в Центъра не проявявах особен интерес към издателската дейност. С течение на годините и особено като шеф на Центъра се наложи да нося отговорност и, усвоил достатъчно знания в областта на наукознанието, осъзнах значението на научната периодика. През време на организационно-методичната си работа се запознах с „кухненските“ ѝ детайли и в съответствие с поговорката, че „апетитът идва с яденето“, захванал се и с изданията на Центъра в най-тежкия за тях период след сътресенията от 1989 г., отстоявайки вътрешно присъщия ми принцип за обществено-професионална отговорност и отдаденост, реших и се постарях да реализирам прогресивното ѝ развитие.

Основният между реферативните указатели, с чието издаване всъщност е била инициентирана дейността на Центъра, е бил реферативният бюлетин „**Медицински преглед**“ (1964-), представящ чуждестранна медицинска периодика пред българските медици, следван през 1969 г. от издавания на руски и английски език „**Реферативный бюллетень болгарской научной медицинской литературы**“, респективно „**Abstracts of Bulgarian scientific medical literature**“, и двете версии разпространявани предимно по линията на международния междубиблиотечен обмен. Тук не бива да пропусна да подчертая ролята на двете колежки, уреднички-секретарки, езикови и по същество редакторки, допринесли най-съществено за безпроблемното в течение на години издаване на тези две трудни издания – д-р Лиляна Обрешкова и д-р Стефка Попова!

През годините на издателската ми активност осъществих няколко съществени инициативи, обусловени както от променящата се научно-про-

изводствена среда, в която се налагаше да функционира Центърът, така и поради желанието ми да усъвършенствам целокупната издателска дейност.

Поради икономическите непорядки в страната през 90-те години редица медицински списания бяха преустановени. Много лекари обаче проявяваха желание да публикуват. Реших в реферативните информационни бюлетини, публикуващи разширени информативни реферати по различните медицински специалности, да се въведе първа част „**Оригинални статии**“. Никой от съществуващите редакционни колегии на изданията, нито от ректората не прояви интерес към нововъведението ми. Така медицинската ни общност не беше лишена напълно от възможността да публикува резултатите от изследванията си.

Икономическите затруднения станаха причина, но и удобен повод да поместваме подходящи фармацевтични реклами във всяко наше издание. Освен приходи това даде възможност за многоцветен печат предимно на кориците на изданията ни. Случи се така, че „*Медицински преглед*“, първопроходникът от 1964 г., стана и първото издание в 28-годишната издателска дейност на Центъра, ознаменувано с цветна корица новия етап след 1989 г. в модернизирането ѝ и илюстриращо началото на активно сътрудничество на Центъра с фармацевтичните фирми.

Разширяването на тематиката и броя на тематично специализираните реферативни издания дублираше в известна степен съдържанието на основното и най-старо реферативно издание на Центъра „*Медицински преглед*“, което и поради високата му цена се наложи да се издава в по-малък обем и формат. Освен това, в новата библиотечно-информационна обстановка достъпът на лекарите до необходимата им литература се облекчи чувствително – по-добри абонаменти в библиотеките, абонамент и on line достъп до чуждестранни автоматизирани, включително и пълнотекстови информационни системи, все по-достъпен интернет...

Реших и обединих всички реферативни издания на Центъра и „*Медицински преглед*“ се превърна в многосерийно издание.

– Член сте на множество редакционни колегии на медицински научни списания... Отговорен редактор сте на 24-серийното списание „*Медицински преглед*“. Учредител сте на списание „*Медицински изследвания*“, предназначено да публикува ръкописи на „еретици“ в медицинската наука и практика, прераснало по-късно в орган на Атланто-евро-средиземноморската академия за медицински науки (АЕС-АМН) – „*Scripta Periodica*“. Учредител сте на списание „*Медикус*“ – хуманитарен дайджест за медицина...

Какво Ви движи в тази дейност?

– Оказа се, че издаването на многосерийно издание изисква специални усилия – текущо съгласуване работата на отделните редакционни колегии, организиране на унифицирана активност на уредниците на сериите и текущо уточняване съдържателната специфика на отделни книжки, както и ангажирането ми с чисто техническото редакционно-полиграфско оформяне на самите издания.

Така *„Медицински преглед“* се сдобил с общ отговорен редактор в мое лице, а всяка негова серия – с отделна научна редакционна колегия, оглавявана от хабилитиран специалист в съответната медицинска специалност.

След преодоляване на първия стрес след 1989 г. и осигуряването на приходи благодарение на постепенното преорганизиране на Центъра от чисто бюджетно учреждение в „медико-информационен бизнесцентър“ на т. нар. специфична стопанска сметка, възникна възможността за възстановяване на преустановилото публикуването си поради „революционните“ сътресения, утвърдено сред медицинската общност списание *„Вътрешни болести“*.

Основано през 1962 г. с главен редактор големият български учен-клиницист проф. Л. Томов, списанието *„Вътрешни болести“* излиза до 1991 г. След осем години прекъсване, през 1999 г. Центърът го възстанови със свои средства и с гл.-редактор – председателят на Българската национална академия по медицина (БНАМ) проф. Чудомир Начев. Последната депонирана в Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ книжка от списанието е от 2001 г. – отново „научен срив“... По мое мнение, поради комерсализацията на здравеопазването и превръщането на повечето медицински научни издания в почти чисто рекламни такива, ... и не на последно място – поради моето пенсиониране!...

Пристъпихме към издаването и на нови издания – със собствени на Центъра средства, без каквито и да са целеви субсидии, а също и без всякакъв интерес от страна на ръководството на Медицинския университет!

Списание *„Електронен форум МЕДИЦИНА“*. Благодарение на сътрудничеството си с телекомуникационната система към Комитета по съобщенията ИНФОТЕЛ, през 1992 г. осъществихме първото в рамките на българското медицинско издателско дело електронно списание. Чрез изданието предоставяхме на българските автори възможността за експресно публикуване на техни трудове с последващото им отразяване в двуезичния *„Реферативен бюлетин на българската медицинска литература“*.

Списание *„Медицински изследвания“*. При издателската ми работа, а също и като автор, многократно установявах упорито негативно

отношение от страна на редакционни колегии към автори, предлагачи за публикуване нестандартни, а понякога и еретични според общоприетите схващания ръкописи. Това ме амбицира да съдействам на такива negliжирани автори да представят пред медицинската общност идеите и постиженията си въпреки и независимо от „официалната“ научна и научно-издателска парадигма, възприета от „властимащата“ тясно-професионална общност.

Започвайки от 1996 г. издателска година, реализирах следната практика. Приемах ръкописа. Възлагах го за рецензиране на двама независими един от друг хабилитирани в проблемната област специалисти с указанието, че в общия обем на рецензията им трябва да има обособен рекапитулационен текст с обем не повече от една стандартна машинописна страница, който да представя синтетично обобщена оценка на рецензирания материал. Ръкописът, заедно със следващите го две рецензии, се публикуваше като репринт в съответствие с тиража на списанието, включително и с екземплярите за автора. След натрупването на репринти с общ обем, съответстващ на обичайния обем на една книжка от списанието, същите се подвързваха заедно и образуваха поредния брой на списанието, който се разпращаше на абонатите. Авторите на репринтите поемаха издателските разходи и хонорарите на рецензентите.

По-късно, през 1998 г., желяйки да съдействам на новоорганизираната Атланти-евро-средиземноморска академия за медицински науки (АЕС-АМН), както с оглед предотвратяване на професионалноетични „сблъсъци“ вътре в медицинската академична общност, така и за преодоляване на финансови трудности и на издателско-административни процедури, а също, но на последно място (!), изморил се да движа почти сам цялата описана издателска процедура, преформирах „*Медицински изследвания*“ в издание на АЕС-АМН с новото наименование „*Scripta Periodica*“, която, благодарение на творческата енергия на проф. Венцислав Боснев, вече неин главен редактор и уредник, представяше до неговата кончина през 2011 г. макар и малка част от българската медицинска наука в много кътчета на планетата.

„*Дайджест МЕДИКУС за всеки*“. Всички сме свидетели на пораженията върху общата култура поради тясната специализация в развитието на образованието през последните десетилетия, което съчетано с напрегнатия обществен и професионален живот доведе до обща профанизация, до деградация на морално-етичните отношения и до пренебрегване и изоставане в художествено-естетичното възпитание на населението ни.

И така, въодушевен от демократични илюзии след 1989 г., водейки се от принципа, че няма нищо отделно, няма нищо откъснато, изолирано, че всяко нещо е част от нещо по-голямо, е в съотношение с всички останали неща, реших че едно периодично издание с общо хуманитарно съдържание би било макар и малък, според силите ни, но позитивен, макар и неспецифичен и своеобразен принос към медицинската общност у нас. Смятах, че посредством реферирани публикации от предимно чуждестранни медии, подобрани от признато компетентна редакционна колегия, ще успеем да привлечем вниманието на читателите и преди всичко на медиците към актуални въпроси от всички области на живота. Надявахме се „*Дайджест МЕДИКУС за всеки*“ (Vol. I, 2000-) да провокира потенциалния стремеж към обща култура както в институциите, така и преди всичко у отделния гражданин-медик.

За съжаление, след 2002 г. изданието беше преустановено, което е поредният печален пример за „българска работа!“, особено ако отдадем значимост на факта, че осем години след тази моя инициатива, през 2008 г., моят уважаем колега Prof. George Dunea (род. 1933), президент и изпълнителен директор на значимия Hektoen Institute of Medicine в Чикаго започна, в ролята му на главен редактор, издаването на електронното хуманитарно издание „*Hektoen International. A journal of medical humanities – art, ethics, healthcare, history, literature*“, публикуващо, както личи от подзаглавието му, материали с отношение към медицината от всички области на изкуството, литературата, историята... Предлагам най-настойтелно на вниманието Ви това високосъдържателно и при това общодостъпно издание!

Серийното издание „*Препоръки за стандартизирана диагностика, лечение и последващи грижи при туморни заболявания*“, Серии 1–10, 2001. В резултат на осъществени контакти с ръководството на Онкологичния център в Хайделберг, Германия, стана възможно първото за Центъра цялостно преведено от чужд език серийно издание с препоръки за диагностика, лечение и последващи грижи при злокачествени тумори, съставено от водещи специалисти на Tumorzentrum Heidelberg/Mannheim. 10 книжки за различните нозологични единици с общ обем над 500 с. Преводът – под общата редакция на проф. Иван Черноземски.

Списание „*Обща медицина*“. Във връзка с укрепването на системата на общопрактикуващите лекари, на Центъра беше възложена задачата да организира издаването на списание „*Обща медицина*“. Оказа се, че никой не се интересува относно финансирането на тази задача (което, всички вече добре знаем, че е типична практика в страната ни при редица популистки мероприятия!...), нито беше ангажиран някакъв

издателски комитет. Беше само предложено за гл. редактор на изданието да бъде привлечен проф. Стефан Чакъров, завеждащ новосформираната катедра по Обща медицина при Университетската болница „Св. Анна“. Наложих аз да поема ролята както на отговорен, така и на главен редактор и ползвайки отзивчивостта на редица сътрудници на Центъра през годините лекари-специалисти, през 1999 г. Центърът издаде първата книжка на списанието за своя сметка.

Списание „*Здравен туризъм*“. Отчитайки значимостта на медицинския туризъм, след няколкомесечна подготовка, през 2001 г. успях да организирам издаването на първия том на списанието с решаващата помощ на приелата да бъде главен редактор и с голям опит в курортното дело проф. арх. Светла Грънчарова. Освен доц. Веселина Едрева, която също като мен беше ентузиаст, отзовалите се специалисти с опит в курортното дело бяха извън системата на здравеопазването. Публикуваните броеве от първата и втората годишнина на списанието съдържаха добре обоснована, а не просто търговско-рекламна информация. Стремехът на редакционната колегия беше списанието да е издържано в научно и в информационно отношение, да е действително полезно за курортистите, за медицинската общност и за самите лечебно-профилактични и рекреационни заведения.

Изданието беше само едната част от идеята за популяризиране на българските курорти у нас и в чужбина. Освен издаване през следващите години и на английска версия на списанието, предвиждаше се организирането на система за критично набиране на достоверна информация и изграждане на научно-съдържателна, а не просто рекламна база от данни (БД) за всички наши курортно-рекреационни и медицински заведения с възможности за приемане и на чужденци.

За съжаление, внезапното ми отстраняване от Центъра и ликвидирането му само след месеци се оказа фатално както за списанието, така и за предвижданата БД, която би могла да предоставя компетентна и вярна информация за курортните обекти и при отделни конкретни запитвания, с което биха се осигурили средства за така предвижданата цялостна информационна система...

Така че засега потребителите на курортно-медицинска информация се налага да се удовлетворяват със съществуващите издания, които не винаги достатъчно пълно и обективно отразяват възможностите на рекламираните курортни обекти.

Списание „*Съвременна медицина*“. През 1996 г. Центърът спаси за своя сметка, съвместното на Българския лекарски съюз и Министерството на народното здраве, списание „*Съвременна медицина*“. Списана-

нието беше утвърдено от години сред медицинската общност, но поради хаоса в нормативните уредби, в течение на годините изданието сменя няколкократно издателя си. С претенции за обществено и професионално положение, самоволно, без каквото и да било основание и обяснение, през 1998 г. главният му редактор проф. Захари Кръстев го прехвърли към частно издателство.

– Като активен ръководител – новатор и пряк участник в научно-изследователската работа, осъществявана в Центъра, Вие се основавате на редица Ваши научни приноси...

Моля Ви – опишете ги... В какво е същината им?

– От основаването на Центъра през 1964 г. до постъпването ми в него през 1971 г. за работата си сътрудниците му са се съобразявали със съществуващите български държавни стандарти и с методични материали, предоставени им от Централния институт за научна и техническа информация и Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ (НБКМ). Заварих само две „нормативни“ указания, съставени в Центъра в пряка връзка с потребностите на осъществяваните по това време две основни дейности – издателска и избирателно разпространение на информация (ИРИ).

Издателската – бюлетини, съдържащи разширени информативни реферати, респективно съкратени преводи на статии и научни обзори, и инцидентно, пълни преводи по конкретни заявки от Министерството на народното здраве (МНЗ).

ИРИ бе насочено до ограничен брой адресати и се осъществяваше под формата на писани на машина тематично подбрани библиографски описания върху библиотечни фишове, с копия от които се изграждаха тематично структурирани картотеки.

И двете „нормативно-методични указания“ – „**Задължения на лекаря-ординатор в Центъра**“ и „**Упътване за библиографско описание на статии, монографии, сборници, научни трудове и други издания в изданията на Центъра**“, са били първоначално съставени и след това периодично коригирани и допълвани от дългогодишния началник на издателския отдел **д-р Горан Московски**, лекар с висока хуманитарна и езикова култура, допринесъл много за изграждането на издателската традиция на Центъра.

Подробно дейността на Центъра през годините е представена от единственото, доколкото ми е известно, цялостно изложение за развитието на отраслов научно-информационен орган у нас: „**Център за**

информация по медицина (ЦИМ). Историко-методологичен преглед. Издания 1964–1993. Публикации на сътрудниците“ (Савова, А. и Хр. Мутафов. София, ЦИМ, 1995, LIX + 144 с.). Препоръчвам го на вниманието Ви! Това издание притежава особена стойност и поради факта на тоталното разпадане на разгърнатата Национална система за научна и техническа информация (НСНТИ) у нас след преврата от 1989 г.

По време на трите десетилетия на работата ми в Центъра креативността в професионалните ми усилия се е състояла в непрекъснато адаптиране на научно-информационната му дейност (като първи основен етап на самата научна дейност!), към непрекъснато променящите се обстоятелства и условия, и по-точно, към усъвършенстването на тази дейност – конципирането на нови научно-информационни процеси, ангажирането и обучението на сътрудниците за усвояването и внедряването им в текущата производствена работа; държах да се поддържа постоянен тонус за научно-приложна и методологично-внедрителска активност.

Днес, при настоящата ми ретроспекция към изминалото време, виждам че тази активност би могла да се раздели на три, преплитачи се помежду си компонента, отнасящи се към:

– пряката производствена научно-информационна работа в Центъра (учрежденско ниво);

– организационната структура и резултиращите от нея основни принципи на научно-информационното и библиотечно осигуряване на медицинската наука и практика в страната ни (национално ниво);

– усилията ми за приобщаване дейността на Центъра към световната научно-информационна практика и по проектирането и внедряването на Международната система за научна медицинска информация на социалистическите страни МЕДИНФОРМ (международно ниво).

Извън тези три компонента на научно-приложната, методологичната и внедрителската дейност, в ролята им на пряка производствена задача и отговорност на Центъра, редица негови сътрудници защитиха пряко или не съвсем пряко, свързани със служебните им ангажименти кандидатски и докторски дисертации.

През 1972 г. на Центъра беше възложена функцията на отраслов информационен орган в областта на медицината и здравеопазването. Д-р Христо Мичков (директор на Центъра), аз – д-р Христо Мутафов (лекар-информатик) и д-р Г. Московски (началник отдел), заедно с двама напълно безполезни в случая „инструктори“ – чиновници от страна на МНЗ (Кр. Кънев и Л. Хаджипетров) трябваше да подготвим първата за Центъра, първа и за мен в кариерата ми, научно-приложна разработка – концепцията за „**Проект за Отраслова система за научна медицинска**

информация (НМИ)“ като съставна част от НСНТИ, въз основа на който проект, след одобрението му от МНЗ с **„Правилник на МНЗ за първия етап за изграждане, устройство, функции и задачи на Единна система за медицинска информация и здравна пропаганда в НРБ“** (1973 г., с автори Кр. Кънев, Л. Хаджипетров, Хр. Мутафов, Г. Московски, Ив. Горанов, Тр. Трендафилов и Т. Колев), беше конструирана структурата на **„Единна система за медицинска информация“** (ЕСМИ) у нас, в която, като нейни звена, бяха включени Центърът (в ролята му на основен организационен, методичен и производствен орган), отдели и бюра за НМИ и Централната медицинска библиотека (ЦМБ) с нейните филиали. С това на практика се противодейства на официалната за онова време тенденция за самостоятелно, отделно развитие на библиотечната и на научно-информационната мрежа в страната. Реализирането на тази неправилна в методологично отношение тенденция имаше фатални в организационно и функционално отношение последствия, доведе до десетилетен застой в развитието на библиотечното дело у нас и способства за разпадането на НСНТИ след **„нежната революция ‘89“**.

Основната работа по съставянето на тези два нормативно-методични материала, като се изключат неколкотократно обсъждания с д-р Хр. Мичков и д-р Г. Московски и докладването пред ресорния за Центъра, покровител на директора ни, зам.-министър в МНЗ проф. Евгени Апостолов (който поради тактически съображения държеше в работата да се включат и представители на МНЗ...), се пое естествено от мен и винаги старателните и отзивчиви мои сътруднички г-жа Анна Савова и д-р Пенка Проданова.

Поради неразвитостта на системата за НМИ, а и на цялата НСНТИ, а също и поради рационалния строй на собственото ми мислене, постепенно се изяхих като методист, стремящ се да систематизира отделните последователно нововъзникващи направления в информационната дейност на Центъра. Всяка една дейност трябваше да се анализира, опише и конструира по възможния най-оптимален начин, поставяйки я в съответствие с условията на общите за страната и наличните в Центъра условия и с тенденциите за развитие на теорията и практиката на информационната дейност както в страната, така и по възможност (макар и ограничавана съществено от социалистическата ни **„народна власт“**!) и със световните тенденции.

В резултат на усилията ми в Центъра постепенно се формираха динамични групи от сътрудници, развиващи и разширяващи все повече отделните направления на дейност и осмислящи служебните си усилия. Постепенно организационно-методологичната ми дейност включи и

квалификационни беседи и курсове не само със служителите на Центъра, но и с потенциални отделни потребители на НМИ или на групи такива, като обхвана и дейността и работата на сътрудниците на филиалните научни библиотеки в институтите на Медицинската академия (МА) с перспектива за прерастването им в институтски Бюра за научна медицинска информация (БНМИ).

Явно попаднал на „точното място в точното време“, познаващ вече дейностите, осъществявани в Центъра, и затрудненията, възникващи в ежедневната производствена работа, поощряван от директора, се заех и последователно, и с ентузиазъм пристъпих към съставянето на методологични разработки и указания, доведени в повечето случаи и до алгоритми, за дейностите в Центъра. Такива бяха: **„Примерни (количествени) нормативи за работа, използвани в ЕСМИ“**, **„Правилници за дейността на отделите и бюрата за НМИ с цел унифицирането на дейността в рамките на ЕСМИ“** (заедно с д-р Иванка Карпачева, специално при внедряването им), **„Научна организация на труда в научно-информационната дейност“**, **„Правилник за координиране на справочно-информационната дейност“** (с техническото сътрудничество на г-жа Росица Султанова), **„Организация на дейността по информационното обслужване на ръководните кадри“**, **„Указания за справочно-библиографско търсене в различни области на медицината“** (в сътрудничество с д-р Пенка Проданова, д-р Даниела Димитрова и Л. Коминка), **„Методика за информационно търсене извън информационните масиви (ИМ) на ЕСМИ“** (в сътрудничество с д-р П. Проданова, инж. Елена Павловска и д-р Мария Оцетова), **„Алгоритми за осъществяване на ретроспективно търсене и ИРИ“**, **„Указания за извършване и координиране на преводаческата дейност“** (в сътрудничество с К. Ерска), **„Списък за минимално необходимото материално осигуряване на БНМИ“**, **„Алгоритъм за изграждане на ИМ и издирване на информация по конкретна тема въз основа на ИМ в цялата система“** (в сътрудничество с д-р П. Проданова), **„Указания за обслужване на различни категории потребители на НМИ“**, **„Методика за проучване на информационната стойност на първичните информационни източници-носители (списания и продължаващи издания)“**, **„Алгоритъм за обогатяване на дескрипторните полета на базисния тезаурус на МЕДИНФОРМ „Медицина“** (в сътрудничество с д-р Иван Боснев, д-р П. Проданова и г-жа А. Савова), **„Алгоритъм за индексирание на документи и информационни запитвания“**, **„Проект за аналитико-синтетично обработване (а-с-о) на българската медицинска литература и за популяризирането ѝ в чужбина“**, **„Техни-**

чески и работен проект на „Система за обработване на докладите на командировани в чужбина медицински специалисти“ и практическото ѝ внедряване в Центъра преди внедряването на националната система ЕСКОМ за отчет и оползотворяване на командировките в чужбина (в сътрудничество с д-р В. Гачева).

Продължилата две-три години работа по внедряването на този комплект от нормиращи дейността на Центъра и на другите звена от ЕСМИ учреденски нормали позволи реализирането на качествено нов етап в дейността през второто десетилетие на Центъра:

- избягване на дублиране на вече извършени дейности;
- пълноценно и многократно използване на вече издирени и обработени информационни материали;
- улесняване на сътрудниците в ежедневната им работа и облекчено запознаване на новопостъпващи служители със задълженията им и с начина за работа;
- подготовка на сътрудниците за предстоящата автоматизация на информационните процеси;
- моята и на сътрудниците ми подготовка и шлифоване за научно-изследователска и внедрителска работа, в резултат на което в Центъра около мен се оформи група от няколко подготвени и склонни за изследователска и методологическа работа сътрудници.

С тяхна помощ редовно провеждахме различни по продължителност и съдържание курсове по НМИ с непрекъснато уточнявана и разширявана програма. Водеха се лекции по НМИ във Факултета за обществени професии при МА. Годици наред, заедно с г-жа Анна Савова, отговарях за провеждането на междукурсовите практики и стаж на редовните и задочните студенти от Полувисшия институт по библиотечно дело (*днес*: Университет по библиокознание и информационни технологии) и от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (СУ).

Центърът беше т. нар. „**базов орган**“ и за **практикума на студентите** медици, стоматолози и фармацевти, които следваха факултативно научна информация в СУ. Активно се провеждаха методично-образователни беседи с отделни или с групи медици, вкл. и студенти, търсещи съдействието на Центъра за решаване на свои информационни потребности.

Бих искал да отбележа, че по време на моето преследване от страна на председателя на МА „другаря“ акад. проф. Атанас Малеев и „неглижиране“ от страна на директора на Центъра д-р Хр. Мичков, специално бях канен като **лектор** пред специализантите в института му от политически влиятелния в МА директор на Института по идеологически

дисциплини и медицинска педагогика проф. Гроздан Димитров *Векилов* (1920–2007), който се отнасяше към мен с учудващо ме внимание и за когото след години разбрах, че по същото това време двамата му сина са емигрирали/избягали в Западна Германия.

За издигането на професионалното ниво на сътрудниците на Центъра солидна роля изигра възникналата първоначално като служебна, периодично провеждана сутрешна „петминутка“, която постепенно прерасна в професионално-квалификационен „Научен колегиум“ (по това време Центърът нямаше научен статут), в който аз като негов организатор изпълнявах ролята и на секретар, а за ръководител се самообяви директорът на Центъра д-р Хр. Мичков, единственият по длъжност „научен сътрудник“, но към научна секция при Научноизследователския институт по социална хигиена и организация на здравеопазването. Това беше колегиум, който виждах като средство за практическа и теоретично задълбочена подготовка на сътрудниците по актуални професионални проблеми, а именно: **„Информационно-търсещи езици. Тезаурус. За какво ни е необходим? Методика за построяването му“**. (За собственото ми ориентиране преведох по време на семейно летуване на Златните пясъци блестящото немско издание **„Klassifikationssysteme und Thesauri: Eine Anleitung zur Herstellung von Klassifikationssystemen und Thesauri im Bereich der Dokumentation“** от Dagobert Soergel (1940-) (*Вж. и по-долу. – Бел. А. К.*), издадено през 1969 г. от Немското общество за документация.)

Някои мои изследвания, които се отнасят към този момент, са:

- **„А-с-о на документите. Координатно и свободно индексирание. Индексирание по Medical Subject Headings на MEDLARS“**;
- **„Единна система за НМИ“**;
- **„Информация за ръководните кадри – обхват на обработваните списания. Информативност на списанията“**;
- **„Стилно-езикова обработка на научни текстове“**;
- **„Информационни потребности. Методика за проучването им“**...

В течение на времето темите се повтаряха и обогатяваха, а след 1989 г. се промениха коренно, а именно:

- **„Информационен мениджмънт“**;
- **„Иновации в Центъра. Ефективност на иновациите“**;
- **„Идеология и практика за комплексно информационно осигуряване на НИР“**, чието разглеждане обаче изисква специално внимание;
- **„33 години Център за НМИ“**;

- „Речников подход при компютърни информационни системи в медицината“;
- „Методологично-изследователската дейност на Центъра“;
- „Маркетинговата дейност на Центъра“;
- „Икономическият механизъм в научно-информационната дейност – същност, възможности, предимства и възможности за внедряване в Центъра“...

Подчертано методологичен характер имаше работата по внедряването на **Българския цитатен указател (БЦУ)**, за който вече говорихме. В неговия случай методологическите ми усилия излязоха извън рамките на Центъра. Наложих се да контактувам с популярни личности, информационни звена и редакционни колегии извън медицината. Стигна се и до подписване на договор за сътрудничество между членове на комитет за реализиране на подготвен от мен технически проект за изграждане и по-широко внедряване на БЦУ. Трябваше да убеждавам редакционните колегии в необходимостта от усъвършенстване на технологичната подготовка на изданията им, да настоявам за индексирание на статиите в изданията им в съответствие с големите международни информационни системи по профила им, да разяснявам същината и важността за внедряването на т. нар. „**Ванкувърски издателски стил**“ (**Vancouver system** или **Vancouver reference style** е западна (американска) система за пристрайно цитиране с **номера** за разлика от другата наречена **Харвардска** с фамилия на **автор/година**. – Бел. А. К.) при научните списания. Наложих се да проведа мероприятия за ангажиране на цялата ни научна общност, заради което организирах обсъждане на възможностите и ползата от БЦУ в Президиума на Висшата атестационна комисия (ВАК), с председателите и членовете на специализираните научни съвети към ВАК.

Специфично трудна и времеемка методологическа задача беше разясняването в индивидуален порядък на огромен брой рецензенти, привлечени за оценка на изпълняваните в страната ни биотехнологични и лазерни изследвания, внедрявания и производства, относно приложението на методиката и процедурата за рецензиране в съответствие с предлаганата и внедрена от мен „**Методологическа схема за гносеологично характеризирание (оценяване) на продукта от научно-изследователската работа**“.

Методологично-организационна активност представлява по същината си и опитът ми през 1999 г., чрез публикация във в. „**Аз-Буки**“, да предизвикам вниманието на обществеността и на археографски ориентираното ръководство на Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ (НБКМ) към необходимостта от **активиране и модернизи-**

ране на дейността на НБКМ и ангажирането ѝ като методологичен ръководител на библиотечната система в страната. За съжаление, резултатът от тази моя критика от страна на „обиденото“ от мен ръководство на НБКМ беше само лично към мен насочен пасквил без каквото и да е коментар за самата дейност на библиотеката.

Многократно се включвах като **консултант и организатор към инициативи** като например:

– сътрудничейки на проф., д. м. н., д.м., д-р Петкан Проданов при обсъжданията, планирането, подготовката и провеждането на неговите неколнократни квалификационни за млади лекари **„Интердисциплинарни конкурси-състезания МЛАД МЕДИК“** в гр. Хасково (1984-) – по проблемите на шока, онкологията, сърдечно-съдовите заболявания, антибиотиците и др.;

– съдействах на д-р Кольо Колев при организирането на **„Австрийско-българско научно дружество“** (1995);

– съдействах на проф. П. Проданов при разработването и на предлагания от него проект за **„Център за актуализация на медицинските познания – ЦАМП“** (2000)...

В ролята ми на член на борда на **Атлантико-евро-средиземноморската академия за медицински науки (АЕС-АМН)** участвах активно в планирането, комплексното организиране, включително и по частичното финансово обезпечаване чрез Центъра на **научните форуми**, провеждани от АЕС-АМН в страната или в чужбина:

– семинара **„Медицинска информатика“** (София, 1997);

– лабораторията по **„Клинична невровегетология“** (София, 1998);

– международния конгрес **„Антропология 2000“** с извънредно активното всестранно съдействие на нашия сънародник проф. Владимир Божилов, осигурил ни сътрудничеството с Медицинския университет в гр. Бигдошч – Полша, където се и проведе конгресът;

– симпозиума **„Студена 2000“**, проведен в сътрудничество с Хектоен-института от Чикаго-САЩ;

– конференцията **„Медицинска научна комуникация и лингвистика – 2003“**, осъществена със съорганизатори АЕС-АМН, Центъра, доц. Д. Томов, със съдействието на зам.кмета д-р Йордан Аризанов и под патронажа на кмета на гр. Перник – инж. Андрей Андреев;

– мултидисциплинарните конференции на АЕС-АМН:

– Първата – в сътрудничество с Хектоен-институт, е **„Варна 2003“**.

– Втората – в сътрудничество с Фондация **„Паркинсонизъм“**, е **„Студена 2003“**.

– Третата – в сътрудничество с Хектоен-институт, е „София 2004“.

– Четвъртата – отново в сътрудничество с Хектоен-институт, е „Пловдив 2005“.

Повечето така описани научно-приложни, приложно-методически и научно-организационни дейности са отразени по-подробно в мои самостоятелни или съвместни с мои колеги публикации, фиксиращи времето на реализацията им.

– Прави впечатление, че специално се занимавате и с проектирането, и с внедряването на Международната система за научна медицинска информация на социалистическите страни МЕДИНФОРМ.

Каква е същността на тази платформа и какви са съвременните ѝ измерения в международния научно-информационен обмен?

– Даже желязната завеса не успява да спре технологичния прогрес. В ранните 60-те години на миналото столетие MEDLARS печели позиции в целия свят. Във всички напреднали страни функционират негови филиали (интернет все още предстои). Естествено е СССР да се стреми да не изостава. У нас Централният институт за научна и техническа информация (ЦИНТИ) изгражда Електронен изчислителен център (ЕИЦ) и даже аз – новопокръстеният в областта на научната медицинска информация (НМИ), публикувам през 1973 г. във в. „Здравен фронт“ възторжена статия за новия и за мен информационен език „тезаурис“. Воден от наложената „социалистическа“ научно-информационна стратегия, през 1973 г. даже оспорвам твърденията на двама представители от сродния информационен център в Куба – лекари-информатици, които ми разказват за добрите и полезни качества на тезауруса и като цяло на MEDLARS.

През периода 1973–1982 г. съм ангажиран извънредно активно в голямата по обем и съдържание научно-приложна и методологическа дейност, която се реализира в Центъра по проектирането и внедряването на **Международната система за научна медицинска информация (НМИ) на социалистическите страни МЕДИНФОРМ** и нейната база от данни (БД) **МЕДИК**.

Международното сътрудничество по МЕДИНФОРМ се реализираше чрез многобройни работни срещи на сътрудници от сродните медицински научно-информационни центрове, както и с периодични заседания на Съвета на Системата.

Самият аз участвах редовно по няколко пъти годишно в работните срещи на оформените четири профилирани международни и в националните центрове за НМИ работни направления:

- по проектиране и внедряване;
- по информационно осигуряване;
- по лингвистично осигуряване;
- по техническо осигуряване.

През първоначалния период формално ръководител на второто, третото и четвъртото, а реално и на четирите работни направления в Центъра бях аз. Направленията се наричаха „групи“, но фактически Центърът не разполагаше с толкова много сътрудници, че да се формират отделни работни групи, и цялата работа не просто се ръководеше, а фактически се и изпълняваше от мен заедно с колегите от ръководения от мен отдел „Информационно-търсещи системи“ (ИТС). Такива бяха А. Савова, д-р П. Проданова, инж. Ел. Павловска, инж. Св. Амуджева, Ст. Пенчева и всеки друг сътрудник в Центъра, потърсен за конкретно съдействие. Постепенно във всяко работно направление се очертаха поопределено тематично ориентирани сътрудници.

Разсъждавайки относно методологично-проектантската ми дейност по МЕДИНФОРМ, днес стигам до извода, че успешната ми професионална реализация в този международен проект се дължи не само и не толкова на задоволителното ми и постоянно усвояване на публикуваните теоретични принципи за информационно осигуряване на науката и практиката, колкото на щастливото за мен съчетаване на професионалните ми задължения след постъпването ми на работа в Центъра в този преходен в световен мащаб период на **прерастване на библиотечната дейност в информационно-библиотечна**. Започнал с изпълнението на практически задачи по информационното обслужване на ръководни медицински кадри, съчетано с „принудителното“ ми насочване към методологично усъвършенстване на информационните процеси в Центъра (както вече ги описах), постепенно трябваше да ги съчета с нововъзникналата необходимост от **методологично-конструкторска работа по МЕДИНФОРМ**.

Първите **концептуални материали по проектирането и внедряването на МЕДИНФОРМ**, а именно – **Планът за мероприятия, Заданието за разработване на „Единна автоматизирана система за НМИ на социалистическите страни“** – бяха разработени лично от мен с техническото сътрудничество на инж. Св. Амуджева.

Съществена част от дейността по проектирането и внедряването, в които съм имал **водещо методологическо и практическо участие по проектирането и внедряването на МЕДИНФОРМ**, бяха:

– **разпределение на задълженията между информационните органи на МЕДИНФОРМ** – по страни (т.е. **Национални**, централни за всяка страна, участник в МЕДИНФОРМ) и на т. нар. **Базови** (проблемно-тематични) **медицински научно-информационни органи** (съвм. с инж. Ел. Павловска);

– **възможности за включване за аналитико-синтетично обработване (а-с-о) от МЕДИНФОРМ на списания от балканските страни – нечленки на Съвета за икономическа взаимопомощ** (съвм. с д-р У. Й. Яковчева-Мутафова);

– **характеристика на документалните потоци в рамките на МЕДИНФОРМ** (съвм. с инж. Ел. Павловска и д-р В. Иванова);

– **първичните и вторичните информационни източници на страните-членки на МЕДИНФОРМ** и тяхната обмяна помежду им;

– **изграждането на информационни масиви;**

– **изучаването на информационните потребности** на различните категории потребители на НМИ;

– **а-с-о на информационните източници**, включително непубликуваните и на тези с ограничено разпространение;

– **координирането на дейността по информационните издания** и т. н. и т.н. . .

– **тезауруса по социална хигиена и организация на здравеопазването (СХОЗ)**, разработван в Центъра като част от тезауруса „Медицина“ на МЕДИНФОРМ, разработван във Всесъюзния научноизследователски институт за медицинска и медико-техническа информация (ВНИИМИ) в Москва, за който вече говорих.

Придобил вече практически опит в ползването (на *Medical Subject Headings (MeSH)* на *MEDLARS*, работейки с *Index Medicus*) и по проектирането на тезауруси (*Тезаурусът по СХОЗ*) и запознал се с огромната информация по въпроса, през 1974 г. предложих Центърът да установи контакт за **взаимоизгодно сътрудничество** с представителството на *MEDLARS* в Германия (*тогава*: Германска федерална република), което разбира се беше отклонено. (Това мое предложение открих регистрирано и в досието си в Държавна сигурност.)

Все в същия конструктивен дух, при едно от периодичните ми посещения в Москва, при среща с ръководителя на работата във ВНИИМИ по изграждането на *Тезауруса „Медицина“* – **Николай Н. Хвостов**, в присъствието на А. Савова (командирана с мен), и на няколко от сътрудниците от отдела на Н. Хвостов, работещи безмълвно по бюрата си в огромното помещение, на въпрос на Н. Хвостов за целесъобразността

на усилията за съставяне на рускоезичния тезаурус „Медицина“, имах неблагоразумието да заявя, че целият огромен труд, който ще трябва да се положи, е съвсем ненужен при наличието на прекрасния, утвърдил се в световната практика, тезаурус – *MeSH* на *MEDLARS*. Изумен от откровеността и смелостта ми, въодушевен от това, че е срещнал разбирание и съгласие (по-късно установих, че и това е регистрирано в досие ИНТЕЛИГЕНТИ) с неговото, потискано от обстоятелствата становище, този едър, внушаващ уважение с интелigentния си и благообразен вид мъж, внезапно, пред очите на подчинените си, падна на колене пред мен, грабна и целуна ръката ми! За мое голямо огорчение, повече не видях Н. Хвостов нито на конгреса, организиран в Москва от Международния център за научна и техническа информация (МЦНТИ) по проблемите на развитието на Международната система за научна и техническа информация (МСНТИ) на социалистическите страни през 1974 г., нито при следващите ми работни посещения във ВНИИМИ!...

През 1974 г. се случи да преживея и един феномен, илюстриращ проявата на **завист в личните взаимоотношения в научния социум**. При моя и на директора ми – д-р Хр. Мичков, командировка за заседания на работна група по МЕДИНФОРМ в Берлин, директорът на Institut fuer Wissenschaftsinformation in der Medizin – проф. Хайнц Давид (Heinz Werner David, 1931-), при закриването на работната среща след няколкодневни работни заседания, предложи на д-р Хр. Мичков да остана още една седмица в Берлин за „методологически разговори“ с неговите сътрудници. Д-р Хр. Мичков, след като беше няколко дни почти мълчалив свидетел на общуването ми с представителите от всички страничленки на МЕДИНФОРМ, заяви, че аз толкова често и продължително отсъствам от работното си място в София заради работните срещи по МЕДИНФОРМ, че за да не ме забрави, ще му се наложи да закачи портрета ми на стената срещу него в кабинета си. От този момент насетне д-р Хр. Мичков се постара да ме избута в „7-ма глуха линия“, ограничи контактите си с мен и започна да ме търси винаги само един-два месеца преди поредното работно заседание по МЕДИНФОРМ, тъй като нямаше на кого друго да разчита за подготовка на материалите за съвещанията.

Трябва да подчертая, че най-изявеното управленско качество на директора ми д-р Хр. Мичков беше умението му да преценява хората и да ги използва конструктивно в задачите, които той като директор трябваше да решава.

Не случайно оперативен работник от VI управление на Държавна сигурност (ДС) цитира думите на д-р Хр. Мичков в досието ми ИНТЕ-

ЛИГЕНТИ: „В работата си д-р Мутафов бил стриктен, изпълнителен, правилно организирал работното си време и място и бил за пример на другите“ (17.I.1972) и „Д-р Христо Мутафов продължава да работи в Центъра като ръководител група на информационно-търсеещи системи. Бил старателен, изпълнителен и най-добрият специалист в тази област при тях, поради което подчинените му го уважават“ (28.XI.1973).

... И днес, четейки Дмитрий Львович Быков (1967-) за Майя Михайловна Плисецкая (1925–2015): „**Есть одна великая истина, актуальная и сегодня: хочешь быть защищен – стань незаменимым, единственным. Все остальные, включая первых лиц государства, заменяются, когда нужно. Но если ты умеешь что-то, чего не умеет никто больше, – у тебя есть шанс прожить свою жизнь не на четвереньках. Ты можешь позволять себе капризы, резкости, отважные и отчаянные поступки**“, разбирам защо въпреки злонамереният интерес дори и от страна на зам. директора на ВНИИМИ – Москва – Юлий Александрович Шилинис (1928–2004), предпочетоха да не ме изхвърлят от Центъра (в досие ИНТЕЛИГЕНТИ, Кюлингсборн – Берлин, 5–12.XI.1974).

Явно, макар и в минимална степен сравнимо със ситуацията и артистичното величие на Мая Плисецкая, този феномен се е получил и при мен – не можаха да ме лишат от приятната за мен до степен на хоби научно-информационна и научноизследователска работа. Като ме „гарира в 7-ма глуха“, д-р Хр. Мичков неволно ми осигури възможността да работя спокойно по дисертационния си труд.

Работата ми по проблема „тезаурус“ е повод да споделя и личния си, травмирал ме години наред, опит от изключително **неморалния в науката феномен на злоупотреба с авторство и със служебно положение**.

Става дума за разработвания в Центъра през периода 1972–1977 г. **Тезаурус по СХОЗ** като част на *Тезауруса „Медицина“* на МЕДИНФОРМ.

През пролетта на 1976 г. Центърът организира „Първата национална конференция по НМИ с международно участие“ (Варна – Златни пясъци, МНЗ + Съюз на научните медицински дружества (СНМД), 21–23 април 1976). Освен трите статии под мое авторство, по настояване на директора ми д-р Хр. Мичков, се наложи да „набележа и продиктувам“ на няколко сътрудника на Центъра съдържанието на „техните“ статии (да „продиктувам“ чужди статии – за да не се получи така, че пред повечето статии на предвиждания за издаване сборник да стои все моето име; „предпазваше“ ме да не вървя по порочния път на академика – проф. Ат. Малеев?!?...).

На конференцията във Варна д-р Хр. Мичков демонстрира първото успешно за страната ни телекомуникационно търсене на информация в

информационен масив (ИМ) по темата СХОЗ, намиращ се в друго населено място – в София, използвайки за информационно-търсещ език *Тезауруса по СХОЗ*, основен елемент на дисертацията му в предстоящата му докторска защита.

Тук му е мястото да посоча, че основната работа по изграждането на методиката, по изработването на *Тезауруса по СХОЗ* и за обогатяването му с термини беше изпълнена под мое ръководство. Заедно с д-р П. Проданова, А. Савова, д-р В. Ганева и д-р Цв. Андонова подбрахме и изградихме две идентични по терминологичен състав картотеки – азбучна и систематична, всяка от тях съдържаща по 11 240 (според А. Савова) специфични, гранични на темата и асоциативно свързани с проблематиката термини.

Професионалният си интерес и знания по въпроса „Тезауруси“ вече бях изявил пред научния колегиум, провеждан периодично в Центъра с беседата „*Информационно-търсещи езици. Тезаурус. За какво ни е необходим? Методика за построяването му*“. За собственото ми ориентиране, както вече споменах, през 1974 и 1975 г. бях превел част от немското методично ръководство „*Класификационни системи и тезауруси*“ (Вж. и по-горе. – Бел. А. К.).

... Вече бях публикувал статиите:

– през 1973 г. „*Тезаурусна автоматизирана система*“ (*Здравен фронт*, 27, 17 ноември 1973, N 46, 2)“;

– през 1974 г. „*Индексиране на информационно запитване при използването на информационно-търсеща система с добре разработен тезаурус*“ (*Методика, техника, опит* / ЦИНТИ, 1974, N 3, 11–13) (съвм. със Св. Амуджева);

– през 1975 г. „*Erarbeitung von thematisch orientierten Thesauren auf Grund der Deskriptorenfelder des Basisthesaurus „Medizin“*“ (*DDR-Medizin-Report*, 4, 1975, N 2, 89–95). ...

През 1974 г. бях подготвил, но публикувахме с първи съавтор директора, статиите:

– „*Тезаурусът по медицина и здравеопазване на Единната система за научна медицинска информация на социалистическите страни*“ (Юбил. конф. „*Ролята на научната и техническата информация за изграждане на развито социалистическо общество*“: сб. докл. / ЦИНТИ; ЦСНТС, 27 юни 1974, с. 77–83) (съвм. с Хр. Мичков);

– „*Методика използвания дискрипторных полей тезауруса ВНИИМИ при разработке профильных медицинских тезаурусов*“ (*Проблемы создания и развития МСНТИ*. Вып. 1 / МЦНТИ. – М., 1975, с. 201–205) (съвм. с Хр. Мичков, П. Проданова)...

... Видно е, че статията ми в сп. *DDR-Medizin-Repport* е идентична със статията на руски език в сборника на МЦНТИ в Москва...

В момента, когато д-р Хр. Мичков реши, че е дошло време да включи *Тезауруса по СХОЗ* в дисертацията си, най-безцеремонно, без каквито и да е обяснения относно проблема „тезаурус“, но с някакви измислени обвинения за професионална неколегиалност и нетолерантност, на събрание на партийната група в Центъра, в присъствието на А. Савова, ме отстрани от тази ми научна „рожба“. Впоследствие разбрах, че е ангажирал А. Савова (вече навлязла в проблема!...) да адаптира вече направеното по тезауруса към спецификата на докторския му труд.

И ето че през 1976 г. в сборника от конференцията („Първа национална конференция по НМИ с международно участие“ Варна-Златни пясъци, МНЗ + СНМД, 1976), целяща да демонстрира постиженията на д-р Хр. Мичков, свързани с достойнствата на дисертационния му труд, се появиха две статии на директора и неговата доверена, всеотдайна, компетентна, работлива и красива сътрудничка (най-добрата ми партньорка за танци в Центъра):

– „*Тезаурусът по СХОЗ*“ – Хр. Мичков, Ст. Пенчева (с. 40–46);

– „*О некоторых вопросах представительной коллекции и рационального оформления тезауруса по СХОЗ*“ – Хр. Мичков, Ст. Пенчева (с. 115–119);

– „*Лингвистични проблеми при изработването на тезауруса по СХОЗ*“ – А. Савова, Н. Попова, П. Петков (с. 119–123).

За моя не особена изненада, когато успях да видя автореферата към вече, почти тайно от персонала на Центъра защитената докторска дисертация на д-р Хр. Мичков установих, че между цитираните в автореферата публикации на дисертанта са включени и двете мои с него публикации от 1974 и 1975 г., в които го бях вписал като първи съавтор, но в библиографското им описание липсваше моето име като съавтор. След години потърсих този му докторски труд в Централната медицинска библиотека (ЦМБ) и в Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ (НБКМ), но за съжаление същият, включително и автореферата към него, липсваха във фондовете им.

До пенсионирането ми към края на 2002 г. в публичното пространство не се появиха нито тезауруса „*Медицина*“, нито този по СХОЗ...

Заради подобни ситуации, поради „високоморални скрупули“ и „високонаучни“ съображения, продиктувани от лъжепринципи на авторското право или поради противопоставяне на „шпионски домогвания“, неясно от кого е било измислено ограничението дисертациите от фондовете на НБКМ и други научни библиотеки да не се предоставят на читателите

без изричното и документирано съгласие на авторите им, въпреки публичността на защитата им и нормативно утвърденото им задължително включване в Универсалния библиографски контрол. Вероятно, доведени до крайност, подобни „съображения“ обясняват изобщо отсъствието на някои дисертационни трудове в книгохранилищата на съответните библиотеки.

Приближавайки се към края на 70-те години, дейността по МЕДИНФОРМ постепенно премина от проектиране към внедряване – към изграждането на БД МЕДИК в ЕИЦ на ЦИНТИ, в която дейност от страна на Центъра беше ангажирана основно инж. Елена Павловска. Чисто техническите въпроси на електронизацията и автоматизацията не ме интересуваха и аз без притеснение приех „изхлузването на килимчето на ръководството изпод краката ми“ (както се шегуваха някои от колегите ми).

За мое тъжно удовлетворение, поради вече съвсем изяснилото се мое вътрешно убеждение за обречеността на цялата ми първоначална отдаденост на МЕДИНФОРМ, въпреки всички усилия реалното включване на БД МЕДИК в осъществяването на телекомуникационно информационно обслужване на международно ниво не се увенча с успех. (По това време – 80-те години, ръководех комплексното информационно осигуряване в МА!) Единствената, не в експериментален режим, заявка за информация, която постъпи към МЕДИК преди 1989 г., беше от Куба по символичната тема „Методи за протезиране при мъжка импотентност“... А за МЕДИНФОРМ вече беше ясно, че и протезиране не е индицирано...

И тук му е мястото да отбележа, че третият „шеф-парашутист“, с когото трябваше да се сработвам в Центъра, беше проф. Алекси Вълчев – интелигентен и работлив, внушаващ добродушие адепт – член на Българския земеделски народен съюз („патерицата“ на Българската комунистическа партия), без всякакъв опит в областта на НМИ и издателското дело. Гласуваше ми политическо доверие, споделяйки становището си, че „партийците-комунисти са генетично увредени“, но това му дискретно мнение не беше пречило на кариерата му и не му попречи да ме отстрани от представителната българска група на Съвета на МЕДИНФОРМ в Благоевград на 22–24.X.1985 г., като ме отстрани от самите делови съвещания, възлагайки ми – на мен, един от основополагащите конструктори на МЕДИНФОРМ! – чисто логистични задачи...

Съвършената му адаптация към социалистическите порядки, шлифовала до съвършенство промъкването му между силните и важните в професионалния му кръг, най-вероятно беше и причината да отклонява тайно и безскрупулно към близките му приятели-доскорошни колеги в любимия му Главен информационно-изчислителен център на МА, из-

пратена за Центъра от Европейското бюро на Световната здравна организация електронна техника.

В заключение трябва да подчертая, че работата по проектирането, изграждането и внедряването на МЕДИНФОРМ и нейната автоматизирана БД МЕДИК, независимо от огромния разход на труд и средства и пълната ѝ безполезност за комплектуването и обмяната на НМИ, позволи натрупването на опит и знания, постигането на професионално и личностно общуване между специалистите от сродните центрове за НМИ в чужбина и ни подготви за многоаспектното рационализиране и модернизиране на научно-информационната дейност след 1989 г.

В тази връзка аз бях личностно обогатен от контактите ми с инж. Ярослав Волек (Прага), инж. Юлий Е. Вуль (Москва), Dr. Phil. Karl-Heinz Reck (Берлин), Maria Sepeshi-Benda (Буда-Пеща), Mag. Виеслава Гондек (Варшава), д-р Christian Hartman (Берлин) и редица други.

Премисляйки описаните и множеството неописани свои „приключения“ и сблъсъци в над четвъртвековната си професионална битност в Центъра, днес осъзнавам, че за всичките тези години не съм се сблъскавал с наистина злонамерени хора. Напротив! Осъзнавам, че всички, включително и коментираните от мен колеги и шефове, всички те наистина са били жертви, всеки по начин, съответстващ на естеството и силата на характера им и на обстоятелствата около тях. Били сме жертви на човеконенавистната обществено-политическа система, в която ни е било съдено да живеем – да получим възпитанието и образованието си, да осигуряваме собственото си и на децата ни благополучие...

– *Осъществяването от Вас методично ръководство и организирането на научно-информационната дейност в Центъра, както и изграждането на Националната система от бюро и отдели за научна медицинска информация в столицата и страната, правят важен въпрос:*

*Какво е взаимоотношението на **теорията (философията) и практиката (методиката)** на информационното осигуряване на здравеопазването?*

– През 1962 г. излиза от печат фундаменталният труд на **Томас Кун** (*Вж. и по-горе. – Бел. А. К.*) „**The Structure of Scientific Revolutions**“ („**Структурата на научните революции**“) – по мое мнение **Библията на съвременното наукознание!**

Трудът на Кун рекапитулира, обобщава и осмисля на глобално, най-високо теоретично ниво, съществуващите до написването му знания –

методи и концепции в наукознанието. (Аз, за съжаление, се запознах със съдържанието му доста по-късно – едва след пристигането в България на руския му превод...)

През 1964 г. световната наука и практика се обогатява с два извънредно ефективни технологични информационни „инструмента“ с взривоподобно планетарно разпространение – *Science Citation Index (SCI)*, осъществен във Филадельфия и *MEDLARS – The Medical Literature Analysis and Retrieval System*, с неговата online достъпна, огромна по обем БД MEDLINE на National Library of Medicine в Bethesda с тезауруса им *Medical Subject Headings (MeSH)*.

Както философски-теоретичното постижение на Т. Кун в областта на наукознанието, така и *SCI* и *MEDLARS-MEDLINE* като върхове в научно-информационните технологии, са резултат от една страна, на постигнатата към момента **СТЕПЕН НА САМООСМИСЛЯНЕ НА НАУКАТА** и от друга – на **ПОСТИЖЕНИЯТА В РАЗРАБОТКАНЕТО НА БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННИТЕ КЛАСИФИКАЦИИ И ЕЗИЦИ** и **СВЪРЗВАНЕТО НА ТОВА ЗНАНИЕ И ОПИТ С ВЪЗМОЖНОСТИТЕ НА БУРНО РАЗВИВАЩАТА СЕ ЕЛЕКТРОННА ИЗЧИСЛИТЕЛНА ТЕХНИКА**.

Не би могло да се представи по-ясен и по-типичен широкомащабен пример за връзката между теорията и практиката, съответно в случая – между философско-теоретичното самоосмисляне на самата наука и практическата работа по библиотечно-информационното обработване на материалния субстрат, носещ субстанцията на науката.

– Хоризонтът на Вашата дейност очевидно е международното научно-практическо сътрудничество!

Защо е важна насочеността Ви и към проблемите на медицинския туризъм?

Що се отнася до Центъра, несъмнено неговата дейност почти изцяло е свързана с пренасяне на чуждестранния научен и практически опит у нас.

От друга страна, Центърът, а респективно и аз като негов методист и ръководител през последните 30 години от общо 4-десетилетната му история, съм полагал усилия за **оптимизиране на двустранния обмен**. Доколкото потокът от чужбина към нас е естествен, от българската страна зависи реципрочният поток да бъде по-активен. На практика усилия на Центъра в това отношение са били осъществявани от първите дни на съществуването му посредством вече споменатия, разпространяван в две

езикови версии – на руски и английски език „*Реферативен бюлетин на българската научна медицинска литература*“.

През последните пък две десетилетия всички издания на Центъра, в които са помествани оригинални статии с техни резюмета на английски език, са системно разпращани до всички големи, с международно значение **медицински реферативни научно-информационни системи** с идеята информацията да бъде помествана в реферативните им издания и достъпна при търсене директно в техните автоматизирани бази данни (БД).

Българският цитатен указател, ако не бяха провалени усилията ми в изграждането му, би бил най-модерният и ефективен апарат за изнасяне сред международната научна общественост на постиженията на българската – не само медицинска! – научна мисъл.

Своеобразен, отново несполучлив опит на Центъра за популяризиране на българската научна мисъл, беше и активното участие в проектирането и изграждането на системата **МЕДИНФОРМ**.

Безполезно бяха пропилены години и извънредни за нашите мащаби кадрови и финансови ресурси вместо своевременно още през 1974 г. да се предприеме необходимото – и възможното! – за сътрудничество с вече международно утвърдени информационни системи.

В рамките на международната ми активност, в течение на годините установявах повече или по-малко активни и успешни **контакти** с:

– **Deutsches Institut fuer Medizinische Dokumentation und Information** в Кьолн – **DIMDI** (1993);

– **Издателството** на реномираното списание „*Quintessenz der Zahn-aerztlichen Literatur*“ (1997);

– **Лекарската камара във Виена** (1999);

– **Nektoen Institute for Medical Research** в Чикаго, САЩ (1999);

– **Tumorzentrum Heidelberg/Mannheim** (2000);

– **Медицинския университет** в Бигдошч, Полша (2000);

– **Лекарската камара** в Скопие, Македония (2001);

– **Института за обществено здраве** в Белград, Сърбия (2001);

– **други вече споменати международни организации** (*Вж: по-горе. – Бел. А. К.*).

Наивен от моя страна опит за популяризиране в страната, но и в чужбина, на извънредните балнеологични възможности у нас беше опитът ми за изграждане на модерна БД за медицински и балнеологичен туризъм и да издаваме научно издържаното списание „*Медицински туризъм*“ (2000-).

Оказа се, че нито държавните ни институции, нито куруртният бизнес у нас не е бил узрял (или пък е тежко корупционно обвързан?), за да е склонен да прояви интерес към нещо по-сериозно от пъстри рекламни списания за конкретни обекти...

– *Като ръководител на Документационния център на Световната здравна организация за България как оценявате взаимодействието между българската и световната наука в областта на медицината конкретно и на естествените науки и техниката – по-широко?*

– Документационният център на Световната здравна организация за България (ДЦ-СЗО-Бг) беше организиран по инициатива на Регионалното бюро на СЗО в Копенхаген. След като от Министерството на народното здраве (МНЗ) възложиха на Центъра оперативната работа по информационната връзка със СЗО, се оказа, че никога не се случи МНЗ да потърси съдействието на Центъра за някаква задача. През цялото време на съществуването на ДЦ-СЗО-Бг единствената ни активност беше да пренасочваме пристигащите от СЗО в Центъра информационни материали до подходящи (по наше осмтрение) адресати в МНЗ или други здравни служби в столицата.

Така че, по линия на СЗО, единствената, отново претърпяла фиаско моя инициатива, беше уговореното с всички участници – представители на ДЦ на СЗО от балканските страни, по време на едноседмична моя командировка в централата на СЗО във Виена (октомври 2002 г.), издаване на списание „*Balkan Medical Revue*“, за каквото разполагахме с достатъчно собствени на Центъра средства. Въпреки добре приетата от всички идея и осъществената преписка с някои от представяните от тях учреждения, моето ненавремененно пенсиониране отново провали и тези ми усилия.

– *Опишете – моля Ви, спецификата на медицинското научнознание...*

– В системата на едни или други връзки, науката изучава човека като продукт на биологичната еволюция – като вид „*Homo sapiens*“ с присъщата му биология, като субект и обект на историческия процес – т.е. като личност.

Обект на проучване е и като субект на труда и ръководно звено в системата „човек – машина“, като субект на познанието, комуникациите

и управлението, като предмет на възпитание, субект и обект на политиката и т. н.

Непрекъснато възникват нови научни дисциплини, които в течение на времето се обособяват като все по-самостоятелни и едновременно с това, бидейки резултат от човешката активност, всички те обогатяват нашия **антропологичен поглед към света и към самите нас**.

И ако този феномен е характерен за науката като цяло, същото явление наблюдаваме и в науката „медицина“, която отдавна вече е разгърнат комплекс от тясно преплетени една с друга медицински научно-практически специалности, ползващи в една или друга степен постиженията на всички останали науки.

И не само още в древността **медицината е приемана за изкуство** и едва по-късно ѝ е признат **статутът на наука** (и то не съвсем, както е например в библиотечно-библиографските класификации...) (Нещо повече – днес все по-често четем и за сполучливи шамански/магьоснически методи за лечение (които, разбира се, ние по-образованите, смятаме за сугестологични))...

И защо това е така?

Просто защото **антропогенезата е герминативният** (зародишният – *Бел. А. К.*) **възел в основата на цялото човешко знание и колкото по-детайлно европейската култура изучава „човека“ в заобикалящия ни свят, толкова по-ясно става синтетичното ни единство с всичко около нас**.

Толкова по-сложно и изискващо повече комплексни знания става изучаването и активната ни намеса при необходимост от въздействие върху личността, социума или заобикалящия ни така изменен от нас самите свят...

И ако при необходимост от изучаване на познавателни процеси, свързани с конкретни единични обекти или явления в заобикалящия ни „нежив свят“, математизираните методи на наукометрията биха могли да ни доведат до удовлетворяваща ни яснота, то при изучаването на обекти и процеси, пряко или косвено свързани с комплексите „човек“ или „социум“, **наукометрията, в общовъзприетото ѝ днешно състояние, е с определено незадоволителни възможности**.

Необходимо е използването на върховите постижения на теорията и методологията на науката, съчетани с подходите и постигнатия опит в наукознанието, като научно-практическа дисциплина, ориентирана към методологията, управлението и оценките в науката.

Ще си позволя само един пример: Борис Ананиев изрежда 161 науки с отношение към проблемите субект, личност, онтогенеза на индивида,

природа – човек – човечество, хомо сапиенс, започвайки с „Акмеология“ и завършвайки с „Юридически науки“. Според него, „Чисто медицинският“ проблем „здраве“ от проблемния комплекс „човечество“ включва 16 проблема, разработвани от 65 науки, 35 от които осъществяват 59 връзки с науки от 10 други проблемни комплекси, т.е. за пълноценното изучаване на проблема „здраве“ е необходимо ползване на знания, съдържащи се в 124 научни дисциплини...

Не случайно в моето дълги години задълбочено и многоаспектно изучаване на проблема „научен принос“ стигнах до извода, че **ВЪЗМОЖНОСТТА ЗА КОЛИЧЕСТВЕНА ОЦЕНЯВАНЕ НА НАУЧНИТЕ ПОСТИЖЕНИЯ Е ИЛЮЗИЯ**, че **Е ВЪЗМОЖНО САМО ТЯХНОТО СОЦИО-ПОЗНАВАТЕЛНО ХАРАКТЕРИЗИРАНЕ**, за което и предлагам съответния „Протокол“...

– *Крайно любопитно е това, че през 1989 г. сте обявен за втори автор в света по публикационна активност в областта на медицинската наукометрия след Юджин Гарфилд (Eugene Eli Garfield, 1925–2017) – основателят на така популярния, актуален и ценен в научните среди Science Citation Index.*

Опишете – моля Ви – спецификата, значимостта и практиката на цитиранията между учение за развитието на науката като цяло и за наукометрията в частност.

– Обявяването ми в статия от издание на Всесъюзния институт за медицинска и медико-техническа информация в Москва за втори след Ю. Гарфилд автор в света по публикационна активност в областта на медицинското наукознание беше за мене голяма и, разбира се, ласкаеща ме, изненада.

Приносът на Ю. Гарфилд за развитието на информационното осигуряване на науките е безспорен и огромен. Истина е и че Ю. Гарфилд евристично и максимално е оползотворил новите, придобили извънредна актуалност и популярност, и респективно модерни (поради лесното им прилагане!) в т. нар. „голяма наука“ по това време, възможности, които му е предоставял създадения от него *Science Citation Index (SCI)*, за безбройни и разнопосочни редовно публикувани статии, специално и в издаваните в ръководения от него Institute for Scientific Information, серии на Current Contents, илюстриращи докрай възможностите и ползата от цитатните наукометрични анализи.

Докато при мен броят на публикациите ми, които са имали предвид авторите на цитиращото ме наукометрично изследване, далече не са тол-

кова наукометрични, а са предимно по методологията и организацията на информационното осигуряване на българската медицинска наука и практика. Така че, колкото и да е „впечатляващо“, това мое второ място след Ю. Гарфилд, – далеч не ме залъгва относно скромното ми място в наукознанието.

Много по-голям брой чисто наукометрични за медицината статии е публикувал, смятам, доц. д-р Димитър Томов Томов (1948-) от Варна, който е трети след мен в цитиращото ни изследване.

УСЛОВИЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА НАУКАТА Е ОБЩУВАНЕТО МЕЖДУ УЧЕНИТЕ.

Както публикационната и цитационната активност, така и честотата на цитирания на конкретен индивидуален или колективен субект в науката, а също и т. нар. *impact factor* (IF) на списанията, отразяват формализирана страна на това общуване и съответно имат своето значение и подлежат на изучаване и тълкуване в различни аспекти и направления.

Трябва обаче да подчертая: заблуждението, че посредством установяване на честотата на цитиранията на конкретен учен или труд може да се определи тяхната познавателна значимост, трябва да бъде преодоляно.

Все по-ясно трябва да е, че наукометрията е само част от наукознанието, че нито броят, нито обемът, нито честотата на цитиранията на научните трудове отразяват директно тяхната познавателна стойност и често са израз на най-различни, не по същество, социално-научни обстоятелства.

Ще си позволя само два, установени лично от мен примера...

Първият пример. При кандидатстването си за член на Българската академия на науките акад. А. Малеев беше поръчал Центърът да подготви библиография на публикациите му. Установихме, че броят на публикациите му, най-често като първи съавтор, за една от годините беше равен на броя на дните в годината.

Вторият пример. При посещението ми в дома на проф. Азаря Поликаров, по време на кафепиенето и разговора ни относно няколкогодишното неназначаване на рецензенти за представления в ръководената от него научна секция мой завършен дисертационен труд (днес вече знам, че това е било по нареждане на Държавна сигурност!) и обсъждайки ръкопис на подготвяна за печат нова моя статия, професорът директно ми обърна внимание къде точно в обсъждания ръкопис би било уместно да цитирам негова публикация...

Освен това, обикновено не се познават значителните възможности на *SCI* за тематично дълбоко информационно търсене!

Още по-рядко се мисли за възможностите на т. нар. **science mapping** както при търсене на информация, така и специално при планиране на науката в различните ѝ организационни нива.

Тук, мисля, трябва да подчертая, че **проблемът за реалната оценка на научния принос е със столетна давност** и бих искал да дам пример с големия **Теодор Момзен** (*Вж. и по-горе. – Бел. А. К.*), най-големият историк-класик на XIX-то столетие, университетски преподавател, педагог, юрист, журналист и политик. Той във връзка с докторските защиты подчертава, че

– **ЕДИНСТВЕНИЯТ НАЧИН ЗА КОНТРОЛ Е ПУБЛИКУ-
ВАНЕТО НА ДИСЕРТАЦИОННИТЕ ТРУДОВЕ**, а аз бих
добавил – *и на:*

– **РЕЦЕНЗИИТЕ ЗА ТЯХ**, както и осигуряването на

– **ДОСТАТЪЧНО ВРЕМЕ ОТ НЯКОЛКО МЕСЕЦА
МЕЖДУ ОБЯВЯВАНЕТО НА ЗАЩИТАТА И НЕЙНОТО
ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ПУБЛИЧНО ПРОВЕЖДАНЕ.**

Така че **професионалният социум да има реалната възможност да се запознае критично както със самия труд, така и с естеството на рецензиите за него.**

Само по този начин общественото мнение, съответно общественият контрол, би бил в състояние да наложи **реални оценъчни и морално-етични принципи.**

– Годишите 1973–2002 са белязани с множество Ваши участия в национални и международни конгреси и конференции, съвещания и работни групи по различни проблеми, и специално по линия на МЕДИНФОРМ. Системно участвате в различни научно-приложни изследвания. Имате около 160 научни публикации, предимно в България. Забелязани са над 90 цитирания на Ваши публикации, включително и в справочно-енциклопедичните издания от типа „Who’s Who“. Към научното Ви творчество принадлежат над 30 обемни непубликувани разработки предимно по проблематиката на МЕДИНФОРМ, но и по други методични и експертни проблеми на информационната дейност. Във Вашето научно творчество има и над 20 ръководства за дипломни и курсови работи. Автор сте на над 35 рецензии на дипломни работи, научноизследователски проекти, дисертации и хабилитационни трудове.

Какви идеи Ви движат във Вашите научни изследвания?

– Така описаната от Вас моя разгърната дейност се дължи единствено на присъщия ми стремеж за оптимална социализация – ранното детско мое възпитание и усвоените от родителите ми принципи на любов към знанието и красотата, за хуманитарно-личностен, родителски и синовен, граждански и професионален дълг.

Възможно максималната трудово-професионална реализация, съчетана с морално-етична ценностна система на индивида, са предпоставките за оптималната социализация на личността. Но не политико-манипулативната „социализация“, а включването в пълноводната реална „река“ на общественото развитие. А „успешното плуване“ в тази „река“ на идеи и творчество е най-голямото постижение за пълноценната личност.

Всичките, изредени от Вас мои научни изяви са „потоците“, формиращи тази „река“, пътешествието по която ми разкри нови хоризонти, доставяше ми огромно удоволствие и жизнено удовлетворение.

– *Вие сте единственият българин – персонален член на „European Association for Health Information and Libraries“ („Европейска асоциация за медицинска информация и библиотеки“) (1998-); през 2000 г. сте номиниран за президент и избран за член на Управителния борд на тази асоциация. От 1994 г. сте член-учредител и член на Контролния съвет на Асоциацията за туристическа телематика, а от 1998 г. членувате и в Българската асоциация за информационна индустрия. През 1998 г. основавате Асоциация „Информационен свят – 2000“, на която сте президент. Същата година (1998-) сте утвърден за член-съветник към управителния борд на American Biographical Institute (Американския биографически институт). От 1995 г., когато сте избран за ст. н. с. I степен (днес: професор) по научната специалност „Теория на научната информация“, сте редовен член на Българската национална академия по медицина (БНАМ). Бяхте член на Учредителния научен съвет към Института за философски изследвания при БАН (1995). Редовен член сте на New York Academy of Sciences (NYAS) (Ню Йоркската академия на науките) (1996-). През 1997 г. сте обявен за „Мъж на годината“ от Американския биографически институт. През 1998–2005 г. активно участвате в учредяването, организирането и дейността на Atlanto-Euro-Mediterranean Academy of Medical Sciences (Атланто-евро-средиземноморската академия за медицински науки) (АЕС АМН) като член на управителния ѝ борд. През годините 1983–1990 сте активен сътрудник на обществени начала към научния секретариат на Висшата атестационна комисия. През 1998 г. сте инициатор, организатор и президент на „Асоциация „Информационен свят – 2000“. През 2000 г. сте вицепре-*

зидент на Управителния борд на Световния конгрес по антропология „Антропология 2000“ в гр. Бигдошч – Полша (International Congress of Anthropological Sciences „Anthropology 2000“). През 2005–2011 г. сте член на Специализирания научен съвет по информационни науки и наукознание. От 2010 г. сте експерт в Агенцията за оценяване и акредитация... През 2000 г. инициирате създаване с Вас като Управител на работническо-менеджерското дружество „Институт за медицинска информация ООД“.

Такова забележително признание не достига всеки изследовател... Очевидно – то е плод на боравенето Ви със **същността на нещата**...

Какво е информация?

– За сътрудничество към **Висшата атестационна комисия (ВАК)** бях привлечен от научния му секретар проф. Иван Черноземски. Ролята ми беше на консултант при обсъждане в секретариата на конкретни спорни научни трудове преди официалното им предаване в научните комисии и преди всичко, което и ме задържаше в тази ми роля, желанието ми чрез личните ми контакти в тази най-висока в страната научно-оценъчна институция да повлияя за усъвършенстване на оценъчната рецензентска работа в науката в страната.

Успях, както винаги, само донякъде...

През 1989 г. успях да постигна провеждането в Благоевград на съвместна международна конференция на Висшите атестационни комисии от всички социалистически страни, на която представих моята методика за оценка на завършените дисертационни работи в присъствието не само на представители от всички социалистически ВАК, но и на поканени лично от мен като мои гости няколко изтъкнати ученици от Центъра за изследване на научно-техническия потенциал и история на науката в Киев и от Тбилиси.

През 1992 г. успях да наложа обсъждане в Президиума на ВАК на възможността ВАК да съдейства за изграждането на *Българския цитатен указател*.

Работата ми във ВАК ми даде възможността да получа много ясна представа за оценъчната дейност в науката у нас. За съжаление, последвалите политически сътресения и закриването на ВАК като централен орган, регулиращ оценъчната дейност в областта на науката у нас, отново доведоха усилията ми до нулева позиция...

За мен беше извънредна чест основателят на **Българската национална академия по медицина** проф. Чудомир Начев понякога да търси моето мнение по различни аспекти на медицинската комуникация.

Удоволствието от общуването с него ми носеше дълбоко удовлетворение и чувство за собствена значимост – независимо от съзнанието за нищожния ми принос за възникването, формирането и реализацията на модерните му, значими за българската медицина, инициативи. Тези инициативи обикновено изпреварваха актуалния за момента етап в развитието на професионалната и обществена среда и поради това, не случайно, медицинският естаблишмент у нас не пожела да го утвърди при кандидатстването му за ректор на Медицинския университет.

Принадлежността към **New York Academy of Sciences (NYAS)** с нейните над 40 000 членове по цялата планета създава огромни възможности за творческа дейност за всяка личност, изследователски тим или институция. Необходими са само креативност и активност. Един основен, според мен, по значимост принцип в дейността на NYAS е стимулирането на личните творчески връзки между членовете ѝ без претенцията за официалното им регулиране.

За мен специално членството ми в NYAS беше незадоволително оползотворен прозорец към света... Персоналните ми контакти с членове на NYAS, които все пак реализирах, се оказаха от огромна полза за функционирането на **Атланти-евро-средиземноморската академия за медицински науки (АЕС-АМН)**. Например, моралната и финансовата подкрепа от Hektoen Institute в Чикаго в лицето на Prof. George Dunea (директор на Института) и Prof. Maria Serratto беше един от основните фактори за относително активната дейност на тази „частна наша“ АЕС-АМН – на проф. Венцеслав Христов Боснев (1928–2010) и моя; ние двамата бяхме единствените ѝ реални деятели!

Включването ми в **Учредителния научен съвет за Института по философски изследвания при Българската академия на науките (БАН)** беше извънредна изненада за мен; явно някой в камарилата на „синодалните старци“ не е проявил необходимата осторожност при определяне състава на Съвета. Обществената полза от този учредителен научен съвет, според мен, в края на краищата, а и понастоящем, е незначителна. Резултатът за мен в обществен план беше, че видях отвътре цялата научно-методологично-организационна нищета и непотребност на един от институтите на БАН; в личен план – родителите на някои от младите сътрудници в Института изпаднаха в позицията на „гузни негонени да бягат“ и станаха мои лични врагове.

А по повод на актуалното по това време брожение относно научната ефективност на институтите на БАН си направих труда да изчета

достъпните в интернет, извършени с международно участие оценъчни експертизи на отделни институти; **убедих се във формализма и манипулативността, включително и на наукометричната им „обективност“.**

Изводът отново е, че **КОЛКОТО ПО-ЗНАЧИМА ЗА ОБЩЕСТВОТО Е КОНКРЕТНА ДЕЙНОСТ, ТОЛКОВА ПО-СЪЩЕСТВЕНО ЗНАЧЕНИЕ ИМАТ МОРАЛНО-ЕТИЧНИТЕ КАЧЕСТВА НА ОЦЕНЯВАЩИЯ СУБЕКТ.**

Основаването на **Асоциация „Информационен свят – 2000“** беше обусловено от твърдото ми желание да окажа възможното полезно, поне според моите разбирания, въздействие при подготовката и при приемането на Закона за библиотечната дейност. Ясно беше, че подобно въздействие би било по-ефективно, ако произхожда от обществена организация. Инициативата за тези ми усилия да повлияя върху законотворческата дейност на Народното събрание беше провокирана от д-р Юлия Цинзова, понастоящем директорка на Столичната библиотека. И действително, с много старание и усилия, с множество консултации и разпространена в цялата страна анкета за допитване до колегите, подготовеният в Центъра проект на закон за библиотечната дейност привлече вниманието на депутатите в Народното събрание Георги Панев и Стоян Райчевски и с тяхното съдействие, така или иначе, приемането на новия закон беше отложено. Повече или по-малко успяхме – приетият впоследствие закон стана все пак малко по-адекватен на съвременните обстоятелства.

Инициатори за **Световния конгрес „Антропология – 2000“**, който се проведе в полския университетски град Бигдошч бяха проф. Владимир Божилов (1933-), дългогодишен антрополог в тамошния медицински университет, и проф. Венцеслав Боснев, президент на АЕС-АМН. Съдействието ми към тях двамата беше от организационно естество.

Държа да отбележа активното съдействие на медицинската общност в Бигдошч към тази организирана от българи инициатива и обратното – пълното безразличие на българския посланик във Варшава – Александър Йорданов, към тази инициатива на „българската“ АЕС-АМН в Полша.

Уникалното ми персонално членство в **European Assotiation for Medical Information and Libraries**, ще го кажа без неудобство, е израз, в обществен план, отново и отново, не на нещо друго, а на консумативните възможности, в този случай на моите, които предоставя заемащата от субекта длъжност... Като знаем – колко „често“ високопоставени длъжности се заемат по достойнство, можем да направим изводите си относно повечето разхвалявани постижения и награди...

The American Biographical Institute (ABI) ме обяви за „**Мъж на годината – 2008**“ за „изключителен принос за страната“. Винаги съм живял с чувството, че не успявам да постигна достатъчно в начинанията си, но явно някой, който все пак ме познава, ме е номинирал... Остава ми само да съм признателен за това внимание от чужбина. В течение на годините си позволих и аз да насоча интереса на ABI към уважавани и ценени от мен български, грузински и руски учени.

За останалите, споменати от Вас мои участия, вече говорих по повод на предишните Ви въпроси.

А що се касае до въпроса за **СЪЩНОСТТА НА ИНФОРМАЦИЯТА**...

През цялото време на дейността ми в Центъра основен предмет на интересите ми е била „**семантичната информация**“ – **същността ѝ, издирването, обработването, разпространението и трансформациите ѝ – функцията ѝ на герминативен възел при възникването на ново знание.**

Ако някой проявява интерес към същността ѝ, освен огромната общодостъпна литература по въпроса, на изкушенията от проблема бих си позволил на първо място да препоръчам писаното от най-високо ценения от мен **проф. ЮЛИЙ АНАТОЛЪЕВИЧ ШРЕЙДЕР** (1927–1998) (с когото Вие, проф. Куманова, имате пространно когнитологично интервю, публикувано през 1994 г. в Русия, а аз поместих реферат-резюме на това Ваше интервю в превод на български през 2000 г. в „*Дайджест МЕДИКУС за всеки*“ – N4, с. 16–24)...

Що се касае до, да го наречем, генералното определение на понятието „информация“, съществуващата литература по въпроса е достойна за внимание...

ЗА ДЪЛБОЧЕНОТО ИЗУЧАВАНЕ НА ФЕНОМЕНА „ИНФОРМАЦИЯ“ В НЕГОВИТЕ ЧОВЕШКИ И КОСМОЛОГИЧНИ ИЗМЕРЕНИЯ БИ ИЗИСКВАЛО ПОЖИЗНЕНО ПОСВЕЩЕНИЕ, А АЗ ЩЕ СИ ПОЗВОЛЯ ДА КАЖА САМО:

„ВСИЧКО Е СВЕТЛИНА“!

– Близо две десетилетия (1973–1991 г.) работите над докторската си дисертация „Новото научно знание и възможности за неговата оценка“, която – печално известно е! – е саботирана по нареждане на Държавна сигурност... Въпреки всичко през 1991 г. директно Ви присъждат научната степен „Доктор на философските науки“.

Разкажете, ако обичате, повече за работата си!

Бихте ли резюмирал основните изводи на тази дисертация...

С какво този труд е актуален днес?

Какво движи изследователя?

– Разработването и защитата на моята дисертация „**Новото научно знание и възможности за неговата оценка**“ бих могъл да определям като пример за дисертационна епопея, припокриваща 2/3 от 30-годишната ми дейност в Центъра. Генезисът ѝ се корени в същността на обекта на тази ми продължителна професионална ангажираност – в стремежа за възможно по-пълно усвояване същността на този обект – семантичната информация. Принудителното десетилетно протакане на формалната дисертационна защита – осмисляйки го от днешната ми жизнена зрялост! – положително е било предпоставка за постигнатата теоретична осмисленост и значимостта на практически ориентирани резултати.

Работейки ангажирано по методологично-практическите задачи в Центъра, бързо се сблъсках с относителността в значимостта на научните публикации както тези, които се реферираха за включване в изданията ни, така и на тези, които български автори предлагаха за публикуване. Запознаването ми и с някои рецензии за научни трудове и с конкретни „учени“ също стана причина за съмненията ми относно практиката по оценката на научните трудове и креативните възможности на конкретни субекти на научното изследване.

Така че интересът към оценката на научната стойност на научния продукт и на творческите възможности на научния субект възникна от осъзнатата в един момент от мен чисто практическа задача за рефериране, съответно за осмисляне и преценка на конкретни научни трудове.

Запознавайки се с литература по проблема за оценката на резултатите от научни изследвания, установих високата му научна и социо-професионална значимост.

Споделяйки проучванията си с д-р Цветан Кардашев, последният ме стимулира да предложи вече наличния, макар и доста суров текст по проблема на вниманието на научна секция в Научноизследователския институт по социална хигиена и организация на здравеопазването (НИИСХОЗ), което и направих. В деня обаче, когато трябваше да се състои обсъждането, когато се явих на самото заседание, ми беше заявено (от винаги подчертано любезния д-р Т. Казанлъклиев), че представената от мен документация се е изгубила, но не ми предложиха да я възстановя, въпреки че на всеки би трябвало да е ясно, че разполагам с копие от нея. Реших, че лична недоброжелателност в професионалния кръг около мен е причина, но по-късно, след „нежната революция ‘89“, от досието си ИНТЕЛИГЕНТИ в Държавна сигурност (ДС) разбрах, че документите ми са били „прибрани“ по нареждане на ДС от винаги любезния при наши редки срещи директор на НИИСХОЗ проф. Тодор Тодоров Захариев (1911-).

Излезе прав д-р Стефан Пастухов (племенник на известния политик Кръстьо Пастухов), с когото се бях запознал случайно по време на мое пребиваване в станцията на МНЗ на Златни пясъци: „Христо, никога няма да ти позволят защита по подобна тема!“.

Но ето че установих и полза от досието ми – чрез него можах да уточня редица обстоятелства в битието ми, както и хронологията им (за повече конкретност в настоящото ми интервю). Когато изчетох досието си, осъзнах че би трябвало да съм доволен, че всъщност от всички възможни предвиждани за мен зловни и неприятни мероприятия, господата от Шести отдел на ДС имат „заслугата“ „само“ за забавянето на дисертационната ми защита най-малко с едно десетилетие от общо 18-годишното ѝ протакане, а биха могли да ми се организират доста по-неприятни събития. С дългогодишното, поддържано с повече или по-малко значими травмиращи ме събития, протакане на процедурата по дисертационната ми защита, ми беше внушено погрешното подозрение, че съм жертва на системно подло и злонамерено злепоставяне от колеги от моя професионален кръг; с удоволствие разбрах, че не съм будил неприязън в заобикалящия ме микро-професионален социум!...

Самата изследователска работа по тезата ми започнах с определяне на обекта на изследването – завършени **научноизследователски разработки** (НИР) и конкретно дисертационните НИР в областта на медицината. За целта изградих **„База от данни от медицинските дисертации, защитени от българи у нас и в чужбина за четвъртвековния период 1951–1975 година“**. Успях да осъществя: **„Наукометрична характеристика на медицинските дисертации за периода 1951–1975 г.“**, **„Анализ на предметно-тематичната ориентация на дисертациите“** и посредством социо-познавателна характеристика (СПХ) на колективния субект на НИР „научен ръководител + дисертант + рецензенти“ разработих **„Метод за обективизирано определяне на евристичния потенциал на субекта на изследователската работа научен ръководител и/или рецензент“**. Стремехът за максимално използване на възможностите на наукознанието доведе до формулиране и прилагане на два метода за изследване интензивността на НИР в отделните медицински специалности, а именно на **„Метод за изучаване на интензивността на интеграционните процеси между отделните медицински специалности и евристичната стойност на интердисциплинарните изследвания“** и на **„Метод за определяне на комуникативния потенциал на научноизследователската дейност“**.

При продължилото до времето на последната чернова на труда ми изучаване на съществуващите вече публикации по проблема приложих

една, как да я нарека – по-семантично обвързана модификация на използвания в Institute for Scientific Information (ISI) science mapping, което доведе до изграждането на специфична, огромна по обем, **Историографска схема на проблема за оценка на научния принос**.

Каква е разликата между моя подход при изградената от мен историографска схема от метода за формиране на **science mapping** въз основа на базата от данни (БД) на ISI?

Най-общо казано, в science mapping на ISI се онагледяват всички цитатни зависимости между документи, които при информационното търсене са били повече или по-малко детайлно подбрани от БД.

При изградената от мен историографска схема се фиксираха и онагледяваха само цитатни връзки между конкретните документи въз основа на проблемно ориентиран критичен анализ на документите или на конкретни части от тях.

Изграждането на подобна историографска проблемно ориентирана схема е извънредно трудо- и времеемко, несъмнено беше обусловено от невъзможността да се ползва БД от типа на тази в ISI, но от друга страна:

- отразява по-точно проблематиката на изследването;
- онагледява по-добре семантичните полета, изграждащи знанията по проблема;
- моделира добре структуриран информационен фонд за изследването;
- фактически представя предметно-тематичната структура на проблема;
- стимулира изследователя към систематичност в работата му.

Запознаването с **Историографско-стратиграфския анализ на проблема за оценката на НИР** доказва комплексния му характер и наличието на „идеен хиатус“ (пропуск, лакуна, бяло поле. – *Бел. А. К.*) между двете му основни негови нива – теоретико-методологичното и методологично-приложното.

Така осъщественият цитационен анализ, съчетан със семантичен растер, доведе до възможността за обединяване на теоретичното мислене с практическото му приложение, т.е. до постигане на зрялост на знанието ми по проблема за оценката.

Изучил съществуващи концепции за оценка в науката и запознал се с публикувани опити за оценка на научния продукт и субект, пристъпих към изграждане на **Протокол за социо-познавателна характеристика на завършени научноизследователски работи** (Протокол за СПХ на НИР) и в конкретния случай – на медицински дисертации. (Дисертации, защото при тях единствено се осъществява официално и формално

приключване на научното изследване по формулираната теза на изследователската им задача.)

Обект на проучването бяха 89 дисертации от общо над 1500 медицински и стоматологични такива, защитени за четвъртвековен период (1951–1975). Съдържащото се в дисертациите знание беше многоаспектно анализирано в съответствие с параметрите на Протокола за СПХ, при което и самият Протокол за СПХ претърпя сериозно усъвършенстване по време на този анализ.

В резултат на задълбоченото осмисляне на установеното в процеса на СПХ можах да формулирам редица основополагащи **принципи – тезиси за оценъчния процес в науката**, които, поради тяхната важност, ще си позволя да изложа цялостно, а именно:

– **при оценката на НИР приоритетът принадлежи на оценката на нейния продукт;**

– **оценката на субекта на НИР и на самия изследователски процес са функция от оценката на продукта;**

– **оценката на самото знание не трябва да се смесва с оценката на труда по достигането му;**

– **стремежът за количествена оценка на научния принос не е реален (!);**

– **научните постижения (продуктът от НИР) не могат да бъдат ранжирани, а само характеризирани като съставни елементи на гносеологично множество, представляващо по същината си общественото научно знание;**

– **възможно е само обективно гносеологично и предметно-тематично характеризиране на новата семантична информация – продукт от НИР, на нейната синтетична количествено-качествена уникална мяра;**

– **значимостта на новото знание е исторически детерминирана и се променя във всеки отделен период на общественото развитие;**

– **съществува тясна вътрешна взаимообусловеност между познавателната същност на НИР и тяхната социална значимост;**

– **не съществуват значими, концепционно-теоретично осмислени научни изследвания с ниска актуалност и местно значение;**

– **всяко категоризиране на НИР в строго обособени групи е относително;**

– **не съществува рязка граница нито между социалната и познавателната значимост на отделните НИР, нито между параметрите, предназначени за тяхното характеризиране; между тях съществуват сложни и многопосочни отношения на „детерминанта – функция“,**

чието изучаване води до опознаване на интимните механизми на познавателния процес и съответно до възможността за реалната му оценка;

– оценяването на новото знание предполага усвояването му по същество от индивидуалния или колективния субект на оценката, от което следва, че актът (процесът!) на оценката на научните постижения е съществен фактор, стимулиращ или възпрепятстващ общественото научно развитие;

– оценката на НИР трябва да се осъществява в сътрудничество между създателите на новото знание и критично усвояващите и оценяващите го експерти;

– за правилната оценка на НИР от оценяващите лица се изискват:

– предметно-тематична компетентност по проблематиката на оценяваните научни изследвания;

– познаване на методологията на гносеологичната оценка на изследователския процес и продукт;

– граждански и морално-етични качества;

– официалната оценка на НИР представлява експлицитна реализация на имплицитно съдържащия се в познавателния процес оценъчен елемент (това е етап в развитието на общественото знание – форма на колективизиране, обобществяване на новото научно знание, което от „откритие в себе си“ преминава в „откритие за обществото“);

– оценката на НИР, както и самият познавателен процес съдържат в себе си съществен елемент на прогнозиране;

– научната и социалната ценност на новото знание се реализират мултивалентно в течение на времето, като сроковете и естеството на тази реализация се прогнозират много трудно;

– прогностичната оценка на резултатите от НИР трябва да се извършва след осъществяване на първия етап от социализацията им, т.е. в процеса и след включването на новото знание в системата на универсалния библиографски контрол;

– определянето на познавателната и социалната ценност на новото научно знание е безпредметно, ако се прави ретроспективно след стихийната му мултивалентна реализация;

– в социален аспект всеки акт на оценка на научни постижения е двупосочен: оценка на субекта на НИР и оценка на научния социум като част от цялото общество;

– реализацията на новото научно знание зависи не толкова от естеството му, колкото от особеностите на научната и обществената среда, в която е възникнало и се разпространява;

– отчитането на показателя „време“, в рамките на което се реализира динамичният процес „познание – практика“, води до оценъчни изводи за целокупния обществен процес, а не само за неговата компонента – „научноизследователската дейност“;

– отчитането на ценността на новото знание само посредством въздействието му върху производствената обществена практика е неправилно, тъй като по този начин се оценява само едната страна на мултивалентната му потенциална социална и познавателна ценност;

– ефективността на НИР трябва да се разглежда като явление, по-широко от икономическата ефективност на НИР, като се отдава дължимото на последната;

– между познавателната и практическата дейност съществува тясна връзка и влияние; те неразривно проникват една в друга:

– познавателната дейност зависи от практическата;

– усъвършенстването на практиката се осъществява въз основа на постиженията на науката;

– анализът на „проблемната ситуация“ е изходен момент не само при управлението и организирането, но и при оценяването на научната дейност;

– естеството на научните проблеми определя посредством какъв тип НИР те могат да се решат;

– логическото структуриране на оценъчния подход трябва да се прави по познавателния тип на НИР (фундаментални или приложни НИР, или опитно-конструкторски разработки), а не по отраслов принцип;

– оценката на фундаменталните, теоретично осмислени изследвания, е реална задача само доколкото се касае за оценка на научните резултати и в епистемологично-информационен аспект;

– недостатъчността на икономическия подход при оценяването на НИР се дължи на следните причини:

– теоретичните НИР не намират пряко практическо приложение;

– сложността на общественото развитие не позволява задоволителното прогнозиране на икономическия ефект при конкретните НИР, тъй като сроковете и мащабите на използване на научните постижения са трудно определими;

- размерът на икономическия ефект от НИР е функция от фактори, които зависят не само от усилията на изследователите и от същността на получените от тях научни резултати, но и от редица обществено-исторически обстоятелства, включително и от различията между отраслите по същество (обект, значимост в конкретния исторически период), а също и от различията в мащабите на практическото прилагане на резултатите от НИР;
- икономическият ефект не трябва да служи като абсолютен критерий за оценката на НИР, тъй като може да стимулира провеждането предимно на опитно-конструкторски и приложни разработки;
- не съществува стройна концепция, включваща съпоставими и взаимно допълващи се методики в единна система за познавателна и икономическа оценка на НИР, в цялото специфично многообразие на последните;
  - независимо от областта на прилагането им, всички съществуващи методически разработки са ориентирани към анализа на три основни характеристики на научноизследователския продукт:
    - обем (със спорни и разнообразни, а често и противоречиви представи за естеството му);
    - полезност;
    - стойност;
  - оценката обикновено се осъществява с помощта на отличаващи се един от друг и често несъпоставими показатели;
  - различията между методиките се обуславят както от спецификата на едни или други НИР, така и от различните цели на оценката;
  - редица методики притежават подобна методологична характеристика, но се основават на несъпоставими терминологични системи, което ги прави несъвместими;
  - отделните параметри за оценка на НИР не се изменят съгласувано, което в условията на днешните знания за познавателния процес не позволява еднозначно формализиране на оценъчния процес и обуславя недостатъците на математизираните оценъчни процедури;
  - не трябва да се забравя, че формализираните модели за оценка крият в себе си сериозна опасност, тъй като се касае за оценяване на ново знание въз основа на логически схеми, базирани на старото знание, в условията на отсъствие на точни параметри и терминология за оценка, при което обаче решенията от оценката имат реални последици;

– необходимо е диференциране на подходите към оценката на приложните и на теоретичните НИР в зависимост както от естеството на продукта им, така и от различните етапи на познавателния процес;

– оценката на научните продукти от теоретичните НИР би трябвало да се прави:

– прогностично – текущо;

– имплицитно в рамките на самия познавателен процес като негова съставна част (вкл. чрез използване и на математически методи);

– при завършване на изследването – еднократно;

– за целите на планирането и управлението на научната дейност – експлицитно;

– обстоятелството, че новото знание представлява продукт от гносеологично естество, налага оценяването му със специфични за него „гносеологични“ критерии – резултат от постиженията в различни области на логиката и методологията на познавателния процес;

– процесът на оценяване на научните продукти представлява сам по себе си научно изследване, изискващо максимална концентрация и знания от оценяващия субект.

– Кое знание може да наречем ново?

Как е възможно да бъде оценено новото знание?

– Признакът **Н О В О С Т** е основен **инвариантен параметър** в познавателната характеристика на продукта от НИР.

Определянето на инвариантен параметър за характеризиране на **семантичната информация** в ролята ѝ на продукт от НИР изисква и води до **уточняване на производни понятия – термини, характеризиращи информацията по-детайлно:**

– **за номенклатурата на НИР** (теоретични и емпирични, фундаментални, целиви (насочени), приложни и опитно-конструкторски разработки);

– **за различните форми на знанието** (научни факти, методи, класификации и терминология, хипотези, теории и проблеми);

– **за познавателната значимост**, респективно за степента на новост на научния продукт – новата семантична информация;

– за аналитично представяне на семантичната информация (качество, съдържание, форма, количество и ценност на семантичната информация);

– за отношението „пертинентна информация – информационен дефицит на изследователските задачи – квазиевристично издирена пертинентна информация“;

– за информационната структура на изследователските проблеми и на самия познавателен процес;

– за единицата за семантична информация и т. н.

Утвърдената традиционна система за оценка на изследователските резултати посредством индивидуална или колективна експертиза представлява „емпиричният етап“ в развитието на оценъчната научна практика, който е крайно време да бъде концептуално-теоретично осмислен.

Изложените принципи за оценка на продукта от НИР свързват в едно цяло съществуващите теоретични знания в областта на наукознанието с практическия опит, придобит от съществуващите методи за оценка на НИР.

Тези принципи би трябвало да залегнат в основите на стройна система за оценка на научната дейност в разнообразните ѝ прояви.

В резултат на скрупулното СПХ на 89-те дисертационни НИР можах да конципирам и шлифовам **Метод за честотно-семантичен гносеологичен анализ на формите на реализация на новата семантична информация** в ролята ѝ на предмет и продукт (субстанция) на познавателния процес.

Същността на метода се състои в гносеологичен разбор на наличието, установените честоти, съотношения и зависимости между различните форми на реализация на семантичната информация, съдържаща се (документирана) както в отделни, така и в обособени групи научни документи.

В методологично отношение мястото на честотно семантичния анализ е между цитационния наукометричен анализ и тематичния анализ, т.е. той обединява техните възможности.

Процесът на работата ми доведе и до един от най-съществените, успоредни на основната цел на изследването ми резултати – „**Метод на семантичната крива**“ за определяне и прогнозиране на семантичната наситеност на НИР. Построяването на т. нар. от мен „Семантична крива“ позволява ориентиране към степента на проблемност на изследователските задачи, от една страна, а от друга – допринася за определяне обема на необходимата информация преди да се преустанови издирването на

допълнителна вече налична такава и да се пристъпи към следващи етапи по научното решаване на изследователските проблеми.

Ефективността на Метода на семантичната крива потвърди постигнатата от мен степен на обхващане на съществуващата литература по проблема за научния принос. Потвърди се и от доц. Димитър Велков при изследването му относно „Молекулярната самоорганизация при еволюцията“ (1984). За отбелязване е обаче, че прилагането на метода изисква стриктно изпълнение на изискванията на процедурата му от страна на субекта на научното дирене. Методът е подходящ за сериозни учени при изследвания с голям информационен дефицит и в никакъв случай не е за такива, каквито имат предвид Фридрих Шилер (Friedrich von Schiller, 1759–1805) и Йохан Волфганг фон Гьоте (Johan Wolfgang von Goethe, 1749–1832) в епиграмата им:

**„O wieviel neue Feinde der Wahrheit! Mir blutet die Seele,
Sehe ich das Eulengeschlecht, das zu dem Lichte sich draengt...“** ...**

... В процеса на СПХ на 89-те дисертации беше установена и изяснена морфологията и динамиката на реализацията на новата семантична информация, а именно:

– морфологичните особености на протичането на творческия процес;

– границата между информационните и евристичните компоненти на познавателния процес;

– работната ЕДИНИЦА ЗА СЕМАНТИЧНА ИНФОРМАЦИЯ;

– гносеологичните характеристики на различните форми нова информация:

– научни факти – действително нови и рутинни;

– методи за НИР – емпирични, модели, логически схеми;

– видовете класификации;

– научни хипотези – незрели хипотези – научни проблеми;

– начини на възникване на новото знание;

– терминологични разбори (БД от 666 оценъчни термина);

– начини на практическата реализация на новото знание и т. н. и т. н. ...

– ... до коментари за перспективи за нови следващи изследвания...

Основен резултат от изследването ми, както и реализация на Метода за честотно-семантичен анализ на НИР, е изграждането, апробирането

** „O, какво множество врагове на истината! Сърцето ми кърви – виждам ято кукумявки, стремащи се към Светлината...“ (Прев. Х. М.).

и усъвършенстването на „Метод-логическа схема за социо-познавателно (гносеологично) характеризирание (оценяване) на продукта от НИР – новата семантична информация“.

Освен при СПХ на 89-те медицински дисертации, „Методът-логическа схема...“ беше успешно използван от Бюрото за оценка на технологии при Министерския съвет при оценка на биотехнологичните (1981/85) и лазерните (1981/88) НИР и производства в страната.

Освен за практическите цели за оценка на новата семантична информация, съдържаща се в НИР, „Методът-логическа схема...“ предоставя полезен за следващи изследвания „Модел на структурата на научното знание“.

... За да завърша разказа за моя дисертационен труд, заел половината от професионалния ми път, бих искал да допълня изредените вече основни принципи за оценка в науката:

1) Основният извод е, че стремежът за количествена оценка на научния принос не е реален! Възможна е само характеристика от гносеологично и предметно-тематично естество на новата семантична информация-продукт от НИР.

2) Съществува обективна възможност за характеризирание на т. нар. днес „малки докторати“ (някогашните кандидатски дисертации) като разработки с емпиричен принос и на „големите докторати“ като такива с теоретичен принос.

3) Оценка на новото знание предполага усвояването му по същество от индивидуалния или колективния субект на оценката, от което следва, че актът (процесът) на оценката на научните постижения е по същество акт на оценка на самия субект на оценката, при дисертациите – на самите рецензенти и научни комисии, провеждащи оценката; има двояко значение: оценка на продукта и субекта на НИР и оценка на научния социум като част от цялото общество.

4) Научното ниво на дисертационните НИР е в пряка права зависимост от творческите възможности на научните ръководители и рецензентите. Свързването на честотно-семантичния анализ на дисертационните НИР с анализа на цитационно-публикационната (комуникационната) активност на дисертантите, научните ръководители и рецензентите създава възможност за обективно изследване на познавателната страна на „организационния ефект на колективния съвместен труд“ (animals spiritis по К. Маркс (Karl Marx, 1818–1883) и Ф. Енгелс (Friedrich Engels, 1820–1885)).

... Въпреки всичките ми опити чрез публикации в научни и общо-популярни издания и независимо от успешните ми няколко стъпки в

това отношение пред Висшата атестационна комисия, включително и пред обща конференция на Висшите атестационни комисии на всички социалистически страни в Благоевград през 1989 г., сривят в научната политика на страната след 1989 г. сведе до нула всичките ми усилия. Отново масово установяваме ниска научна стойност на болшинството скорострелно защитени през последните години дисертации като израз на стремеж за осигуряване на хабилитирани кадри за висшите училища, от една страна, и, от друга, заради кариеристично обусловени защити на едва дипломирали се, все още със студентска нагласа докторанти, без практически професионален опит, без научна доминанта и занижен изследователски интерес.

Твърдо убеден съм, че прилагането на предлагания от мен метод-логическа схема за СПХ като задължителна пътека в оценъчната структура на рецензиите за готови НИР би издигнало нивото на рецензирането на научния продукт в страната ни над световното ниво.

– Как се съотнасят според Вас естествените и техническите науки и хуманитарните и обществените науки?

– Днес всички науки са в състояние на динамична връзка и обмен на знания и методология помежду си. Постиженията на физиката, химията и биологията надминават и най-необузданите фантазии от преди едно-две десетилетия. Все повече проникващи една в друга, те все по-определено придават космологичен облик на знанията ни.

В медицината сме достигнали ниво, при което емпирията в изучаването на Човека, да наречем този етап „**емпирично човекознание**“, все повече отстъпва място на теоретичното осмисляне на натрупаните всеобхватни знания, т.е. настъпило е времето за „**синтетично човекознание**“.

Достатъчно е да се запознаем с „*Recherche*“ („*Изследване*“) (още от 1918 г.) на Жан Пиаже (Jean Piaget, 1896–1980) и с „*Човекът като предмет на познанието*“ (1968) на Борис Ананиев (*Вж. по-горе. – Бел. А. К.*), за да приемем убедено схващането за все по-налагащата се и така добре описана от проф. Иванка Апостолова (1930–2006) „*Хуманизация на науката*“ (1957).

И този процес днес се проявява в:

– превръщане на проблема за Човека в общ проблем на науката като цяло, във всичките ѝ направления, включително на точните и техническите науки (явно е че предстои съществено разширение на досегашните представи за домена на науката „Антропология“);

– разширяваща и увеличаваща се диференциация в изучаването на Човека, задълбочена специализация на отделните дисциплини и тяхното „раздробяване“;

– наблюдаване на тенденция към обединяване на различните науки, аспекти и методи за изследване на Човека в различни комплексни системи, към съставяне на синтетични характеристики на човешкото развитие.

– *Знаейки Вашия интерес – на ценител и познавач – към литературата и изкуството, си позволявам да Ви попитам:*

Как бихте коментирали „антропологичното“ наблюдение на руския поет Фьодор Иванович Тютчев (1803–1873):

***„Нам не дано предугадать,
Как слово наше отзовется, –
И нам сочувствие дается,
Как нам дается благодать...“.***

– Като отчитам трудностите в житейския си път и своята социална реализация посредством професионалната си дейност, бих допълнил великия поет с друг негов стих:

***„Мужайтесь, о други, боритесь прилежно,
Хоть бой и неравен, ...“...***

Надявам се на Божието Благоволение!

– *И позволете – един последен въпрос:*

Защо е пагубно нарушаването на хармоничната цялост на създаваните от човека светове на науката, изкуството, литературата, философията и „обикновения“ живот?...

Какъв е императивът за човека в тази дилема?

***„Weh! Weh!
Du hast sie zerstört,
Die schöne Welt,
Mit mächtiger Faust,
Sie stürzt, sie zerfällt.“ – J. W. von Goethe *** ...***

*** *„О, печал,*

скръб и жал!

Погледни, погледни,

един свят в съсипни

разпилял се е тук.“ – Й. В. фон Гьоте (Прев. Валери Петров).

– Какво да Ви кажа като антитеза на тези редове от Гьоте, които са толкова актуални днес в заобикалящата ни съвременна ужасна вакханалия в агресивността на злото срещу доброто?

Дължни сме да постигнем крачка напред след Фауст – „Щастливият и Късметливият“ Човек от Гьотевата епоха на Просвещението, и осмислено целенасочено, в съвременните ни условия, като образовани и културни, цялостни, хуманно формирани личности, преодолявайки съмненията си, да действаме самоотвержено в служба на конкретните хора в реалното ни ежедневно човешко битие!

А вижданията и скромните ми усилия за преодоляване на осезаемото отсъствие на хармония в съвременното ни общество вече коментирах по повод „Дайджест МЕДИКУС за всеки“ (Вж. по-горе. – Бел. А. К.)...

– *Благодаря Ви за тази беседа, уважаеми професор Мутафов!*

– Благодаря Ви и аз, проф. Куманова, за тази Ваша идея, обърнала ме да премина отново дългата трънлива, но и дарила ме с върховно жизнено удовлетворение пътека на професионалната си социализация!

Постигнал достъпната ми мъдрост, завършвам примирен с думите на Михай Еминеску (Mihai Eminescu, 1850–1889):

*„Време дойде, време мине,
Всичко вехне, никне всичко;
Лошо ли, добро ли гине...
Питай, разгадай самичък...“* (Прев. Х. М.) ****.

София, 27 януари 2018 г.

**** *„Vreme trece, vreme vine, Toate-s vechi si noua toate; Ce e rau si ce e bine Tu te-ntreaba si socoate...“* – Mihai Eminescu, 1883, decembrie.

ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ

- Абрашев, Божидар 28
Аврамов 18
Амуджева, Светла 70, 74
Ананиев, Борис Герасимович 20, 81, 101
Андонова, Цветана 74
Андреев, Андрей 68
Андреев, Стоян 54
Апостолов, Евгени 63
Апостолов, Миладин 50
Апостолова, Иванка 101
Аризанов, Йордан 68
Атанасов, Владимир 28
Атанасов, Георги 53
Атанасова, Елка 28
Божилов, Владимир 68, 88
Боров, Тодор 21
Боснев, Весцеслав Христов 58, 87, 88
Боснев, Иван Христов 64
Быков, Дмитрий Львович 73
Ванга 26, 47
Векилов, Гроздан Димитров 66
Велков, Димитър 99
Викторова, Таня 46
Волек, Ярослав 77
Вуль, Юлий Е. 77
Вълчев, Алекси 76
Ганева, Веселина 74
Гачева, В. 65
Генчев 17
Гешева 18
Гогов, Петър 24, 27
Гондек, Виеслава 77
Горанов, Иван 63
Гоцев, Тодор 18
Грънчарова, Светла 60
Дамянов, Георги 17
Денчев, Стоян 52
Джеров, Димитър 29
Димитров, Георги 17, 20
Димитрова, Даниела 64
Димитрова, Елена 34
Димчев, Александър 31
Дянков, Кр. 51
Едрева, Веселина 60
Ерска, Калудка 64
Живков, Тодор 52, 53, 54
Захариев, Тодор Тодоров 90
Иванова, Вера 39, 71
Иванова, Виолета 24
Йорданов, Александър 88
Казанлъклиев, Тодор 90
Карамихайлова, Елисавета 17
Кардашев, Цветан 90
Карпачева, Иванка 64
Кехайова, Тодорка 33
Китанова, Богдана 33
Койчев, Борис 18
Коларов, Васил 17
Коларов, Дичко 18
Колев, Кольо 68
Колев, Т. 63
Коминка, Л. 64
Крушков, Иван 48
Кръстев, Захарий 61
Куманова, Александра 9, 10, 11, 30, 37, 48, 89, 103
Вж. по-долу „Бележки“

Куюмджиев, Димитър 46
Кънев, Кръстьо 62, 63
Ленин, В. И. 18
Лепешинская, О. Б. 50
Лисенко, Т. Д 50
Малеев, Атанас 17, 26, 53, 65, 73, 83
Марквардт, Ингеборг 33
Менделеев, Дмитрий Иванович 20
Мирчев, Светослав 54
Митева, Ивета 46
Михайлова, Искра 21
Михов, Никола Василев 36
Мичков, Христо 23, 24, 62, 63, 65, 66, 72–75
Младенов, Младен 51
Московски, Горан 61–63
Мутафов, Георги Христов 16
Мутафов, Йордан Христов 19
Мутафов, Христо Йорданов 19
Мутафова, София Христова 19
Накова, Н. 47
Начев, Начо 18
Начев, Чудомир 57, 86
Обрешкова, Лиляна 55
Овчаров, Владимир 27, 29
Оцетова, Мария 64
Павлов, Стефан 52
Павловска, Елена 64, 70, 71, 76
Пандева, Маргарита Запрянова 52, 54
Панев, Георги 88
Пастухов, Кръстьо 91
Пастухов, Стефан 91
Пенчева, Стефка 70, 75
Петков, П. 75
Петкова, Зорница 21
Петров, Валери 102
Писарев, Ст. 18
Платон 15
Плисецкая, Мая Михайловна 73
Поликарров, Азаря 83
Попова, Надежда 75
Попова, Стефка 55
Проданов, Петкан 68
Проданова, Пенка 63, 64, 70, 74
Райчевски, Стоян 88
Рафаилов, Христо 33
Рафаилова, Кремена 33
Рътков, Александър Борисов 54
Савова, Анна 29, 62–65, 70, 71, 74, 75
Сакскобургготски, Симеон 28
Семерджиев, Атанас 27, 52, 54
Станчева, Боряна 27, 39
Стефанов, Никола Костадинов 53
Стилиянов, Г. П. 18
Султанова, Росица 64
Тачева, Лидия 29
Томов, Димитър Томов 50, 51, 68, 83
Томов, Любен 57
Трендафилов, Тр. 63
Тютчев, Фьодор Иванович 102
Узунов, Петко 27
Финков, Божида 28
Хаджипетров, Л. 62, 63
Хвостов, Николай Н. 71, 72
Цанев, Румен 50, 51
Цветаева, Марина Ивановна 31
Цинзова, Юлия 88
Чавдаров, Станко 21
Чакъров, Стефан 60
Чернозамски, Иван 27, 50, 59, 86
Шилинис, Юлий Ал. 73
Шрейдер, Юлий Анатолиевич 89

Яковчева-Мутафова, Убавка Й. 18,
19, 22, 32, 71

Burnett, Frances Hodgson 16

David, Heinz Werner 72

Dewey, Melvil 20

Dickson, Paul 28

Dunea, George 59, 87

Einstein, Albert 20

Eminescu, Mihai 103

Engels, Friedrich 100

Garfield, Eugene Eli 82, 83

Gessner, Konrad 20

Goethe, J. W. von 99, 102, 103

Hartman, Christian 77

Kuhn Thomas S. 20, 77, 78

Lindbichler, Leopold 16

Lindbichler, Sophie 16, 31

Marx, Karl 100

Mommsen, Christian Matthias
Theodor 20, 84

Piaget, Jean 101

Reck, Karl Heinz 77

Rutherford, Ernest 17

Schiller, Friedrich 99

Schuder, Werner 21

Sepeshi-Benda, Maria 77

Serratto, Maria 87

Soergel, Dagobert 66

Velthoven, Nicola 19

БЕЛЕЖКИ

А.К. 20, 21, 34, 35, 66, 67, 74, 77, 79,
81, 84, 101, 103

Вж. и Куманова, Александра

Х.М. 26, 31, 99, 103 (Хр. Г. Мутафов)

ХРИСТО ГЕОРГИЕВ МУТАФОВ

Книга 2.

Систематично-хронологично- азбучна биобиблиография

Съставител:

проф. д.п.н. Александра Куманова

CHRISTO GEORGIEV MUTAFOV

Book 2.

Systematic-chronological- alphabetic biobibliography

Compiler:

Prof. D. Sc. Alexandra Kumanova

АКАДЕМИК ПРОФЕСОР ХРИСТО МУТАФОВ
(Систематично-хронологично-азбучна биобиблиография)

Анотация

Биобиблиографията на акад. проф. д-р мед., д.филос.н. Христо Георгиев Мутафов (род. на 27.01.1936 г. в София) е сиинтезирана и лапидарна информационна картина на жизнения и творческия път на този признат лидер в областта на научната медицинска информация у нас и на историята на научната медицинска информация (практика и теория).

Предлаганият на вниманието на научната общност вторично-документален продукт отразява 328 номерирани библиографски записа.

Ключови думи: Христо Георгиев Мутафов (род. на 27.01.1936 г. в София): биобиблиография (1963 – 1 януари 2017 г.)

АКАДЕМИК ПРОФЕССОР ХРИСТО МУТАФОВ
(Систематично-хронологично-алфавитная биобиблиография)

Аннотация

Биобиблиография акад. проф. д-р мед., д. филос. н. Христо Георгиева Мутафова (род. 27.01.1936 г. в Софии) является синтезированной и лапидарной информационной картиной жизненного и творческого пути этого признанного лидера в области научной медицинской информации в Болгарии и истории научной медицинской информации (практики и теории).

Предлагаемый вниманию научной общности вторично-документальный продукт отражает 328 нумерированных библиографических записей.

Ключевые слова: Христо Георгиев Мутафов (род. 27.01.1936 г. в Софии): биобиблиография (1963 – января 2017 г.)

ACADEMICIAN PROFESSOR CHRISTO MUTAFOV
(Systematic-chronological-alphabetic biobibliography)

Abstract

The biobibliography of Acad. Prof. Dr. D. Sc. Christo Georgiev Mutafov (born on 27.01.1936 in Sofia) is a synthesized and lapidary information image of the life and career of this leader of reputation in the field of the scientific medical information in Bulgaria and of the history of the scientific medical information (practice and theory).

The present secondary-documentary work encompasses enumerated 328 bibliographic records.

Key words: Hristo Georgiev Mutafov (born on 27.01.1936 in Sofia): biobibliography (1963 – 1 January 2017)

„История моей жизни более напоминает библиографию, нежели биографию.“

Владимир Набоков

I. Предговор

Всички произведения на автора са обединени в раздели по видове издания. В рамките на един раздел тези творби са разположени в хронологичен ред по година на издаване, а в рамките на една година – азбучно.

Авторските произведения на Христо Мутафов са подредени в азбучен ред на заглавията им, тъй като те имат една и съща редна дума – възприетата форма на името на автора. Целта е да се представи творчеството на Христо Мутафов, затова неговото име е определено за редна дума и на тези произведения, които са написани в съавторство. Те са подредени в общия азбучен ред на заглавията. Съвсем коректно в авторската отговорност на съответните публикации са посочени всички лица с първична и вторична авторска отговорност, участвали в написването им.

Когато едно произведение е публикувано на две или повече различни места, то се брои за две или повече публикации. Когато след дадено произведение са посочени повече от един източник на публикуване (например поредни броеве на периодично издание), означава, че статията е била публикувана на части в отделни броеве. Завършеното произведение е публикувано като продължение в няколко броя.

Цитирания на произведения на Христо Мутафов, направени в различни реферативни журналы – например: РЖ *Информатика* (ISSN 0486-235X), не са включени в биобиблиографията, тъй като са представени с реферати, а не в статии. Такива са: 1974, N 10, с. 43 (реф. 4.10.376); 1975, N 1, с. 43 (реф. 75.1.326); 1975, N 7, с. 14 (реф. 7. А.119); 1975, N 8, с. 18 (реф. 8. А.132); 1975, N 11, с. 42 (реф. 11. И.313); 1980, N 6, с. 62 (реф. 6. И.354); 1980, N 8, с. 42 (реф. 8. И.227); 1984, N 3, с. 5 (реф. 3. И.200); 1986, N 5, с. 50 (реф. 5. И.347); 1986, N 8, с. 12 (реф. 8. И.77); 1986, N 8, с. 13 (реф. 8. И. 83)... ..

Още по време не следването си Христо Мутафов прави първите си публикационни стъпки – изпраща до университетския вестник „Медицинска трибуна“ две кратки дописки: 1) „Мислеха, че са излъгали някого“ и 2) „Случки“ (№ 58, 25 март и № 80, 28 април 1956). Споменаваме ги тук за да не се нарушава монолита на научните му публикации.

При структурирането на настоящата биобиблиография е използвана първоосновата на възприетата логика на подредба на отразявания материал в неномерирания списък на трудовете на персонала, поддържан от него.

Обозначение за номер: No.

За създаването на тази вторично-документална работа е използвана система от инструменти на информационното моделиране:

ISBD (G): General International Standard Bibliographic Description. Annotated text. Prepared by the Working Group on the General International Standard Bibliographic Description set up by the IFLA Committee on Cataloguing. – München: Saur, 1977. – x, 24 pages.

ISBD: International standard bibliographic description / recommended by the ISBD Review Group; approved by the Standing Committee of the IFLA Cataloguing Section. – Preliminary consolidated ed. – München: Saur, 2007. – x, 36 pages. – (IFLA series on bibliographic control; vol. 31)

ISBD: International standard bibliographic description / recommended by the ISBD Review Group; approved by the Standing Committee of the IFLA Cataloguing Section. – Consolidated ed. – Berlin; München: De Gruyter Saur, 2011. – xvii, p. 284. (IFLA series on bibliographic control; vol. 44)

Срв.: International Standard Bibliographic Description: международен стандарт за библиографско описание / одобрено от Постоянната комисия на Секцията по каталогизация на ИФЛА; [прев. от англ. Александра Дипчикова]. – Консолидирано изд. – София: Българ. библ.-информ. асоц., 2012 ([София]: Унискорп). – 268 с.

Цит. стандарт се допълва от правилата за библиографско описание на книги (Ръководство за абучни каталози на книги) и статии (Ръководство за библиографско описание на съставни части):

Ръководство за азбучни каталози на книги / Анастасия Г. Лютова и др.; Под ред. на Анастасия Г. Лютова, Мария Н. Кочмарова. – София: Нар. библ. [Св. Св.] Кирил и Методий, 1989. – 406 с.

Ръководство за прилагане на ISBD при описание на съставни части [Електронен ресурс] / ИФЛА. Секция по каталогизация; прев. на българ. от Александра Дипчикова. – София, 2003. – 45 с.

Съкращенията в биобиблиографията са съобразени с действащите стандарти за съкращаване на думите в библиографското описание:

– БДС 15714-83 Съкращения на типични думи и словосъчетания в библиографското описание на печатни произведения на чужди езици, отпечатани с кирилска азбука;

– БДС 15715-83 Съкращения на типични думи и словосъчетания в библиографското описание на печатни произведения на чужди езици, отпечатани с латинска азбука;

– БДС 9736-82 Съкращение на български думи и словосъчетания в библиографското описание на печатните произведения.

По-дребният шрифт при създаването на библиографски продукти от типа на представяните в *тази* работа е и в унисон със съвременните изисквания на **Оксфордския, Кеймбриджския и Станфордския университети** по отношение на формата на *библиографското* и *историографското* *информационно моделиране* в академическия печат: *Oxford, Cambridge, Stanford, ... Bibliography and Historiography*: <<http://guides.library.uwa.edu.au/c.php?g=325241&p=2177430>>; <<http://www.lib.cam.ac.uk/collections/departments/near-and-middle-eastern-department/bibliography>>; <https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-94-017-9404-6_39>; <<https://plato.stanford.edu/entries/semiotics-medieval/>>; <<http://visual-memory.co.uk/daniel/Documents/S4B/sem01.html>> (20.01.2018).

Предлаганият на вниманието на научната общност вторично-документален продукт отразява **328 номерирани библиографски записа** – състоянието на библиографирането на творчеството на Христо Мутафов за периода **април 1963** (*вж*: N 16) – **януари 2017 г.**

Библиографираното творчество е разположено в полето между естественонаучното и хуманитарното познание: *AUREA MEDIOCRITAS* (златната среда – *израз на Хораций*).

Терминът „Двукнижие“ (аналогично на библейския му смисъл) обосновава комплектуването в едно обединено книжно тяло на две книги, в случая на Когнитологичния портрет в стил на интервю на проф. Хр. Мутафов и неговата Систематично-хронологично-азбучна биобиблиография. Английският еквивалент на „Двукнижие“ – „Duoteuch“ (аналогично на Pentateuch – Петокнижие) произхожда от гръцки и латински.

Тази биобиблиография е база за финализираното *към 27 януари 2018 г.* когнитологично портретиране на персоналията (*вж*: **Кн. 1**: с. 9-108).

Тя е приложение към цитираното интервю и е дело на проф., д.п.н. Александра Куманова и екип от експерти (*вж*: с. 2).

II. Съдържание

ОСНОВЕН КОРПУС НА БИОБИБЛИОГРАФИЯТА

II. 1. Публикации	121
II. 1. 1. Книги	121
II. 1. 2. Статии и интервюта.....	124
II. 2. Цитирания	138
II. 3. Непубликувани трудове	148
II. 3. 1. Дисертации	148
II. 3. 2. Научни и приложни разработки.....	149
II. 3. 3. Доклади и постери на конференции	155
II. 4. Лекции.....	156
II. 5. Ръководство на дипломни/курсови работи	159
II. 6. Рецензии, отзиви и становища	161

СПРАВОЧЕН АПАРАТ КЪМ БИОБИБЛИОГРАФИЯТА

Именен показалец	167
Списък на периодичните издания, в които е публикувал авторът	171
Използвани съкращения.....	173

ОСНОВЕН КОРПУС НА БИОБИБЛИОГРАФИЯТА

II. 1. Публикации

II. 1. 1. Книги

1995

1. Център за информация по медицина: историко-методологичен преглед; издания – 1964–1993; публикации на сътрудниците / А. Савова, *Хр. Мутафов*. – София: ЦИМ, 1995. – 144 с.

1997

2. Български медици: лекари, стоматолози, фармацевти / [състав.] Ивета Митева ... [и др.]. – 2. доп. изд. – София: ЦИМ, 1997. – 128 с. – Други състав.: *Хр. Мутафов*, Дорина Големанова-Николова, Таня Викторова, Фани Иванова. – 1. изд. 1995.

ISBN 954-8627-10-8

3. [Индекс фармакорум булгарикус] Index pharmacorum bulgaricus T. 1, Лекарствени средства, повлияващи храносмилателната система и метаболизма / [състав. *Хр. Мутафов* ... и др.]. – София: ЦИМ, 1997. – 498 с. – Други състав.: Иван Крушков, Павлина Андреева-Гатева, Веселина Гатева, Бистра Василева, Емилия Клисурска, Цветан Спасов; Възприетата форма на името на състав. Павлина Андреева-Гатева е Павлина Ангелова Гатева. – Изд. на Мед. унив. – София. ЦИМ. – Библиогр.: с. 485–486. – Показалец.

ISBN 954-8627-21-3

4. [Индекс фармакорум булгарикус] Index pharmacorum bulgaricus T. 2, Невропсихотропни лекарствени средства / състав. *Хр. Мутафов* ... [и др.]. – София: ЦИМ, 1997. – 590 с. – Други състав.: Бистра Василева, Веселина Гатева, Емилия Клисурска, Лиляна Стойкова-Крумова, Павлина Андреева-Гатева, Снежана Йочкова, Цветан Спасов; Възприетата форма на името на състав. Павлина Андреева-Гатева е Павлина Ангелова Гатева. – Изд. на Мед. унив. – София. ЦИМ. – Библиогр.: с. 574–575. – Показалец.

ISBN 954-8627-12-4

5. [Индекс фармакорум булгарикус] Index pharmacorum bulgaricus T. 3, Лекарствени средства, повлияващи сърдечно-съдовата система / [състав. *Хр. Мутафов*

... и др.]. – София: ЦИМ, 1997. – VI, с. 624. – Други състав.: Лиляна Стойкова, Веселина Гатева; Възприетата форма на името на състав. Лиляна Стойкова е Лиляна Атанасова Стойкова-Крумова. – Изд. на Мед. унив. – София. ЦИМ. – Библиогр.: с. 574–575. – Предм. показалец.
ISBN 954-8627-22-1

6. [Индекс фармакорум булгарикус] Index pharmacorum bulgaricus T. 4, Лекарствени средства, повлияващи пикочо-половата система и хормонални препарати / [състав. *Хр. Мутафов ... и др.*]. – София: ЦИМ, 1997. – 386 с. – Други състав.: Лиляна Стойкова, Веселина Гатева, Павлина Андреева-Гатева, Снежана Йочкова; Възприетата форма на името на състав. Павлина Андреева-Гатева е Павлина Ангелова Гатева, а на Лиляна Стойкова – Лиляна Атанасова Стойкова-Крумова. – Изд. на Мед. унив. – София. Център за информ. по медицина. – Библиогр.: с. 378. – Предм. показалец.
ISBN 954-8627-23-X

7. [Индекс фармакорум булгарикус] Index pharmacorum bulgaricus T. 5, Лекарствени средства, повлияващи кръвотворната система / [състав. *Хр. Мутафов ... и др.*]. – София: ЦИМ, 1997. – VI, с. 458. – Други състав.: Емилия Клисурска, Веселина Гатева, Павлина Андреева-Гатева, Стефка Попова, Йорданка Николова; Възприетата форма на името на състав. Павлина Андреева-Гатева е Павлина Ангелова Гатева. – Изд. на Мед. унив. – София. ЦИМ. – Библиогр.: с. 457–458. – Предм. показалец.
ISBN 954-8627-24-8

8. [Индекс фармакорум булгарикус] Index pharmacorum bulgaricus. T. 7, Антиинфекциозни и антипаразитни лекарствени средства / [състав. *Хр. Мутафов ... и др.*]. – София: ЦИМ, 1997. – VI, с. 656. – Други състав.: Павлина Андреева-Гатева, Веселина Гатева, Йорданка Николова, Цветан Спасов; Възприетата форма на името на състав. Павлина Андреева-Гатева е Павлина Ангелова Гатева. – Изд. на Мед. унив. – София. ЦИМ. – Библиогр.: с. 655–656. – Предм. показалец.
ISBN 954-8627-26-4

9. Указания за редакционно-издателска работа: учрежденска издателска нормала на ЦИМ / Кремена Рафаилова ... [и др.]; под ред. на *Хр. Мутафов*. – София: ЦИМ, 1997. – 80 с. – Други авт.: Здр. Пожарлиева, Христо Рафаилов, Сн. Хинова, Николина Накова, Боряна Станчева.

1998

10. [Индекс фармакорум булгарикус] Index pharmacorum bulgaricus. T. 6, Лекарствени средства, повлияващи дихателната система. Медицински консумативи / [състав. *Хр. Мутафов ... и др.*]. – София: ЦИМ, 1998. – 358 с. – Други състав.: Бистра Василева, Веселина Гатева, Емилия Клисурска. – Изд. на Мед. унив. – София. ЦИМ. – Библиогр.: с. 346–347. – Предм. показалец.

ISBN 954-8627-25-6

11. [Индекс фармакорум булгарикус] Index pharmacorum bulgaricus. Т. 8, Дерматологични препарати / [състав. *Хр. Мутафов* ... и др.]. – София: ЦИМ, 1998. – 634 с. – Други състав.: Емилия Клисурска, Павлина Гатева, Лиляна Стойкова, Цветан Спасов, Стефка Попова; Възприетата форма на състав. Лиляна Атанасова Стойкова-Крумова. – Изд. на Мед. унив. – София. ЦИМ. – Библиогр.: с. 612. – Предм. показалец. – Рез. на англ. ез.

ISBN 954-8627-27-2

1999

12. [Индекс фармакорум булгарикус] Index pharmacorum bulgaricus. Т. 9, Новорегистрирани лекарствени средства до декември 1998 г.: допълнение към IPB Т. 1–8 / [състав. *Хр. Мутафов* ... и др.]; ред. Николай Беловежков. – София: ЦИМ, 1999. – XXVI, с. 602. – Други състав.: Бистра Василева, В. Гатева, П. Андреева-Гатева; Възприетата форма на името на състав. П. Андреева-Гатева е Павлина Ангелова Гатева. – Изд. на Мед. унив. – София. ЦИМ. – Библиогр.: с. 601. – Предм. показалец, систем. показалец. – Рез. на англ. ез.

ISBN 954-8627-33-7

13. Лекарства без рецепта / състав. Павлина Андреева-Гатева ... [и др.]; ред. *Хр. Мутафов*, Н. Беловежков. – София: ЦИМ, 1999. – 216 с. – Други състав.: В. Гатева, Б. Василева; Възприетата форма на името на състав. Павлина Андреева-Гатева е Павлина Ангелова Гатева. – Изд. на Мед. унив. – София. ЦИМ.

2000

14. [Индекс фармакорум булгарикус] Index pharmacorum bulgaricus. Т. 10, Новорегистрирани лекарствени средства – 1999 г. / [състав. *Хр. Мутафов* ... и др.]; ред. Николай Беловежков. – София: ЦИМ, 2000. – 404 с. – Други състав.: Бистра Василева, В. Гатева, П. Андреева-Гатева; Възприетата форма на името на състав. П. Андреева-Гатева е Павлина Ангелова Гатева. – Изд. на Мед. унив. – София. ЦИМ. – Библиогр.: с. 359. – Предм. показалец.

ISBN 954-8627-79-5

2002

15. [Индекс фармакорум булгарикус] Index pharmacorum bulgaricus Т. 11, Новорегистрирани лекарствени средства / [състав. *Хр. Мутафов* ... и др.]. – София: ЦИМ, 2002. – 404 с. – Други състав.: Н. Беловежков, П. Андреева-Гатева, В. Гатева, Сн. Йочкова; Възприетата форма на името на състав. П. Андреева-Гатева е Павлина Ангелова Гатева. – Изд. на Мед. унив. – София. ЦИМ.

ISBN 954-8627-89-2

II. 1. 2. Статии и интервюта

1963

16. Вентилиране на междузъбните пространства / *Хр. Мутафов*. – В: *Здравен фронт*. – ISSN 0205-096X. – Год. 19, No 15 (20 апр. 1963), с. 4.

1973

17. ИРК в здравеопазването / *Хр. Мутафов*. – В: *Из опыта на здравните заведения*. – ISSN C607-9016. – Год. 4, No 5 (1973), с. 42–54.

18. Комплектуване на БД / *Хр. Мутафов*, П. Проданова. – В: *Месопромишленост*. – ISSN C618-4316. – Год. 6, No 5/6 (1973), с. 28–30.

19. Научна информация за здравното ръководство / *Хр. Мичков*, *Хр. Мутафов*. – В: *Управление на здравеопазването: симпозиум по управление на здравеопазването, 20–22 ноември 1972*, София. – София: МНЗ, 1973, т. 2, с. 287–303.

20. Тезаурусна автоматизирана система / *Хр. Мутафов*. – В: *Здравен фронт*. – ISSN 0205-096X. – Год. 27, No 46 (17 ноем. 1973), с. 2.

1974

21. Алгоритмизирането на процеса на издирване на информация – условие за висока ефективност на НИД: докл. / *Хр. Мутафов*, П. Гогов, П. Проданова. – В: *Втори национален конгрес по СХОЗ, 28–30 ноември 1974*. – София: Републ. науч. д-во по СХОЗ, 1974, с. 25–28.

22. Индексиране на информационно запитване при използване на ИТС с добре разработен тезаурус / *Хр. Мутафов*, Св. Амуджева. – В: *Методика, техника, опит* (ЦИНТИ). – ISSN 0324-1696. – [Год. 5], No 3 (1974), с. 11–13.

23. Направления в развитието на информационното обслуживане в области на медицината и здравеохранения в НРБ до 1980 г. / *Хр. Мутафов*. – В: *Проблеми на създаването и развитието на МСНТИ*. – Москва: МЦНТИ, 1974, вып. 2, с. 100–105.

24. НИЦНМИ – координатор на справочно-библиографската работа (в областта на медицината и здравеопазването) / *Хр. Мутафов*, Р. Султанова. – В: *Библио-текар*. – ISSN 0204-7438. – Год. 21, No 7/8 (1974), с. 24–26.

25. Относно координирането на преводите в областта на медицината и здравеопазването у нас / *Хр. Мутафов*, П. Проданова. – В: *Из опыта на здравните заведения*. – ISSN C607-9016. – Год. 5, No 2 (1974), с. 36–42.

26. Повишаване ефективността на информационната работа чрез разработване на методика за подбор на първичните информационни източници, използвани

за комплектуване на тематични фондове: докл. / П. Гогов ... [и др.]. – Други авт.: П. Проданова, Хр. Мичков, *Хр. Мутафов* и М. Димитрова. – В: *Втори национален конгрес по СХОЗ*, 28–30 ноември 1974. – София: Републ. науч. д-во по СХОЗ, 1974, с. 37–42.

27. Справочно-информационната работа в областта на педиатрията / П. Проданова, *Хр. Мутафов*. – В: *Педиатрия* (София). – ISSN С626–3127. – Год. 13, No 5 (1974), с. 27–36.

28. Тезаурусът по медицина и здравеопазване на Единната система за НМИ на социалистическите страни / Хр. Мичков, *Хр. Мутафов*. – В: *Юбилейна конференция Ролята на научната и техническата информация за изграждане на развито социалистическо общество: сборник докл.*, 27 юни 1974. – София: ЦИНТИ; ЦСНТС, 1974, с. 77–83.

1975

29. Методика использования дескрипторных полей тезауруса ВНИИМИ при разработке профильных медицинских тезаурусов / Хр. Мичков, *Хр. Мутафов*, П. Проданова. – В: *Проблемы создания и развития МСНТИ*. – Москва: МЦНТИ, 1975, вып. 1, с. 201–205.

30. Методичната работа със звената от Единната система за НМИ / Р. Султанова, *Хр. Мутафов*. – В: *Библиотекар*. – ISSN 0204–7438. – Год. 22, No 2 (1975), с. 17–19.

31. Erarbeitung von themdtisch orientierten Thesuren auf Grund der Deskriptorenfelder des Basisthesaurus „Medizin“ / *Chr. Mutafov*. – В: *DDR-Medizin-Repport*. – ISSN 0323–4614. – Год. 4, No 2 (1975), с. 89–95.

32. Informacioellatasaz endokrinologiaban / *Chr. Mutafov*, D. Dimitrova, L. Kominaka. – В: *Orvosikönyvtáros*. – ISSN 0030–6010. – Год. 15, No 3, (1975), с. 367–382.

1976

33. Информативность диссертации как отражение степени удовлетворенности информационной потребности / *Хр. Мутафов*. – В: *Първа научна конференция по проблемите на НМИ*, Варна – Златни пясъци, 21–23 април 1976. – София: НЦНМИ, 1976, с. 155–157.

34. Информационный поиск в информационном фонде НЦНМИ / П. Проданова, *Хр. Мутафов*. – В: *Първа научна конференция по проблемите на НМИ*, Варна – Златни пясъци, 21–23 април 1976. – София: НЦНМИ, 1976, с. 98–102.

35. Научната стойност на дисертациите – функция на формулираната информационна потребност / *Хр. Мутафов*. – В: *Библиотекар*. – ISSN 0204–7438. – Год. 23, No 7/8 (1976), с. 50–52.

36. Нашият опит по използване на алгоритъма за обогатяване на дескрипторните полета на тезауруса „Медицина“ със стоматологични термини / Ив. Боснев, *Хр. Мутафов*. – В: *Първа научна конференция по проблемите на НМИ, Варна – Златни пясъци, 21–23 април 1976*. – София: НЦНМИ, 1976, с. 155–157.

1977

37. Информационно осигуряване на лекарственото лечение: обзор / *Хр. Мутафов*. – В: *Фармацевтичен преглед*. – ISSN 1311–5162. – Год. 6, No 5 (1977), с. 14–24.

38. Разделението на труда между информационните органи в рамките на МОС-НТИ / *Хр. Мутафов*, Ел. Павловска. – В: *Библиотекар*. – ISSN 0204–7438. – Год. 24, No 7/8 (1977), с. 55–56.

39. Специалистите-информатори и НИР / *Хр. Мутафов*. – В: *Библиотекар*. – ISSN 0204–7438. – Год. 24, No 3 (1977), с. 34–36.

40. Формализиране процесите по организирането и експлоатацията на „Информационен фонд НМИ“ / *Хр. Мутафов*, П. Проданова. – В: *Библиотекар*. – ISSN 0204–7438. – Год. 24, No 11 (1977), с. 22–28.

1978

41. Информационен подход за оценяване на НИР / *Хр. Мутафов*. – В: *За качествена и ефективна научна и техническа информация: сборник*. – София: ЦИНТИ, 1978, с. 17–22.

42. Информационният подход към проблема „лекарствени средства – лечебен процес“: докл. на II научно-практическа конференция „Усъвършенстване на научната информация в здравеопазването“, София, 28 юни 1978 / *Хр. Мутафов*. – В: *Лекарствена информация (София-град)*. – ISSN C617–9851. – No 11/12 (1978), с. 6–14.

43. Историография на научната дейност върху основата на наукометричния анализ на дисертационните разработки – стоматология (НРБ), 1951–1975 / *Хр. Мутафов*. – Изд. на Международ. асоц. по история на медицината, Науч. д-во по история на медицината в НРБ. – В: [*Двадесет и шест*] XXVI международен конгрес по история на медицината, Пловдив, 20–25 авг. 1978: сборник резюмета. – Пловдив: Науч. д-во по история на медицината в НРБ, 1978, с. 140.

44. Към проблема за научния принос на дисертациите / *Хр. Мутафов*. – В: *Социологически проблеми*. – ISSN 0324–1572. – Год. 10, No 4 (1978), с. 42–53.

45. Стрептокиназният препарат „Авелизин“: литературен обзор / *Хр. Мутафов*. – Библиогр. – В: *Фармацевтичен преглед*. – ISSN 1311–5162. – Год. 7, No 1 (1978), с. 12–16.

1979

46. Въведение / *Хр. Мутафов*. – В: *ЦНИМЗ с ЦМБ: проспект / състав. Хр. Г. Мутафов*. – София: МА, 1979, с. 2–3.

47. Медицинските дисертации: I. Някои статистически данни; II. Наукометричен анализ на медицинското дисертационно дело / *Хр. Мутафов*. – В: *Медицинска наука и образование*. – ISSN 0204–6342. – Год. 3, No 4 (1979), с. 3–19.

1980

48. Ленин и информацията / *Хр. Мутафов*. – В: *Библиотекар*. – ISSN 0204–7438. – Год. 27, No 7 (1980), с. 28–30.

49. Ленин и информацията / *Хр. Мутафов*. – В: *Техническо дело*. – ISSN 0205–129X. – Год. 32, No 41 (11 окт. 1980), с. 13.

50. Ленин и научната информация / *Хр. Мутафов*. – В: *Медицинска наука и образование*. – ISSN 0204–6342. – Год. 4, No 9 (1980), с. 3–7.

51. Потребности от информация. Информационно осигуряване на научноизследователския процес / *Хр. Мутафов*. – В: *Известия на Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“*. – ISSN 0204–6091. – Т. 15 (21) (1980), с. 641–664.

1981

52. Дисертации в областта на вътрешните болести, защитени в НРБ за четвъртвековния период 1951–1975 г. / *Хр. Мутафов*. – В: *Из опыта на здравните заведения*. – ISSN С607–9016. – Год. 12, No 4 (1981), с. 66–70.

53. Дисертации в областта на вътрешните болести, защитени в НРБ за четвъртвековния период 1951–1975 г. / *Хр. Мутафов*. – В: *Юбилейна научна сесия, посветена на 1300-годишнината от основаването на Българската държава, 18 април 1981: сборник резюмета*. – София: МА, 1981, с. 44.

54. За превръщане на сп. Библиотекар във водещ печатен орган на библиотечната общественост у нас: становище / *Хр. Мутафов*. – В: *Библиотекар*. – ISSN 0204–7438. – Год. 28, No 10 (1981), с. 1–5.

55. Изследователските методи – съществена категория ново знание, създавано в рамките на медицинската дисертационна дейност / *Хр. Мутафов*. – В: *Трета юбилейна научна сесия по здравеопазването, посветена на 1300-годишнината от основаването на Българската държава, 9–10 октомври 1981: резюмета*. – Хасково: СНР, 1981, с. 111.

56. Информационното обработване на българската научна медицинска литература / Хр. Мичков, Хр. Мутафов. – В: *Библиотекар*. – ISSN 0204–7438. – Год. 28, No 2 (1981), с. 36–37.

57. Информационното осигуряване на медицинската НИД, осъществявано от ЦНИМЗ / Хр. Мичков, В. Иванова, Хр. Мутафов. – В: *Трета юбилейна научна сесия по здравеопазването, посветена на 1300-годишнината от основаването на Българската държава, 9–10 октомври 1981: резюмета*. – Хасково: СНР, 1981, с. 110.

58. МЕДИНФОРМ-МЕДИК: Възможности за автоматизирано информационно осигуряване на специалистите по вътрешни болести / Хр. Мутафов ... [и др.]. – Други авт.: П. Проданова, Ел. Павловска, М. Оцетова. – В: *Из опита на здравните заведения*. – ISSN С607–9016. – Год. 12, No 5 (1981), с. 75–78.

59. МЕДИНФОРМ-МЕДИК: Възможности за автоматизирано информационно осигуряване на специалистите по вътрешни болести / Хр. Мутафов ... [и др.]. – Други авт.: П. Проданова, Ел. Павловска, М. Оцетова. – В: *Юбилейна научна сесия, посветена на 1300-годишнината от основаването на Българската държава, 18 април 1981: сборник резюмета*. – София: МА, 1981, с. 39.

60. Цитационната активност на дисертантите по медицина / Хр. Мутафов. – В: *Медицинска наука и образование*. – ISSN 0204–6342. – Год. 5, No 9 (1981), с. 3–9.

1982

61. Възможностите на цитационния анализ при оценката на научните постижения / Хр. Мутафов. – В: *Библиотекар*. – ISSN 0204–7438. – Год. 29, No 9 (1982), с. 12–16.

62. За превръщане на сп. Библиотекар във водещ печатен орган на библиотечната общественост у нас: становище / Хр. Мутафов. – В: *Библиотекар*. – ISSN 0204–7438. – Год. 29, No 3 (1982), с. 46–47.

63. Относно оценката на дисертационните НИР / Хр. Г. Мутафов. – В: *Научен живот*. – ISSN 0204–4668. – Год. 24, No 4 (1982), с. 12–13.

64. Още едно мнение за „В известната ни литература...“ / Хр. Мутафов. – В: *Орбита*. – ISSN 0205–1141. – Год. 14, No 39 (716) (25 септ. 1982), с. 5.

65. Трудовете на класиците на марксизма-ленинизма – методологичната основа на изследванията по проблема за приноса на научните разработки: докл. / Хр. Мутафов. – В: *Юбилейна научна сесия, посветена на 100-годишнината от рождението на Г. Димитров, 11–12 юни 1982*. – София: МА, 1982, с. 4.

66. Бариири пред лъженаучността / *Хр. Мутафов*. – В: *Орбита*. – ISSN 0205–1141. – Год. 15, No 36 (765) (3 септ. 1983), с. 4–5.
67. За колективния научен труд: две гносеологични законо-мерности, третиращи цитационната и публикационната активност на авторите / *Хр. Г. Мутафов*. – В: *Научен живот*. – ISSN 0204–4668. – Год. 25, No 1 (1983), с. 8–11.
68. Закономерности при цитационната и публикационна активност на авторите / *Хр. Г. Мутафов*. – В: *Библиотекар*. – ISSN 0204–7438. – Год. 30, No 7 (1983), с. 17–22.
69. Логическая схема для оценки познавательной стоимости (диссертационных) НИР / *Хр. Г. Мутафов*. – В: *Материалы* первой национальной конференции с международным участием по наукометрии и лингвистике научного текста, 17 июня 1983. – Варна: Висш мед. институт, 1983, с. 10–11.
70. Методи на научно творчество в диссертационной работе / *Хр. Г. Мутафов*. – В: *Материалы* первой национальной конференции с международным участием по наукометрии и лингвистике научного текста, 17 июня 1983. – Варна: Висш мед. институт, 1983, с. 12–13.
71. Научен принос – нова информация / *Хр. Мутафов*. – В: *Философска мисъл*. – ISSN 0324-024X. – Год. 39, No 3 (1983), с. 69–79.
72. Научен принос – що е то? / *Хр. Мутафов*. – В: *Орбита*. – ISSN 0205–1141. – Год. 15, No 14 (743) (2 апр. 1983), с. 5.
73. Наш опыт по внедрению экономического подхода в научно-информационную деятельность / Б. Станчева, *Хр. Мутафов*. – В: *Экономический* подход при организации информационной деятельности и информационного обслуживания потребителей: доклады на международном симпозиуме, Приморско (НРБ), 27–30 сентября 1983. – София: ЦИНТИ, 1983, с. 87–89.
74. Общественият контрол при диссертационните трудове / *Хр. Мутафов*. – В: *Научен живот*. – ISSN 0204–4668. – Год. 25, No 4 (1983), с. 19–20.
75. Семантично-цитационен модел за определяне на степента на проблемност на НИР / *Хр. Мутафов*. – В: *Научно-техническа политика*. – ISSN 0204–9309. – Год. 11, No 5 (1983), с. 28–37.
76. Технология обработки болгарской медицинской литературы / *Хр. Мичков, Хр. Мутафов*. – В: *Научна и техническа информация. Серия 1*. – ISSN 0548-0019. – No 10 (1983), с. 22–23.

77. Semantic coverage of the scientific research problems / *Chr. G. Mutafov*. – В: *First national conference with international participation on scientometrics and linguistics of the Scientific text*, June 17, 1983. – Varna: HIM, 1983, с. 14–15.

1984

78. Границата между научно-информационната и научноизследователската дейност: гносеологични основи на НОТ при информационната дейност / *Хр. Мутафов*. – В: *Научно-техническа политика*. – ISSN 0204–9309. – Год. 12, No 5 (1984), с. 7–11.

79. Към методологията за оценка на НИР / *Хр. Мутафов*. – В: *Библиотекар*. – ISSN 0204–7438. – Год. 31, No 10 (1984), с. 14–18.

80. Мястото на автоматизираните системи в рамките на КИО на медицинската научноизследователска и практическа дейност: докл. / *Хр. Мутафов*. – В: *Научно-приложна конференция с международно участие Автоматизация на информационното обслужване*, 3–5 октомври 1984. – Казанлък, 1984, с. 82–87. – Депониран в ЦИНТИ, No 84.

81. Bibliograficke zpravovavani bulharske lekarske literatury / *Chr. Mutafov*. – В: *Zdravotnicka dokumentace* (Praha). – ISSN 0139–6587. – Год. 23, No 3/4 (1984), с. 224–227.

82. Concerning the methodology of research work evaluation / *Chr. G. Mutafov*. – В: *Proceedings of the Second national conference with international participation on scientometrics and linguistics of the scientific text „Quality of scientific research and scientific publications“*, October 26–27, 1984. – Varna: HIM, 1984, с. 15–21.

83. Gnoseological characteristics of dissertation research works / *Chr. G. Mutafov*. – В: *Proceedings of the Second national conference with international participation on scientometrics and linguistics of the scientific text „Quality of scientific research and scientific publications“*, October 26–27, 1984. – Varna: HIM, 1984, с. 36–37.

84. Semantic coverage of the research problem „Molecular self-organization in evolution“ / *D. Velkov, Chr. Mutafov*. – В: *Proceedings of the Second national conference with international participation on scientometrics and linguistics of the scientific text „Quality of scientific research and scientific publications“*, October 26–27, 1984. – Varna: HIM, 1984, с. 38–39.

1985

85. Анализ и синтез семантической информации в рамках НИР / *Хр. Мутафов*. – В: *Информатика и науковедение в медицине*. – Минск: МГМИ, 1985, с. 120–134.

86. КИО на медицинските научни изследвания и на практическата здравеопазна дейност / *Хр. Мутафов*. – В: *Информационен бюлетин (СНМД)*. – ISSN С617–7093. – No 3 (1985), с. 9–13.

87. Комуникативен потенциал на медицинските дисертационни НИР / *Хр. Мутафов*. – В: *Медицинска наука и образование*. – ISSN 0204–6342. – Год. 9, No 5 (1985), с. 13–16.

88. Към методологията за оценка на НИР / *Хр. Мутафов*. – В: *Научен живот*. – ISSN 0204–4668. – Год. 27, No 4 (1985), с. 10–12.

89. Към методологията за оценяване на НИР / *Хр. Мутафов*. – В: *Философска мисъл*. – ISSN 0324–024X. – Год. 41, No 12 (1985), с. 33–40.

90. Нов метод за оценка на завършените дисертационни НИР / *Хр. Мутафов*. – В: *Научно-техническа политика*. – ISSN 0204–9309. – Год. 13, No 3 (1985), с. 3–12.

91. Някои данни за дисертационните НИР в областта на фармакологията, фармацията и токсикологията, защитени през периода 1951–1975 г. / *Хр. Мутафов*, М. Драганова. – В: *Из опита на здравните заведения*. – ISSN С607–9016. – Год. 16, No 1 (1985), с. 26–33.

92. Семантичност на научно-исследователските проблеми / *Хр. Мутафов*. – В: *Научна и техническа информация. Серия 2*. – ISSN 0548–0027. – Год. 24, No 12 (1985), с. 19–21.

93. Човекознанието / *Хр. Мутафов*. – В: *Медицинска трибуна*. – ISSN С633–1696. – Год. 34, No 4 (6 март 1985), с. 3.

1986

94. Практиката по оценката на НИР / *Хр. Мутафов*. – В: *Научен живот*. – ISSN 0204–4668. – Год. 28, No 6 (1986), с. 10–12.

1987

95. Библиографското цитиране – основа за документиране на семантичната пълнота на НИР: семантично-цитационен модел за мярката на проблемност на НИР / *Хр. Мутафов*. – В: *Известия на Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“*. – ISSN 0204–6091. – Т. 19 (25) (1987), с. 315–328.

96. КИО на медицинските научни изследвания и на практическата здравеопазна дейност / *Хр. Мутафов*. – В: *Из опита на здравните заведения*. – ISSN С607–9016. – Год. 18, No 1 (1987), с. 61–65.

1988

97. Информационно осигуряване на работата по планирането на научните изследвания / *Хр. Мутафов.* – В: *Научен живот.* – ISSN 0204–4668. – Год. 30, No 2 (1988), с. 17–18.

98. Мерна единица за „семантична информация“ / *Хр. Мутафов.* – В: *Сборник от материали, научни разработки и публикации в областта на научно-информационната дейност.* – София: ЦИНТИ, 1988, т. 2, с. 69–79.

99. Методологические основы оценки научных исследований / *Хр. Г. Мутафов.* – В: *Науковедение и информатика* (Киев). – ISSN 0374–3896. – Т. 30 (1988), с. 50–60.

100. Познавателна характеристика на клиничната медицинска изследователска дейност / *Хр. Мутафов.* – В: *Медицински архив.* – ISSN С618–3190. – Год. 25, No 1/2 (1988), с. 54–59.

101. Текущата национална библиография – основа за задълбочени науковедски изследвания / *Хр. Мутафов.* – В: *[Деветдесет]90 години законодателство за задължителния депозит и текущата национална библиография на България.* – София: Нар. библ. „Св. св. Кирил и Методий“, 1988, с. 198–213.

1989

102. Наука – самофинансиране? / *Хр. Г. Мутафов.* – В: *Научен живот.* – ISSN 0204–4668. – Год. 31, No 2 (1989), с. 7–8.

1990

103. Биотехнология – структура и съдържание: опит за класификация / Ал. Рътков, *Хр. Мутафов.* – В: *Медицинска биотехнология.* – ISSN С618–3069. – No 1 (1990), с. 3–6; No 2 (1990), с. 3–6; No 3 (1990), с. 3–6.

104. Научният принос – същност, оценка и реализация: методологичен анализ / *Хр. Мутафов.* – В: *Научен живот.* – ISSN 0204–4668. – Год. 32, No 4 (1990), с. 11–14.

105. Принципи при оценката на продукта от НИР: доклад-тезиси пред III национална конференция с международно участие Оценка на научния принос на дисертациите, Благоевград, 3–5 октомври 1989 / *Хр. Мутафов.* – В: *Научен живот.* – ISSN 0204–4668. – Год. 32, No 1 (1990), с. 2–4.

106. Проблемът „ново знание“ / *Хр. Мутафов.* – В: *Философска мисъл.* – ISSN 0324-024X. – Год. 46, No 5 (1990), с. 72–83.

1992

107. Semantic citation based model of scientific research / *Khr. Mutafov*. – В: *Health information and library*. – ISSN 1471–1834. – Vol. 9, No 3 (1992), с. 23–30.

1994

108. ЦИМ в условията на пазарната икономика / *Хр. Г. Мутафов*. – В: *Библиотека*. – ISSN 0861-847X. – Год. 2, No 7/8 (1994), с. 26–28.

109. ЦИМ в условията на пазарната икономика / *Хр. Г. Мутафов*. – В: *Информационен свят*. – ISSN 1310–3628. – No 4 (1994), с. 31–32.

110. ЦИМ в условията на пазарната икономика / *Хр. Г. Мутафов*. – В: *Наука*. – ISSN 0861–3362. – [Год. 4], No 2 (1994), с. 12–13.

1995

111. АЛИС – Автоматизирана лекарствена информационна система / *Хр. Мутафов*. – В: *Фармацевтичен преглед*. – ISSN 1311–5162. – Год. 24, No 4 (1995), с. 2–7.

112. АЛИС – Автоматизирана лекарствена информационна система / *Хр. Мутафов*. – В: *Tribuna medica*. – ISSN 1310–1366. – Vol. 49, No 4 (1995)-1 (1996), с. 37–38.

113. Български медици: лекари, стоматолози, фармацевти / *Ив. Митева, Хр. Мутафов*. – В: *Информация за ръководни кадри в здравеопазването и медицинската наука*. – ISSN 0204–9791. – Год. 26, No 2 (1995), с. 1–64.

114. Европа и глобалното информационно общество: аспекти на медицината / *Ст. Малинов, Хр. Мутафов*. – В: *Библиотека*. – ISSN 0861-847X. – Год. 3, No 10 (1995), с. 11–15.

115. Европа и глобалното информационно общество: аспекти на медицината / *Ст. Малинов, Хр. Мутафов*. – В: *Информация за ръководните кадри в здравеопазването и медицинската наука*. – ISSN 0204–9791. – Год. 26, No 3 (1995), с. 3–10.

116. Европа и глобалното информационно общество: аспекти на медицината / *Ст. Малинов, Хр. Мутафов*. – В: *Tribuna medica*. – ISSN 1310–1366. – Год. 48, No 3 (1995), с. 32–35.

117. Фармакологичен справочник на лекарствените средства, регистрирани в България „Аминогликозиди“ / *П. Андреева ... [и др.]*. – Други авт.: *Хр. Мутафов, Б. Василева, Ив. Крушков*; Възприетата форма на авт. *П. Андреева, с*

пълно име Павлина Ангелова Андреева-Гатева, е Павлина Ангелова Гатева. – В: *Фармацевтичен преглед*. – ISSN 1311–5162. – Год. 24, No 3 (1995), с. 1–64.

118. Фармакологичен справочник на лекарствените средства, регистрирани в България „Антиепилептични и антипаркинсонови лекарствени средства“ / В. Гатева ... [и др.]. – Други авт.: *Хр. Мутафов*, Б. Василева, Ив. Крушков. – В: *Нервни и психични заболявания*. – ISSN 0204–5052. – Год. 26, No 4/5 (1995), с. 1–68.

119. Фармакологичен справочник на лекарствените средства, регистрирани в България „Антистенокардни препарати“ / Л. Стойкова ... [и др.]. – Други авт.: *Хр. Мутафов*, Б. Василева, Ив. Крушков; Възприетата форма на името на авт. Л. Стойкова е Лиляна Атанасова Стойкова-Крумova. – В: *Сърдечно-съдови заболявания*. – ISSN 0204–6865. – Год. 26, No 4 (1995), с. 1–76.

120. Фармакологичен справочник на лекарствените средства, регистрирани в България „Антихистаминергични средства“ / Ем. Клисурска ... [и др.]. – Други авт.: *Хр. Мутафов*, Б. Василева, Ив. Крушков. – В: *Алергология и клинична имунология*. – ISSN 0204–9724. – Год. 18, No 2 (1995), с. 1–60.

121. Фармакологичен справочник на лекарствените средства, регистрирани в България „Ненаркотични аналгетици“ / Евг. Несторова ... [и др.]. – Други авт.: *Хр. Мутафов*, Б. Василева, Ив. Крушков. – В: *За средните медицински кадри*. – ISSN 0324–1726. – Т. 27 (1995), No 3, с. 1–72.

122. Фармакологичен справочник на лекарствените средства, регистрирани в България „Полови хормони“ / Сн. Йочкова ... [и др.]. – Други авт.: *Хр. Мутафов*, Б. Василева, Ив. Крушков. – В: *Акушерство и гинекология*. – ISSN 0204–0956. – Год. 26, No 3 (1995), с. 1–80.

123. Фармакологичен справочник на лекарствените средства, регистрирани в България „Противоотровни лекарствени средства“ / В. Гатева ... [и др.]. – Други авт.: *Хр. Мутафов*, Б. Василева, Ив. Крушков. – В: *Инфекциозни заболявания*. – ISSN 0324–1432. – Год. 26, No 3 (1995), с. 1–44.

124. Фармакологичен справочник на лекарствените средства, регистрирани в България „Противоязвени лекарствени средства“ / П. Андреева ... [и др.]. – Други авт.: *Хр. Мутафов*, Б. Василева, Ив. Крушков; Възприетата форма на авт. П. Андреева, с пълно име Павлина Ангелова Андреева-Гатева, е Павлина Ангелова Гатева. – В: *Гастроентерологични заболявания*. – ISSN 0324–1513. – Год. 26, No 3 (1995), с. 1–50.

125. Фармакологичен справочник на лекарствените средства, регистрирани в България „Стоматологични лекарствени средства“ / Цв. Спасов ... [и др.]. – Други авт.: *Хр. Мутафов*, Б. Василева, Ив. Крушков. – В: *Стоматологичен преглед*. – ISSN 0204–6415. – Год. 26, No 2 (1995), с. 1–44.

126. Фармакологичен справочник на лекарствените средства, регистрирани в България „Тонизиращи и допълнителни лекарствени средства и субстанции“ / В. Гатева ... [и др.]. – Други авт.: *Хр. Мутафов*, Б. Василева, Ив. Крушков. – В: *Балнеоклиматология и физикална терапия*. – ISSN 0861–8569. – Год. 22, No 3 (1995), с. 1–40.

127. ExtraMED: нов шанс за популяризиране на българската литература / Ив. Митева, Цв. Спасов, *Хр. Мутафов*. – В: *Tribuna medica*. – ISSN 1310–1366. – Vol. 48, No 2 (1995), с. 33–35.

1996

128. Български цитатен указател / *Хр. Мутафов*. – В: *Из опыта на здравните заведения*. – ISSN С607–9016. – Год. 27, No 3 (1996), с. 67–68.

129. Български цитатен указател: предизвикателство на науката днес / Д. Томов, *Хр. Мутафов*, Кр. Дяков. – В: *Из опыта на здравните заведения*. – ISSN С607–9016. – Год. 27, No 3 (1996), с. 2–20.

130. Картографиране на науката / С. Рожков ... [и др.]. – Други авт.: Й. Шекерджийска, Л. Стоева, Н. Казански, С. Меламед, *Хр. Мутафов*. – В: *Из опыта на здравните заведения*. – ISSN С607–9016. – Год. 27, No 3 (1996), с. 21–29.

131. Научноинформационната дейност в медицината днес / *Хр. Мутафов*. – В: *Из опыта на здравните заведения*. – ISSN С607–9016. – Год. 27, No 3 (1996), с. 59–66.

132. Фармакологичен справочник на лекарствените средства, регистрирани в България „Антидиабетични лекарствени средства“ / П. Андреева-Гатева ... [и др.]. – Други авт.: *Хр. Мутафов*, В. Гатева, Ем. Клисурска, Б. Василева, Евг. Несторова, Ив. Крушков; Възприетата форма на името на авт. П. Андреева-Гатева е Павлина Ангелова Гатева. – В: *Фармацевтичен преглед*. – ISSN 1311–5162. – Год. 25, No 4 (1996), с. 1–68.

133. Цитационният и публикационният анализ при оценка на научноизследователските резултати / *Хр. Мутафов*. – В: *Из опыта на здравните заведения*. – ISSN С607–9016. – Год. 27, No 3 (1996), с. 42–58.

134. Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. T. Tomov, H. G. Mutafov. – В: *Scientometrics*. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

135. Medical Information Centre in the market economy environment / *Chr. Mutafov*. – В: *The ways of development and directions of cooperation of medical libraries: international conference, Warsaw, 16–18 May 1996*. – Warsaw: Central medical library, 1996, с. 15–24.

1997

136. Българската периодика в ExtraMED / *Хр. Мутафов*, Б. П. Станчева, Т. Г. Григорова. – В: *Tribuna medica*. – ISSN 1310–1366. – Vol. 49, No 2/3 (1997), с. 60–61.

137. Български цитатен указател / *Хр. Мутафов* ... [и др.]. – Други авт.: Д. Томов, В. Василева, Т. Григорова. – В: *Из опита на здравните заведения*. – ISSN С607–9016. – Год. 28, No 1/2 (1997), с. 35–44.

138. Дейностите на ЦИМ към ЦМБ по представянето на българската научна медицинска периодика в ExtraMED / *Хр. Мутафов*, Б. П. Станчева, Т. Г. Григорова. – В: *Бюлетин на СБИР*. – ISSN 1310–4330. – No 1 (1997), с. 25–27.

139. Методологично-изследователската дейност на ЦИМ: 1964–1997 / *Хр. Мутафов*. – В: *Социална медицина*. – ISSN 1310–1757. – No 3/4 (1997), с. 47–51.

140. Оценка на българската медицинска наука с помощта на БЦУ: резюме / Д. Томов ... [и др.]. – Други авт.: *Хр. Мутафов*, Т. Григорова, Кр. Дяков. – В: *Научна сесия 23 години ВМИ-Плевен*, 16–17 май 1997. – Плевен, 1997, с. 49–50.

141. Фармакологичен справочник на лекарствените средства, регистрирани в България „Спазмолитични и антихолинергични средства“ / П. Андреева-Гатева ... [и др.]. – Други авт.: *Хр. Мутафов*, В. Гатева, Ем. Клисурска, В. Василева, Евг. Несторова, Ив. Крушков; Възприетата форма на името на авт. П. Андреева-Гатева е Павлина Ангелова Гатева. – В: *Гастроентерологични заболявания*. – ISSN 0324–1513. – Год. 28, No 4 (1997), с. 1–48.

142. Institutionalization of research in the field of parkinsonism / D. Tomov ... [и др.]. – Други авт.: S. Popova, N. Feschieva, *H. Mutafov*. – В: *Scripta scientifica medica* (Varna). – ISSN 0582–3250. – Vol. 29 (1997), suppl. 4, pp. 185–189.

143. Online drug information system / *Chr. Mutafov*. – В: *Health information management: what strategies?: proceedings of the 5th European conference of medical and health libraries*, Coimbra (Portugal), September 18–21, 1996. – Dordrecht-Boston-London: Kluwer academic publishers, 1997, с. 214.

144. Science citation index: Bulgarian citation index and modern Bulgarian science / D. Tomov, *H. Mutafov*, C. Diakov. – *Scripta scientifica medica* (Varna). – ISSN 0582–3250. – Vol. 29 (1997), suppl. 4, pp. 179–184.

1998

145. Актуальные проблемы научных коммуникаций и информационного обеспечения исследований в постсоциалистических странах: на примере Болгарии / С. Рожков, *Хр. Мутафов*, С. Меламед. – В: *Научна и техническа информация*. Серия 1. – ISSN 0548-0019. – No 12 (1998), с. 25–29.

146. Библиотечно-информационната система в условията на „информационното общество“ / *Хр. Мутафов*. – В: *Информационна политика в България – формиране и развитие в съвременните условия: VII национална конференция на СБИР, София, 2–6 юни 1997*. – София, 1998, с. 11–13.

147. Научни комуникации и информационно осигуряване на изследванията в България / С. Рожков, *Хр. Мутафов* и С. Меламед. – В: *Стратегии на образователната и научната политика*. – ISSN 1310-0270. – Год. 6, No 2 (1998), с. 80–88.

148. Новые национальные библиографические системы: болгарский указатель ссылок / *Хр. Мутафов*, Т. Григорова, С. Рожков. – В: *Научна и техническа информация*. Серия 1. – ISSN 0548-0019. – No 10 (1998), с. 28–33.

149. Помагаме за публикации в чужбина / *Хр. Мутафов*; взел интервю К. Кожухаров. – В: *Tribuna medica*. – ISSN 1310–1366. – Vol. 50, No 2/3 (1998), с. 42–43.

1999

150. Автоматизирана лекарствена информационна система и нейната печатна версия Index pharmacogum bulgaricus / *Хр. Мутафов*, Н. Накова. – В: *Обща медицина*. – ISSN 1311–1817. – Год. 1, No 2/3 (1999), с. 44–45.

151. За информационните проблеми на най-голямата ни библиотека / *Хр. Мутафов*. – В: *Аз-Буки*. – ISSN 0861–3990. – Год. 9, No 29 (415) (21–27 юли 1999), с. 5.

152. Информационната дейност в Народната библиотека тъне в архаизъм / *Хр. Мутафов*. – В: *Пари*. – ISSN 0861–5608. – Год. 9, No 159 (28 юли 1999), с. 2.

153. Medical information centre, Bulgarian citation index and modern Bulgarian science. I, Bulgarian medical journals (1993–1998) / *Н. Мутафов*... [и др.]. – Други авт.: D. Tomov, T. Grigorova, C. Diakov. – В: *Scripta scientifica medica (Varna)*. – ISSN 0582–3250. – Vol. 31 (1999), с. 167–171.

2000

154. Защо „Дайджест за всеки“? Един възможен отговор по Ортега-и-Гасет: съобщение за излизане от печат на ново списание „Медикус – Дайджест за всеки“ / *Хр. Мутафов*. – В: *Социална медицина*. – ISSN 1310–1757. – Год. 8, No 2 (2000), с. 15.

155. Перспективи за информационното осигуряване на Медицинския университет – София / *Хр. Мутафов*. – В: *Социална медицина*. – ISSN 1310–1757. – Год. 8, No 2 (2000), с. 42–43.

156. Information supply in the Medical university of Sofia: on overview / *Chr. Mutafov*. – В: *Newsletter to European health libraries*. – ISSN 1011–8454. – No 53 (2000), с. 18–19.

2003

157. Институционализация на изследванията върху паркинсоновия синдром / Д. Томов ... [и др.]. – Други авт.: Н. Фесчиева, С. Попова, *Хр. Мутафов*. – В: *Съвременни проблеми на паркинсонизма: юбилейна научно-практическа конференция по неврология, Боровец, 13–15 април 1995*. – София: Акад. изд. „Проф. Марин Дринов“, 2003. – ISBN 954-430-890-3. – с. 269–272.

2004

158. Dynamic stratification of document-type distributions in interdisciplinary biomedical research / D. T. Tomov, *H. G. Mutafov*. – В: *Scripta Periodica*. – ISSN 1312-0328. – Vol. 7, No 1 (2004), Suppl., с. 12–18.

2016

159. Съдържателният състав на научните публикации / Л. Джахая, *Хр. Мутафов*: (Статии) (III 27). – В: *Gloria bibliospherae* (Нишката на Ариадна): Изследвания в чест на акад. проф. Александра Куманова: Юбилеен сб. по случай 65 г от основаването на УниБИТ = *Gloria bibliospherae* (Ariadne's Thread): *Studia in honorem Acad. Prof. Alexandra Kumanova: A Festschrift for 65th Golden Jubilee of the University of Library Studies and Information Technologies in Sofia* / Науч. ред. Стоян Денчев; Състав., предг. и интервю Николай Василев. – София: За буквите – О писменехъ, 2016. – ISBN 978-619-185-211-6. – с. 347–349.

II. 2. Цитирания

1982

160. Гачев, Светослав Любенов. С пламъка на вдъхновеното творчество. – В: *Здравен фронт*. – ISSN 0205-096X. – Год. 62, No 81 (1982) (18.XII.1982), с. 4. Цитира: *Христо Мутафов*.

161. Черноземски, Иван Николов. Повышение творческого характера и социальной эффективности диссертационных трудов посредством систематического гносеологического и наукометрического анализа и оценки: докл. пред Международен семинар на тема Повишение на творческото ниво на научните кадри, 10–15 май 1982. – Бургас: СИБ-ДКНТП, 1982. – 9 с. Цитира: *Христо Мутафов*.

1983

162. Алексиев, Серафим Димитров. За ръководителя на колективната научна разработка. – В: *Научен живот*. – ISSN 0204–4668. – Год. 25, No 5 (1983), с. 16–17.

Цитира: *Христо Мутафов*.

163. Томов, Димитър Томов. Върху възможностите на цитат-анализа при изследванията на българската медицинска наука. – В: *Библиотекар*. – ISSN 0204–7438. – Год. 30, No 1 (1983), с. 22–25.

Цитира: *Христо Мутафов*.

1984

164. Интердисциплинарна състезателна дискусия около кръгла маса на младите медици по проблема „антибиотици“: програма. – Хасково, 1984. – 8 с. Цитира: *Христо Мутафов*.

165. Скопаков, Христо Славчев. За някои критерии при преценка на дисертационните трудове. – В: *Научен живот*. – ISSN 0204–4668. – Год. 26, No 4 (1984), с. 15–16.

Цитира: *Христо Мутафов*.

1985

166. Farkas, János. News / J. Farkas. – В: *Scientometrics*. – ISSN 0138–9130. – Vol. 8, No 5/6 (1985), с. 379. Цитира: *Христо Мутафов*.

167. Vlachý, Jan, 1937–2010. Eine Bibliographie scientometrischer Publikationen in der Medizin / I. Vlachy. – В: *DDR-Medizin-Repport*. – ISSN 0323–4614. – Год. 17, No 5 (1985), с. 259–302.

Цитира: *Христо Мутафов*.

1989

168. Дубинина, Елена Ивановна. Наукометрический анализ публикаций по наукометрии в медицине / Е. И. Дубинина, А. Садовская. – В: *Методологические проблемы медицинской информатики и науковедения: сборник научных трудов*. – Москва, 1989, с. 292–298.

Цитира: Корифеями научных исследований в данной проблеме (медицинской наукометрии; ХГМ) являются Е. Гарфилд (США), *Х. Мутафов* (НРБ), Я. Влахи (ЧССР), Сенгурта (Индия), Д. Томов (НРБ), Я. Гольбих (ЧССР) и ряд других авторов. В СССР лидирующая роль в разработке данной проблемы принадлежит Ю. Т. Шарабчиеву. Для данной проблемы многоавторство не является типичным.

1995

169. Български медици – лекари, стоматолози, фармацевти. – София: ЦНИМЗ, 1995. – 64 с.

Цитира: *Ст.н.с. I ст. Христо Георгиев Мутафов, д. ф. н.* – Професионално развитие и научни изяви, с. 52.

170. WHO'S WHO in the European Information World 1995/1996 / comp., ed. Jorund B. Nordin. – 2nd Ed. – London: TFPL, 1995. – 889 с.

ISBN 1-870889-51-7

Цитира: *Christo Mutafov* as Head of Department.

1997

171. Robitaille, Jean-Pierre. Les NTIC dans le réseau universitaire québécois / Jean-Pierre Robitaille, Yves Gingras. – В: *Bulletin CIRST – Centre interuniversitaire de recherche sur la science et la technologie / ENVEX sur l'enseignement supérieur.* – Vol. 2, No 2 (février 1997), с. 26.

Цитира: *Mutafov, H.* Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, *H. Mutafov.* – В: *Scientometrics.* – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

1998

172. Кой кой е в България 1998 / състав. Никола Кицевски, Райчо Радулов. – София: Труд, 1998. – 810 с.

Цитира: *Христо Мутафов.* Биография, с. 485.

173. Beghtol, Clare. Knowledge domains: multidisciplinary and bibliographic classification systems / Clare Beghtol. – В: *Knowledge organization.* – ISSN 0943–7444. – Vol. 25, No 1–2 (1998), с. 1–12.

Цитира: *Mutafov, H.* Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, *H. Mutafov.* – В: *Scientometrics.* – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

1999

174. Как се става Мъж на годината. – В: *24 часа.* – ISSN 0861–4067. – No 12 (26.I.1999).

Цитира: *Христо Мутафов.*

175. Measuring interdisciplinary collaboration within a university: the effects of the multidisciplinary research programme / María Bordons ... [и др.]. – Други авт.: M. Angeles Zulueta, Francisco Romero, Santos Barrigón. – В: *Proceedings of the Seventh Conference of the International Society for Scientometrics and Informetrics.*

Colima, Mexico, 5–8.VII.1999 / ed. César A. Macias-Chapula. – Colima: UCOL, 1999. – ISBN 978–9686190915. – с. 75–86.

Цитира: *Mutafov, H.* Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, *H. Mutafov.* – В: *Scientometrics.* – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

176. Measuring interdisciplinary collaboration within a university: the effects of the multidisciplinary research programme / María Bordons ... [и др.]. – Други авт.: M. Angeles Zulueta, Francisco Romero, Santos Barrigón. – В: *Scientometric.* – ISSN 0138–9130. – Vol. 46, No 3 (1999), с. 383–398. Цитира: *Mutafov, H.* Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, *H. Mutafov.* – В: *Scientometrics.* – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

177. Who's who in science and engineering 1999. – 5th ed. – New Providence, New Jersey: Marquis Who's Who, 1999. – 1859 с.

ISBN 978–0837957586

Цитира: *Christo Mutafov* – Professional biography.

178. Who's who in the world 1999. – 16th ed. – New Providence, New Jersey: Marquis Who's Who, 1999. – 1955 с.

ISBN 978–0837911212

Цитира: *Christo Mutafov* – Professional biography.

179. Wilson, Concepción S. Informetrics. – В: *Annual Review of Information Science and Technolog.* – ISSN 1550–8382. – Vol. 34 (1999), с. 107–247.

Цитира: *Mutafov, H.* Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, *H. Mutafov.* – В: *Scientometrics.* – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

2000

180. The international directory of distinguished leadership. – 9th ed. – Raleigh, North Carolina: American Biographical Institute, 2000. – 497 с.

Цитира: *Christo Mutafov.* Biography, с. 290.

181. Salmi, Liisa. Looking forward to 8 ICML in London / Liisa Salmi. – В: *Newsletter to European health libraries.* – ISSN 1011–8454. – No 51 (May 2000), с. 6.

Цитира: *Christo Mutafov* as a nominee for President of the EAHIL (European Association of Health Information and Libraries).

2001

182. Български медици – лекари, стоматолози, фармацевти. – София: ЦИМ, 2001. – 116 с.

Цитира: *Проф. Д-р Христо Георгиев Мутафов,* д. ф. н. Професионално развитие и научни изяви, с. 93.

183. Besselaar, Peter van den. Disciplinary, multidisciplinary, interdisciplinary – concepts and indicators / Peter van den Besselaar, Gaston Heimeriks. – B: *Proceedings of the 8th Conference on Scientometrics and Informetrics*, Sydney, 16–20.VII.2001 / ed. Mari Davis and Concepción S. Wilson. – Sydney: The University of New South Wales, 2001, Vol. 2, 705–715.

Цитира: *Mutafov, H.* Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, *H. Mutafov*. – B: *Scientometrics*. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

184. Morillo, Fernanda. An approach to interdisciplinarity bibliometric indicators / Fernanda Morillo, María Bordons, Isabel Gomez. – B: *Scientometrics*. – ISSN 0138–9130. – Vol. 51, No 1 (2001), с. 203–222.

Цитира: *Mutafov, H.* Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, *H. Mutafov*. – B: *Scientometrics*. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

185. Sanz-Menéndez, Luis. Interdisciplinarity as a multidimensional concept: its measure in three different research areas / Luis Sanz- Menéndez, María Bordons, M. Angeles Zulueta. – B: *Research Evaluation*. – ISSN 0958–2029. – Vol. 10, No 1 (2001), с. 39–50.

Цитира: *Mutafov, H.* Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, *H. Mutafov*. – B: *Scientometrics*. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

186. Sanz-Menéndez, Luis. Interdisciplinarity as a multidimensional concept: its measure in three different research areas / Luis Sanz-Menéndez, María Bordons, M. Angeles Zulueta. – B: *Working paper 01–04*. – Madrid: CSIC, 2001, p. 25.

Цитира: *Mutafov, H.* Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, *H. Mutafov*. – B: *Scientometrics*. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

2002

187. Analisis de la interdisciplinaredad de los investigadores puertorriqueanos ciencias quimicas durante el periodo 1992–1999 / Elias Sanz Casado ... [и др.]. – Други авт.: Carmen Martin, Mariano Maura, Beatriz Rodrigues, Carlos Garsia-Zorita, Maria Luisa Lascurain. – B: *Revista Espanola de Documentacion Cientifica*. – ISSN 0210–0614. – Vol. 25, No 4 (2002), с. 421–432.

Цитира: *Mutafov, H.* Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, *H. Mutafov*. – B: *Scientometrics*. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

188. European indicators, cyberspace and the science-technology-economy system: Project IST-1999-20350 / Gaston Heimeriks ... [и др.]. – 2002. – 70 с. – Други авт.:

Peter van den Besselaar, Doris Schartinger, Bernhard Dachs, Alexander Kopcsa, Maria del Mar Ananos Sanchez.

Цитира: *Mutafov, H. Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, H. Mutafov. – В: Scientometrics. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.*

2003

189. Grigg, Lyn. Emerging issues for cross-disciplinary research / Lyn Grigg, Ron Johnston, Nicky Milsom. – Canberra: ACT, Department of Education, Science and Training, Commonwealth of Australia, 2003. – 59 p.

ISBN 0642773505

Цитира: *Mutafov, H. Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, H. Mutafov. – В: Scientometrics. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.*

190. Morillo, Fernanda. Interdisciplinarity in science: A tentative typology of disciplines and research areas / Fernanda Morillo, María Bordons, Isabel Gomez. – В: *Journal of the American Society for Information Science and Technology. – ISSN 1532–2882. – Vol. 54, No 13 (2003), No 13, с. 1237–1249.*

Цитира: *Mutafov, H. Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, H. Mutafov. – В: Scientometrics. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.*

191. Thi, Thuc Uyen Nguyen. Interdisciplinary aspects in university patents: the case of the University Louis Pasteur: paper presented at the EPE Conference. Maastricht, 7–10.XI.2003 / Thi Thuc Uyen Nguyen. – Maastricht, 2003. – 22 с.

Цитира: *Mutafov, H. Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, H. Mutafov. – В: Scientometrics. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.*

192. Thi, Thuc Uyen Nguyen. Interdisciplinarité dans un système de recherche universitaire: doctorat de l'Université Louis Pasteur – Strasbourg 1, Faculté des Sciences Economiques et de Gestion / Thi Thuc Uyen Nguyen. – Strasbourg, 2003. – 174 с.

Цитира: *Mutafov, H. Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, H. Mutafov. – В: Scientometrics. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.*

2004

193. Bordons, María. Analysis of cross-disciplinary research through bibliometric tools / María Bordons, Fernanda Morillo, Isabel Gomez. – В: *Handbook of Quantitative Science and Technology Research: the use of publication and patent statistics in studies of S&T systems / ed. Henk F. Moed ... [и др.]. – Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 2004. – ISBN 1-4020-2702-8. – с. 437–456.*

Цитира: *Mutafov, H. Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, H. Mutafov. – B: Scientometrics. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.*

194. Gu, Yinian. Global knowledge management research: a bibliometric analysis / Yinian Gu. – B: *Scientometrics*. – ISSN 0138–9130. – Vol. 61, No 2 (2004), с. 171–190.

Цитира: *Mutafov, H. Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, H. Mutafov. – B: Scientometrics. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.*

195. Schummer, Joachim. Multidisciplinarity, interdisciplinarity, and patterns of research collaboration in nanoscience and nanotechnology / Joachim Schummer. – B: *Scientometrics*. – ISSN 0138–9130. – Vol. 59, No 3 (2004), с. 425–465.

Цитира: *Mutafov, H. Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, H. Mutafov. – B: Scientometrics. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.*

196. Study of interdisciplinarity in chemistry research based on the production of Puerto Rican scientists, 1992–2001 / Elias Sanz-Casado ... [и др.]. – Други авт.: M. Carmen Martín-Moreno, Carlos García-Zorita, Maria Luisa Lascrain-Sánchez. – B: *Information Research*, vol. 9, No 4 (2004), paper 182.

Цитира: *Mutafov, H. Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, H. Mutafov. – B: Scientometrics. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.*

2005

197. Butcher, Juliette. User influences on knowledge structuring on the Internet: literature survey and case study of a global network of water professionals / Juliette Butcher, Paul Jeffrey, Richard Stuetz. – B: *Journal of Hydroinformatics*. – ISSN 1464–7141. – Vol. 7, No 4 (2005), с. 251–266.

Цитира: *Mutafov, H. Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, H. Mutafov. – B: Scientometrics. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.*

198. Carayol, Nicolas. Why do academic scientists engage in interdisciplinary research? / Nicolas Carayol, Thuc Uyen Nguyen Thi. – B: *Research Evaluation*. – ISSN 0958–2029. – Vol. 14, No 1 (2005), с. 70–79.

Цитира: *Mutafov, H. Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, H. Mutafov. – B: Scientometrics. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.*

199. Cross-disciplinary research: co-evaluation and co-publication practices of the CNRS laboratories / Anne Sigogneau ... [и др.]. – Други авт.: Ornella Malagutti,

Michèle Crance, Serge Bauin. – В: *Research Evaluation*. – ISSN 0958–2029. – Vol. 14, No 2 (2005), с. 165–176.

Цитира: *Mutafov, H.* Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, H. Mutafov. – В: *Scientometrics*. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

200. The epistemological lifeboat. Epistemology and philosophy of science for information scientists / ed. Birger Hjörland, Jeppe Nicolaisen. – В: Начин на достъп (URL): <http://www.db.dk/jni/lifeboat/home.htm> (22.02.2005).

Цитира: *Mutafov, H.* Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, H. Mutafov. – В: *Scientometrics*. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

201. Guimarães, Lorena Dall’ Ara. Analise quantitativa do termo interdisciplinaridade no periodo de 1970 a 2004 / Lorena Dall’ Ara Guimarães, Mariam Plaza Pinto. – В: *Multiciência: Revista Interdisciplinar dos Centros e Nucleos da Unicamp*. – ISSN 1806–2946. – No 5 (2005), с. 14.

Цитира: *Mutafov, H.* Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, H. Mutafov. – В: *Scientometrics*. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

202. Lo Szu-Chia. The study of the productivity, impact and correlation of genetic engineering research – using the patent bibliometrics approach / Lo Szu-Chia. – В: *Chinese Electronic Theses & Dissertations Service (CETD)*, 2005, No 87126001, p. 325. (Abstract in English)

Цитира: *Mutafov, H.* Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, H. Mutafov. – В: *Scientometrics*. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

2006

203. Interdisciplinary research: meaning, metrics and nurture / Alan L. Porter ... [и др.]. – Други авт.: J. David Roessner, Alex S. Cohen, Marty Perreault. – В: *Research Evaluation*. – ISSN 0958–2029. – Vol. 15, No 3 (2006), с. 187–195.

Цитира: *Mutafov, H.* Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, H. Mutafov. – В: *Scientometrics*. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

2007

204. Иванов, Теодор Христов. За библиографското цитиране, библиографите и цитиращите / Теодор Иванов. – В: *Издамел*. – ISSN 1310–4624. – No 1/2 (2007), с. 33–43. <http://nauka.bg/index.php?mod=front&fnc=pub_page&pid=10609> (15.06.2009).

Цитира: *Мутафов, Хр.* Възможностите на цитационния анализ при оценката на научните постижения. – В: *Библиотекар.* – ISSN 0204–7438. – No 9 (1982), с. 12–16.

Мутафов, Хр. Библиографското цитиране – основа за документиране на семантичната пълнота на НИР. – В: *Известия на Народната библиотека „Св. Кирил и Методий“.* – ISSN 0204–6091. – Год. 19 (1987), с. 315–325.

205. Bassecoulard, Elise. Mapping nanosciences by citation flows: A preliminary analysis / Elise Bassecoulard, Alain Lelu, Michel Zitt. – В: *Scientometrics.* – ISSN 0138–9130. – Vol. 70, No 3 (2007), с. 859–880.

Цитира: *Mutafov, H.* Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, *H. Mutafov.* – В: *Scientometrics.* – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

206. Rinia, Eduard Jan. Measurement and evaluation of interdisciplinary research and knowledge transfer: PhD thesis / Eduard Jan Rinia. – Leiden: Univ. of Leiden, 2007. – 188 p. (in text p. 38, in ref. p. 48).

Цитира: *Mutafov, H.* Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, *H. Mutafov.* – В: *Scientometrics.* – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

2008

207. Lopéz-Huertas, Maria Josù. Some current research questions in the field of knowledge organization / Maria Josù Lopéz-Huertas. – В: *Knowledge Organization.* – ISSN 0943–7444. – Vol. 35, No 2 (2008), с. 113–136.

Цитира: *Mutafov, H.* Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, *H. Mutafov.* – В: *Scientometrics.* – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

208. Porter, Alan L. How interdisciplinary is a given body of research? / Alan L. Porter, J. D. Roessner, Anne E. Heberger. – В: *Research Evaluation.* – ISSN 0958–202. – Vol. 17, No 4 (2008), с. 273–282.

Цитира: *Mutafov, H.* Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, *H. Mutafov.* – В: *Scientometrics.* – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

2009

209. Гълъбова, Севдалина Димитрова. Интегративност на източниците на научна информация и интелектуалната собственост, стандартизацията и управлението на качеството: [хабилитационен труд за получаване на научната степен „професор“]. – София: [С. Гълъбова], 2009. – 412 с.
ISBN 978-954-9437-15-7

Цитира: Мутафов, Х. Български цитатен указател / Д. Томов, Хр. Мутафов, К. Дяков. – В: *Из опита на здравните заведения*. – ISSN С607–9016. – Год. 27, No 3 (1996), с. 30–41.

2010

210. Томов, Димитър Томов. Институционализация на интердисциплинарните изследвания в условията на интернационализация: наукометрично-историографски аспекти на проблема „памет“: дисертация за присъждане на научната степен „доктор на философските науки“, специалност Наукознание, шифър 05.11.03. – София: [Д. Т. Томов], 2010. – 318 с.

Цитира: Мутафов, Х. Методологическите проблеми оценки на научния вклад. – В: *Науковедение и информатика*. – ISSN 0374–3896. – No 20 (1988), с. 30–34.

Мутафов, Н. Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, H. Mutafov. – В: *Scientometrics*. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

Мутафов, Н. Institutionalization of research in the field of Parkinsonism / D. Tomov, S. Popova, N. Feschieva, H. Mutafov. – *Scripta scientifica medica (Varna)*. – ISSN 0582–3250. – Vol. 29, Supl. 4 (1997), с. 185–189.

Мутафов, Хр. Институционализация на изследванията върху паркинсоновия синдром Д. Томов, Н. Фесчиева, С. Попова, Х. Мутафов. – В: *Съвременни проблеми на паркинсонизма: юбилейна научно-практическа конференция по неврология, Боровец, 13–15.IV.1995*. – София: Акад. изд. „Проф. Марин Дринов“, 2003. – ISBN 954-430-890-3. – с. 269–272. (Цитиран като въвеждащ заедно с д-р Д. Томов на „Индекс на интердисциплинността“ (Iid) в глава 5.5.1. „Iid на дву- и тридисциплинни списания по невронауки; на с. 120–122.)

Мутафов, Н. G. Dynamic stratification of document-type distributions in interdisciplinary biomedical research / D. T. Tomov, H. G. Mutafov. – *Scripta periodica (Sofia)*. – ISSN 1312-0328. – Vol. 7, No 1, Supl. (2004), с. 12–18.

211. Larivière, Vincent. On the relationship between interdisciplinarity and scientific impact / Vincent Larivière, Yves Gingras. – В: *Journal of the American Society for Information Science and Technology*. – ISSN 2330-1643. – Vol. 61, No 1 (2010), с. 123–131. Цитира: Мутафов, Н. Comparative indicators of interdisciplinarity in modern science / D. Tomov, H. Mutafov. – В: *Scientometrics*. – ISSN 0138–9130. – Vol. 37, No 2 (1996), с. 267–278.

II. 3. Непубликувани трудове

II. 3. 1. Дисертации

1984

212. Новото научно знание и възможности за неговата оценка: дисертационен труд за присъждане на званието „доктор на философските науки“ / *Хр. Мутафов*. – София: [Х. Мутафов], 1984. – 666 л. – 1 автореф. (101 с.)
Машинопис. – Рец.: Богдан Д. Дянков, Найден М. Мончев, Христо Д. Христов. – Защитен пред СНС по философия на 16.03.1991. – Утв. от ВАК с протокол № 12–14 / 04.07.1991.

Съдържа:

Т. I. Въведение.

Гл. I. Интензивно развитие на научната дейност като част от целокупния обществен живот.

Проблемът „Измерван на новото знание“.

Обща част: Теоретично изследване върху новото знание и неговата оценка.

Гл. II. Историография на проблема за научния принос.

Гл. III. Към методологията на проблема за научния принос.

Гл. IV. Анализът и синтезът на семантичната информ. в рамките на НИР.

Гл. V. Дисертационните НИР – утвърдена форма за реализация на НИД. (Общ преглед. Научната стойност на дисертациите.)

Т. II. Специална част: Гносеологичен анализ на медицински дисертации.

Гл. V. Банка за данни „Медицински дисертации, защитени в НРБ и от българи в чужбина 1951–1975. (Науковедски преглед на медицинските дисертации.)

Гл. VI. Социо-познавателна характеристика на медицински дисертационни НИР.

Т. III. Заключителна част: Общи изводи и резултати.

Перспективи за изследвания.

Гл. VII. Указатели.

Автореферат. С., СНС по философия + МА-ЦНИМЗ, 1991, 101 с.

II. 3. 2. Научни и приложни разработки

1972

213. Концепция за изграждане на Единна система за медицинска информация и здравна пропаганда (ЕСМИЗП) в НРБ / Кръстьо Кънев ... [и др.]. – София: М-во на нар. здраве (МНЗ), 1972. – 52 с. – Други авт.: Л. Хаджипетров, *Христо Мутафов*, Горан Московски.

1973

214. Информация за ръководните кадри в здравеопазването: курсова работа / *Хр. Мутафов*. – София: НЦНМИ, 1973. – 16 с.

215. Правилник за координиране на преводите в областта на медицината и здравеопазването у нас / *Хр. Мутафов*, К. Ерска. – София: НЦНМИ, 1973. – 28 с.

216. Правилник за координиране на справочно-библиографската работа в Единната национална система за научна медицинска информация / *Хр. Мутафов*, Р. Султанова. – София: НЦНМИ, 1973. – 21 с.

217. Правилник на МНЗ № 0–21/2.Ш.1973 за първия етап за изграждане, устройство, функции и задачи на ЕСМИЗП в НРБ / състав. Кръстьо Кънев ... [и др.]. – София: ЦМИ, 1973. – 50 с. – Други състав.: Л. Хаджипетров, *Христо Мутафов*, Горан Московски, Иван Горанов, Грандю Трендафилов и Т. Колев.

218. Проблеми на научната информация в медицината: планова тема на Научноизследователския институт по социална хигиена и организация на здравеопазването (НИИСХОЗ) / Румен Андреев, Тодор Казанлъклиев, *Христо Мутафов*. – София: НИИСХОЗ, 1973. – 116 с.

219. Тезаурус от географски понятия / *Хр. Мутафов*, А. Савова. – София: НЦНМИ, 1973. – 37 с.

1974

220. Задание за разработване на ЕАСНМИ на социалистическите страни / *Хр. Мутафов*, Св. Амуджиева. – София: НЦНМИ, 1974. – 22 с.

221. Картотека с около 11 000 наименования на понятия от областта на социалната хигиена и организацията на здравеопазването (СХОЗ), подредени азбучно и с частично отразени парадигмални отношения между тях (две идентични картотеки) / *Хр. Мутафов* ... [и др.]. – София: НЦНМИ, 1974. – Други авт.: П. Проданова, А. Савова, В. Ганева и Цв. Андонова.

222. Комплектуване на информационни фондове (ИФ) и банки за данни (БД) / *Хр. Мутафов, П. Проданова.* – София: НЦНМИ, 1974. – 6 + 3 с.

223. План-мероприятий по разработке ЕСНМИ – 1974–1978 / *Хр. Мутафов, Св. Амуджиева.* – София: НЦНМИ, 1974. – 4 с.

224. Построение принципиальной схемы документально-информационных потоков ЕСНМИ: Материал по пункту 15 „Плана мероприятий по разработке ЕСНМИ“, предоставленный рабочей группы по проектированию и внедрению системы МЕДИНФОРМ в Софии, 20. III-2.IV.1974 г. / *Хр. Мутафов, В. Иванова.* – София: НЦНМИ, 1974. – 15 + 1 с.

225. Правилник за задачите и дейността на Бюрата за научна медицинска информация (БНМИ) в Медицинската академия (МА): съгласно т. 1 от План за съвместната работа между НЦНМИ и Отдела за научна медицинска информация (ОНМИ) при МА относно изграждане и усъвършенстване на работата на БНМИ за третото тримесечие на 1974 г., утвърден от Директора на НЦНМИ и от Началника на отдел „Наука“ на МА / *Хр. Мутафов, Ив. Карпачева.* – София: НЦНМИ, 1974. – 4 с.

1975

226. Информационен фонд на НЦНМИ при МНЗ: технически проект / *Хр. Мутафов, П. Проданова.* – София: НЦНМИ-ИТС, 1975. – 50 с.

Съдържа: Принципи на изграждане; Функции; Структура; Лингвистичен апарат; Информационни материали и отразяващите ги формуляри, които се въвеждат в ИФ-НЦНМИ; Приложения – 12; Информационни потоци – 12 алгоритъма за осъществяване на всички процеси по изграждането и експлоатацията на фонда; Кадрово осигуряване; Материално осигуряване; Използване на информационни материали.

227. Обеспечение информационных потребностей (ИП) в области медицинской науки и здравоохранения Национальной системы научной медицинской информации (НМИ): аналитическая таблица / *Хр. Мутафов, П. Проданова.* – София: НЦНМИ, 1975. – 6 с.

Съдържа и помощни табл.: Потребители НМИ; Звенья НМИ; Информационное обслуживание, доступное потребителю (в стране). Материалът е първи вариант на част от методиката за изучаване на потребностите от НМИ, представен пред работната група по информационно осигуряване на МЕДИНФОРМ в София през март 1975 г.

228. Формализиран метод за преценка на научната стойност на кандидатските дисертации: материал, предложен с протокол от заседание на междусекционен колегиум на НИИСХОЗ (ръководен от Цв. Кардашев) от 18.XII.1975 г. за разкриване на процедура за защита на свободна кандидатска дисертация / *Хр. Мутафов.* – София, 1975. – 74 с.

Съдържа:

Експозе. – 9 с.

Етап на интензивно развитие на обществения живот. – 3 с.

Измерване продукцията на научните изследвания. – 13 с.

Информационна структура на научноизследователския процес. – 10 с.

Дисертациите като специфичен вид информационен източник. – 4 с.

Научноизследователски процес – информационен дефицит – ИП – формулиране и обосноваване на ИП – удовлетворяване на ИП. – 13 с.

Използване на математически методи при изследване на научните и обществените процеси. – 9 с.

Предварителен план за провеждане на изследването. – 6 с.

Предварително по-подробно структуриране на работата. – 5 с.

Предвиждани резултати от изследването. – 2 с.

1976

229. Възможности за аналитико-синтетично обработване (АСО) на българската, гръцката, турската и югославската медицинска периодика в рамките на МЕДИНФОРМ / *Хр. Мутафов*. – София: НЦНМИ-ИТС, 3.V. 1976. – 74 с.

Съдържа: Доклад до Директора на НЦНМИ: входящ № 142 от 12.V. 1976 г. – 1 с.

Съдържа и:

АСО на българската научна медицинска печатна продукция: аналитичен разбор. – 4 с.

Възможности за АСО на българската, гръцката, турската и югославската медицинска периодика в рамките на МЕДИНФОРМ: аналитичен разбор. – 3 с.

Приложения:

1. Възможности за АСО на българската, гръцката, турската и югославската медицинска периодика, по списания и продължаващи издания: таблица. – 14 с.

2. Възможности за АСО на българската, гръцката, турската и югославската медицинска периодика, по страни: таблица. – 1 с.

3. Прегледани справочници по темата Гръцки, турски и югославски медицински списания: списък. – 8 с.

4. Български периодични издания по медицина: списък. – 8 с.

5. Гръцки медицински списания: списък. – 10 с.

6. Турски медицински списания: списък. – 12 с.

7. Югославски медицински списания: списък. – 17 с.

230. Распределение труда между Выделенных национальных органов (ВНО) и Базовых органов (БО) МЕДИНФОРМ: материал, представен в ръкопис пред работната група по информационното осигуряване на МЕДИНФОРМ, Будапеща, 6–11.IX.1976 г. / *Хр. Мутафов*. – Будапеща: НЦНМИ-ИТС, апрел 1976. – 5 с.

231. Система за информационен анализ и контрол на задграничните командировки в областта на медицинската наука и здравеопазването: работен проект / *Хр. Мутафов*, В. Гачева. – София: НЦНМИ-ИТС, юни 1976. – 45 с.

Съдържа:

Система за анализ и контрол на задграничните командировки в областта на медицината у нас: основни положения за целите, принципите и функциите на системата. – 5 с.

Алгоритъм Контрол и отчитане на задграничните командировки в областта на медицината у нас. – 4 с.

Приложения: Официални писма и разпореждания във връзка с информационно-регистрационната дейност на НЦНМИ по отношение на задграничните командировки в областта на медицината и здравеопазването. – 13, с. 21.

232. Соображения българской стороны по вопросу о характеристике вторичных информационных издания национальных подсистем системы МЕДИНФОРМ; Соображения болгарской стороны по координации издательской деятельности в рамках национальных подсистем МЕДИНФОРМ; Предложение болгарской стороны относительно системы обмена печатными вторичными информационными изданиями в рамках МЕДИНФОРМ: материалы, подготовлены согласно п. 8-а, б, в Плана работы рабочей группы по информационной и редакционно-издательской деятельности, предоставленные совещанию рабочей группы в Будапеште, 6–11.IX.1976 г.) (*Хр. Мутафов ...* [и др.]. – София: НЦНМИ-ИТС, октябрь 1976. – 136, 3, с. 1.

233. Соображения болгарской стороны по п. 6-а Создание информационных массивов по медицине и здравоохранению. Оценка мирового фонда медицинской и смежной по тематике периодической литературы Плана работы рабочей группы по информационной и редакционно-издательской деятельности системы МЕДИНФОРМ: материал для предоставления рабочей группы, Будапешт, 6–11 сентября 1976 г. / *Хр. Мутафов*. – София: НЦНМИ-ИТС, октябрь 1976. – 5 с.

1977

234. Изучение потребности в информации как основной фактор при планировании и осуществлении информационного обеспечения: концепция за методиката за изучаване на ИП на потребителите в рамките на националните подсистеми на МЕДИНФОРМ, представена пред работната група по информационното осигуряване на МЕДИНФОРМ, София, 27.IX.1977 г. / *Хр. Мутафов*. – София: ГИИЦ-НМИ, 12.VII.1977. – 16 с.

235. Методика изучения ИП в рамках национальных подсистем системы МЕДИНФОРМ: основно преработена методика за изучаване на ИП, построена на базата на концепцията за изучаване на ИП, представена пред работната група по информационното осигуряване на МЕДИНФОРМ, София, 27.IX.1977 г. / *Хр. Мутафов*. – София: ГИИЦ-НМИ, август 1977. – 5 с.

236. Относно методиката за изучаване на ИП на потребителите в националните подсистеми на МЕДИНФОРМ: материал на руски език, представящ ста-

новището на българската страна пред работната група по информационното осигуряване на МЕДИНФОРМ, София, 26.IX.1977 г. / *Хр. Мутафов*. – София: ЦНИМЗ, 27 септември 1977. – 5 с.

237. Препоръки по създаване и обработване на национални фондове от непубликувани документи и други материали с ограничено разпространение: задача 2-б по заповед № 3022/6.VI.1977 на Министъра на народното здраве: варианти на български и на руски език / *Хр. Мутафов*, Ел. Павловска. – София: ГИИЦ-НМИ, 14.VII.1977. – 6 с.

238. Становище на българската страна по характеристиката на документалните процеси и потоци в рамките на МЕДИНФОРМ е по дейността и номенклатурата на проблемно ориентираните базови органи / *Хр. Мутафов*, Ел. Павловска. – София: Глав. информ.-изчисл. център – Науч. мед. информ., 25.II.1977. – 30 с.

239. Функции ВНО и БО системы МЕДИНФОРМ. Разделение труда между ними по обработке документов: материал, представен на работните групи по информационното, по лингвистичното и по математическото и техническо осигуряване на МЕДИНФОРМ, София, 26–30.IX.1977 г. / *Хр. Мутафов*, Ел. Павловска. – София: ЦНИМЗ, 15.IX.1977. – 12, с. 2.

1983

240. Историография на научната дейност върху основата на наукометричния анализ на дисертационните разработки – стоматология (НРБ), 1951–1975: непубликуван пълен текст-извлечение от раздел V на дисертационната работа на автора / *Хр. Мутафов*. – София, 1983. – 16 с. + 18 прил. (34 с.). – Регистрация в Агенцията за авт. право № 2476/17 юни 1980; Депониран в ЦМБ: Инв. No Д 6508/80, Сигнатура IV 839.

241. Кандидатски и докторски дисертации по медицина 1951–1975. Ч. 1, Дисертационните НИР – утвърдена форма за реализация на изследователската работа: наукометрична студия за развитието на медицинското дисертационно дело в НРБ за периода 1951–1975 години / *Хр. Мутафов*. – София, 1983. – 71 с. Раздел V от дис. работа на авт.

242. Кандидатски и докторски дисертации по медицина 1951–1975. Ч.2, Медицински дисертации, защитени в НРБ и от българи в чужбина: БД за периода 1951–1975 години / *Хр. Мутафов*. – София, 1983. – с. 72–722.

Непубл. материал със статут на публ.: Агенция за авторско право – No V-Ж-4241/2 юни 1983. Деп. в ЦИНТИ.

1985

243. Подход за оценка на продукта от НИР: Методика за оценка на завършени научни разработки, предоставена на Председателя на ДС на НРБ на 22 декември 1985 г. в рамките на сборен материал / *Хр. Мутафов*. – 1985. – 51 с.

1987

244. Оценка на научните изследвания в областта на биотехнологиите, изпълнени у нас през VIII петилетка / *Хр. Мутафов ...* [и др.]. – София: К-т за наука, 1987. – 53 с. + 6 прил. (756 с.)

Експертно-научен доклад за служебно ползване, предназначен директно за Председателя на ДС на НРБ. Разработен съгласно заповед № Р-60/31 декември 1986 г. на Комитета за наука при МС чрез използване на Методика за оценка на НИР, създадена от *Д-р Христо Г. Мутафов* от научен колектив под ръководството и водещото участие на *Д-р Хр. Г. Мутафов*.

1988

245. Проблемы усовершенствования требований и критериев присвоения научных степеней: служебен „материал для дискуссий, предоставленный Высшей аттестационной комиссии НРБ“ за обсъждане на „Заседание представителей аттестационных комиссий стран-членов СЭВ с 9 по 12 мая 1988 г., курорт „Дружба“, Варна, България“ / *Ив. Черноземски, Хр. Мутафов*. – Варна, 1988. – 15 с.

1989

246. Резултати от експертен анализ и оценка на 22 секретни разработки по лазери, изпълнени в НРБ през периода 1981–1988 години / *Хр. Мутафов ...* [и др.]. – София: МКНП, 1989. – 22 с. + 9 прил.

Експертно-научен доклад за служебно ползване, предназначен директно за Председателя на ДС на НРБ, подготвен чрез използване на Методика за оценка на НИР на *Д-р Хр. Г. Мутафов*, под неговото ръководство и с активното му участие, разработен в рамките на комплексното изследване „Оценка на научноизследователските и развойно-внедрителските разработки в областта на лазерните технологии и водещите направления на биотехнологиите, изпълнени в НРБ през периода 1981–1988 години. Изграждане на автоматизирана система за обработка на резултати от оценка на НИР и ценностен анализ на производствени технологии и/или продукти по договорна тема с МКНП-наука № 864/20 февруари 1988.

II. 3. 3. Доклади и постери на конференции

1976

247. НОТ информационного обеспечения НИД: докл. / Цв. Кардашев, *Хр. Мутафов*, Ел. Павловска. – В: *Десети* международен колоквиум по НОТ „НОТ и НТП“, Кошице (Чехословакия), 26–29 октомври 1976. – 8 с.

1978

248. Информирането за чуждестранната литература на потребителите от МА: докл. / М. Маргаритова, *Хр. Мутафов*. – В: *Българо-съветски семинар* „Организация на научно-библиографската и справочно-информационната работа в областта на чуждестранната литература“, 25–26 май 1978. – София: НБКМ; БДСНК; Москва: ВГБИЛ, 1978. – 4 с.

1980

249. Семантичната информация – субстанция на информационната и евристичната съставни части на познавателния процес: докл. пред Научната секция по методология на математическото моделиране на природните и социалните системи при Научноизследователския институт по философия при Българската академия на науките / *Хр. Мутафов*. – София, май 1980. – 6 с.

1982

250. Untersuchungen ueber Dissertationen auf dem Gebiet der Pharmazie, die im Zeitraum von 1951 bis 1975 verteidigt wurden: докл. / *Chr. Mutafov*, М. Draganova. – В: *Симпозиум* Фармацевтическая информация и ее значение в научно-исследовательского процесса в рамках XV рабочей недели группы научной фармацевтической информации стран-членов СЭВ. – Варна, 3 мая 1982. – 11 с.

1985

251. Понятието „Комуникативен потенциал на НИР“: докл. / *Хр. Мутафов*. – В: *Постер-конференция* в рамките на V национална школа за млади научни работници по наукознание и научна информация на тема Комуникации в науката, 9–15 юни 1985. – Приморско: Съвет на студентите и младите науч. работници, 1985. – 7 с.

252. Проблеми на осигуряването с НМИ на специалистите от здравната мрежа: докл. / Ал. Вълчев, Б. Станчева, *Хр. Мутафов*. – В: *Научна сесия* на ПОБ – Бургас, 7–8 юни 1985. – Бургас: СНМД, 1985. – 6 с.

253. Цитационната и публикационната активност на дисертантите като средство за обективизиране на процесите на научната комуникация: докл. / *Хр. Мутафов*, У. Яковчева. – В: *Постер-конференция* в рамките на V национална школа за млади научни работници по наукознание и научна информация на тема Комуникации в науката, 9–15 юни 1985. – Приморско: Съвет на студентите и младите научни работници, 1985. – 9 с.

1987

254. Принципи при оценка на продукта от НИР = Principles of research product evaluation: тезиси: постер / *Хр. Мутафов*. – В: *Постер-заседание* на Третата национална конференция с международно участие по наукометрия и лингвистика на научния текст – Варна, 14–16 май 1987. – Варна: ВМИ, 1987. – 5 с.

1989

255. Принципи при оценката на продукта от НИР: докл.-тезиси / *Хр. Мутафов*. – В: *[Трета] III* национална конференция с международно участие „Оценка на научния принос на дисертациите“, 3–5 октомври 1989. – Благоевград: ВАК. – 9 с.

1993

256. The medical Information Centre as WHO DC in the Republic of Bulgaria / *Chr. Mutafov*. – В: *Meeting of Heads of WHO DCs*. – Copenhagen, 15–17 November 1993. – 8 с. (ICP/HBI 016/19, 0204y, October 1993, Unedited)

1996

257. Институционализация на изследванията върху паркинсоновия синдром: постер / Д. Томов ... [и др.]. – Други авт.: Н. Фесчиева, С. Попова, *Хр. Мутафов*. – В: Юбилейна научна сесия на МУ–Варна, 29–30 ноември 1996. – 7 с.

258. Science citation index: БЦУ и съвременната българска наука: докл. / Д. Томов, *Хр. Мутафов*, Кр. Дяков. – В: *Юбилейна* научна сесия на МУ–Варна, 29–30 ноември 1996. – 5 с.

II. 4. Лекции

1976

259. Научно-информационна дейност в областта на медицината: програма за квалификационен курс / *Хр. Мутафов*. – 1976–1990.

Съгласно т. 5 от План за съвместната работа между Националния център за научна медицинска информация (НЦНМИ) и Отдела за научна медицинска

информация (ОНМИ) при Медицинската академия (МА) относно изграждане и усъвършенстване на работата в Бюрата за НМИ за третото тримесечие на 1976 г., утвърден от директора на НЦНМИ и от началника на отдел „Наука“ на МА. – София, НЦНМИ, юни 1986. – 89 с.

През всички следващи години до 1990 г. планът е непрекъснато адаптиран към променящите се в течение на годините технологични и организационни условия за работа на Центъра, успоредно с усъвършенстването на методологичната дейност, осъществявана от *Д-р Хр. Мутафов* и сътрудниците му, както при въвеждане в работата им на нови служители на Центъра, така и при перманентно провежданите курсове с организирани групи потребители на НМИ или с индивидуално обучавани такива.

Регулярни ежегодни занимания с десетки специализанти и редовни и задочни студенти-практиканти от Държавния библиотекарски институт, от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (Философския факултет, специалността „Научна информация“) и от Курсове по НТИ, организирани в ЦИНТИ – беседи, лекции, упражнения, ръководства на дипломни разработки, рецензии, характеристики, включване в производствени задачи и проекти на НЦНМИ. Беседи по методиката на медицинската научна информация с медици от здравни заведения в столицата и в провинцията.

Всички изнасяни беседи и лекционни курсове са в рамките на проблемно-тематичния кръг така, както са показани по-долу, а именно:

I. Научна медицинска информация.

II. Методология на научното изследване.

1977

260. Методология на научната дейност: методология на научната работа; логическа систематизация на знанието; информационният подход към научно-изследователската дейност; характеристика на информацията като суровина и продукт на изследователската работа; информационно-евристична структура на научноизследователския процес: лекция за специализанти – лекари и стоматолози – от системата на следдипломната квалификация / *Хр. Мутафов*. – София: МА, 1977. – 35 с.

261. Науката като елемент на общественото развитие: понятието „наука“; отражение, познание, творчество; социална роля и функции на науката; историческо развитие на знанието: лекция за специализанти – лекари и стоматолози – от системата на следдипломната квалификация / *Хр. Мутафов*. – София: МА, 1977. – 21 с.

262. Субектът на научната дейност: ученият; научният колектив; научният ръководител; научната общност: лекция за специализанти – лекари и стоматолози – от системата на следдипломната квалификация / *Хр. Мутафов*. – София: МА, 1977. – 14 с.

263. Човекът като обект на познанието: хуманизация на науката; човекът – обект на познанието; човекът като предмет на медицината: лекция за специализанти – лекари и стоматолози – от системата на следдипломната квалификация / *Хр. Мутафов.* – София: МА, 1977. – 21 с.

Лекциите (NN 260–263) са четени на 12–13.X.1977 г. от 14 до 18 часа, съгласно писмо изх. № 5640/31.VIII.1977 на Отдела за следдипломна квалификация при Ректората на МА.

1978

264. Дисертация – исторически преглед, гносеологични проблеми, библиографско осигуряване: лекция за аспиранти / *Хр. Мутафов.* – София: МА, 1978.

265. Методология на научната дейност: лекции за аспиранти: 30 ч./ *Хр. Мутафов.* – София: МА, 1978.

266. Място на медицината в системата на човекознанието: лекции за аспиранти: 15 ч. / *Хр. Мутафов.* – София: МА, 1978.

1979

267. Място на медицината в системата на човекознанието: лекция за специализанти на следдипломна квалификация по програмата на Института по идеологически въпроси и медицинска педагогика при МА / *Хр. Мутафов.* – София: МА, 1979.

1980

268. Логически основи на информационното търсене: лекции за преподаватели от МА, на 2 и 14.X.1980 в рамките на Програма на курс по НМИ, 29. IX-3.X.1980 / *Хр. Мутафов.* – София: МА, 1980.

1985

269. Автоматизирани информационни системи в областта на медицината и биологията: лекция за студенти по програмата на курса по НМИ на Факултета по обществени професии при Висшия медицински институт / *Хр. Мутафов.* – София: Институт по акушерство и гинекология, 1985.

270. Работа с източниците за научна медицинска информация: лекция пред участници в Деня на медицината и здравеопазването в рамките на 10-дневка на научно-техническата информация в Пернишки окръг / *Хр. Мутафов.* – Перник, 1985.

II. 5. Ръководство на дипломни/курсови работи

1972

271. Димитрова, Невяна М. Източници за експресна и сигнална информация по медицина: дипл. работа / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: ЦНМИ, 1972. – 28 с.

272. Христова, Симеонка. Информационни издания на ЦНМИ при Министерството на народното здраве (МНЗ) – 1965–1971: дипл. работа / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: ЦНМИ, 1972. – 43 с.

1973

273. Димитрова, Мариета Цонева. Предложение относно първичните информационни източници за системата за научна информация за ръководните кадри в здравеопазването: дипл. работа / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: НЦНМИ, 1973. – 64 с.

274. Лазарова, Нели Христова. Системи за научна медицинска информация: дипл. работа / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: НЦНМИ, 1973. – 153 с.

275. Проданова, Пенка. Методика за справочно-информационна работа в областта на медицината – педиатрия: курсова работа / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: НЦНМИ, 1973. – 21 с.

276. Радева, Влайка Методиева. Изграждане на справочен апарат за оперативна информация в рамките на Единната система за медицинска информация и здравна пропаганда в Народна република България: дипл. работа / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: НЦНМИ, 1973. – 29 с.

1974

277. Техова-Бозова, Ваня Стефанова. Структура на справочния апарат в НЦНМИ: дипл. работа / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: НЦНМИ, 1974. – 25 с.

1975

278. Димитрова, Даниела Данилова. Методика за справочно-информационна дейност в областта на медицината – ендокринология: дипл. работа / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: НЦНМИ, 1975. – 38 с.

1983

279. Генчева, Ангелина Иванова. Комплексно информационно осигуряване на научно-информационните разработки по медицина: дипл. работа / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: ДБИ, 1983. – 16 с. + 19 прил.

1984

280. Аргирова, Динка Георгиева. Системи за биомедицинска информация в капиталистическите страни: дипл. работа / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: ДБИ, 1984. – 85 с.

281. Манева, Иванка Тодорова. Информационните продукти и услуги, предоставяни от Центъра за научна информация по медицина и здравеопазване: дипл. работа / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: ДБИ, 1984. – 21 с. + 5 прил.

282. Сивова, Светлана Георгиева. Източници за информационно осигуряване на ръководни кадри в областта на здравеопазването: дипл. работа / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: ДБИ, 1984. – 27 с.

1997–1998

283. Въжева, Стоянка. Работни процеси при издаването на научно-информационните издания на ЦИМ: курсова работа / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: КБД; СУ, 1997–1998.

284. Горанов, Герасим. Издания на ЦИМ: курсова работа / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: КБД; СУ, 1997–1998.

285. Горанов, Герасим. Приложение на институтската издателска нормала на ЦИМ: курсова работа / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: ДБИ; СУ, 1997–1998.

286. Дачева, Антоанета. Маркетинговата дейност на ЦИМ: курсова работа / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: ДБИ; СУ, 1997–1998.

287. Митрева, Мишел. Автоматизирана лекарствена система / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: КБД; СУ, 1997–1998.

288. Мичкова, Мая. Системата за мейлинг на ЦИМ: курсова работа / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: КБД; СУ, 1997–1998.

289. Нейкова, Елена. Принципи за полиграфическо оформяне на изданията на Центъра за информация по медицина (ЦИМ): курсова работа / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: КБД; СУ, 1997–1998.

290. Николов, Симеон. Български цитатен указател (БЦУ): курсова работа / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: КБД; СУ „Св. Климент Охридски“, 1997–1998.

291. Николов, Симеон. Сравнителен анализ между Научния цитатен анализ (SCI) и БЦУ: курсова работа / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: ДБИ; СУ, 1997–1998.

292. Русков, Димитър. ЦИМ като научен институт / науч. ръководител *Хр. Мутафов*. – София: ДБИ; СУ, 1997–1998.

II. 6. Рецензии, отзиви и становища

1974

293. Милкана Маринова. Изграждане на системи за търсене на информация във външната търговия на НРБ: автореф. дис. – София, 1974.

Рец. на дис. за придобиване на науч.-образов. звание „кандидат на науките“. – 4 с.

1978

294. Мариела Димитрова Фотева. Системата МЕДИНФОРМ и участието на България в процеса на проектирането и внедряването ѝ. – София: ДБИ, 1978. – 11 с.

Рец. на дипл. работа. – 3 с.

1980

295. Пенка Иванова Проданова. Методика за експериментална оценка на базисния тезаурус „Медицина и здравеохранение“ на системата МЕДИНФОРМ. – София: ЦИНТИ, 1980. – 23 с.

Рец. на дипл. работа. – 4 с.

1981

296. Анна Ненчева Савова. Някои терминологични проблеми в областта на информатиката. – София: ЦИНТИ, 1981.

Рец. на дипл. работа. – 3 с.

1983

297. Ангелина Иванова Генчева. Комплексно информационно осигуряване на научноизследователските разработки (НИР) по медицина. – София: ДБИ, 1983. – 35 с.

Рец. на дипл. работа. – 2 с.

1984

298. Диана Георгиева Аргирова. Системи за биомедицинска информация в капиталистическите страни. – София: ДБИ, 1984. – 25 с.

Рец. на дипл. работа. – 2 с.

299. Иванка Тодорова Манева. Информационни продукти и услуги, предоставяни от Центъра за научна информация по медицина и здравеопазване. – София: ДБИ, 1984. – 21 с.

Рец. на дипл. работа. – 2 с.

300. Светлана Георгиева Сивова. Източници за информационно осигуряване на ръководни кадри в областта на здравеопазването. – София: ДБИ, 1984. – 27 с.

Рец. на дипл. работа. – 1 с.

1986

301. Българска библиография'84 (София, 1985): Рец. / *Хр. Мутафов*. – В: *Библиотекар*. – ISSN 0204–7438. – Год. 33, No 7 (1986), с. 24–25.

Рец. на периодично изд.

1988

302. Проучване на пазара за спринцовки за еднократна употреба и комплектни обекти за тяхното производство в развиващите се страни и в СССР: научно-изслед. разработка / *Хр. Мутафов*. – София, 1988.

Рец. на науч.-изслед. разработ.

1989

303. Научно-техническият потенциал: структура, динамика, ефективност. – Киев: Наукова думка, 1988. – 348 с. – В: *Научен живот*. – ISSN 0204–4668. – Год. 29, No 4 (1989), с. 30–31.

Рец. на кн.

1992

304. Величка Николова Константинова. Анализ на документалния информационен поток по проблема Оптимизация на интелектуалното развитие в детската и юношеската възраст. – София: Център по наукознание при БАН, 1992. – 180 с.

Рец. на дис. за придобиване на науч.-образов. звание „кандидат на науките“. – 4 с.

1994

305. Александър Владимиров Клевцов. Предложение за разработване на проект на тема Комплексна оценка на качеството на научните проекти: научно-изслед. разработка / *Хр. Мутафов.* – София, 1994.
Рец. на науч.-изслед. разработ. – 1 с.

306. Предложение за Процедура за оценка на предложенията за изследователски проекти (в практиката на НЕК): научно-изслед. разработка. – София, 1994.
Рец. на науч.-изслед. разработ. – 2 с.

1995

307. Надя Кръстева-Димитрова. Адаптирани и специфични методи за обработка на неправилни фрагменти в текст. – София, 1995.
Рец., предназначена за НФНИ, за проект МУ МСА – 6/1994. – 1 с.

308. Венелин Ненчев Петков, Лиляна Николаева Матева. Съставяне на речник на ключови думи на български, френски, немски и английски език за нуждите на НФНИ. – София, 1995.
Рец., предназначена за Националния фонд Науч. изследвания (НФНИ), проект МУ МСА – 2/1993. – 2 с.

309. Реализация на програмата на Българския национален комитет на УНИЦЕФ Детето и семейството на ромите в България: становище / *Хр. Мутафов.* – София, 1995. – 3 с.

1996

310. Людмила Евлогиева Иванчева. Приложение на математически методи на изследване в библиотекознанието. – София, 1996. – 209 с.
Рец. на дис. за присъждане на науч.-образов. звание „доктор“ пред СНС по филос. науки. – 6 с.

311. Рецензия на завършена НИР по договор Л-202/1992 към НФНИ Методология на медицинската узоника, изпълнена от Националния център по здравна информация (базова научна организация) и Транспортния медицински институт (организация-съизпълнител) в периода 20 август 1992 – 20 август 1995 / *Хр. Мутафов.* – София, 1996. – 2 с.

312. Рецензия за трудовете, представени от Сергей Александрович Рожков за конкурс за Ст.н.с. II ст. по наукознание за Специализирания научен съвет (СНС) по социология и наукознание – 1. II. 1996 / *Хр. Мутафов.* – София, 1996. – 3 с.

1997

313. Доклад пред НК по ФН при ВАК по защитата на дисертация за присъждане на научното звание „доктор на философските науки“ на Магдалена Ангелова Калайджиева за дисертационния труд *Йерархията: от феноменология към анализ* пред СНС по ФН – 27.ІІІ.1997 / *Хр. Мутафов.* – София, 1997.

314. Магдалена Ангелова Калайджиева. *Йерархията: от феноменология към анализ* / *Хр. Мутафов.* – София, 1997. – 189 с.

Отзив на дис. труд за СНС по филос. науки.

315. Рецензия-доклад пред Научната комисия (НК) по ФН при ВАК относно утвърждаване на докторската степен на Людмила Евлогиева Иванчева: писмо от ВАК 295/14.ІІІ.1997 / *Хр. Мутафов.* – София, 1997. – 2 с.

1998

316. Димитър Томов Томов. Интернационализация на интердисциплинарните научни комуникации: на примера на тестикуларната морфология. – София, 1998. – 206 с.

Рец. на дис. за присъждане на науч.-образов. степен „кандидат на науките“. – 4 с.

2006

317. Рецензия за трудовете, представени от Елена Юлиевна Павловска по конкурс за доцент в Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии (СВУБИТ) по научната специалност Информационно-търсещи системи (електронна книготърговия) за пред СНС по информационни технологии и наукознание (ИТиН) – 23.ІІ.2006 / *Хр. Мутафов.* – София, 2006. – 6 с.

2007

318. Рецензия на трудовете, представени от Александра Венкова Куманова по конкурс за професор в СВУБИТ по „Теория на научната информация (библиографско измерение на знанието)“ за пред СНС по ИТиН – 4.Х.2007 / *Хр. Мутафов.* – София, 2007. – 10 с.

2009

319. Рецензия на трудовете, представени от Севдалина Димитрова Гълъбова по конкурс за професор в СВУБИТ по теория на научната информация (източници за научна информация: обхват, интелектуална собственост, стандартизация) за пред СНС по ИТиН / *Хр. Мутафов.* – София, 2009. – 6 с.

2010

320. Рецензия за присъждане на научно-образователното звание доктор на Майяна Милчева Митевска-Енчева за дисертация на тема Иновационни кълстери и организационна култура за пред СНС по ИТиН / *Хр. Мутафов*. – София, 2010. – 9 с.

321. Рецензия за присъждане на научното звание доктор на философските науки по специалността Наукознание на Димитър Томов Томов за дисертация на тема Институционализация на интердисциплинарните изследвания в условията на интернационализация (наукометрично-историографски аспекти на проблема „памет“) за пред СНС по ИТиН / *Хр. Мутафов*. – София, 2010. – 5 с.

322. Рецензия на трудовете, представени от Донка Правдомирова Боянова по конкурс за професор в СВУБИТ по история на науката и техниката (история на библиографската наука) за СНС по ИТиН – април 2010 / *Хр. Мутафов*. – София, 2010. – 11 с.

2011

323. Рецензия за дисертационния труд на Николай Василев на тема Информационен код на българското изящно слово (компаративистичен, когнитологичен и библиографски модел) за получаване на образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност Теория на научната информация / *Хр. Мутафов*. – София, 2011. – 6 с.

324. Становище за дисертационен труд на Тереза Ст. Тренчева на тема Интелектуална собственост на информационни източници в интернет за получаване на образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност Теория на научната информация / *Хр. Мутафов*. – София, 2011. – 4 с.

2012

325. Рецензия на научните трудове на доц. инж. Елена Юлиевна Павловска за конкурс за академичната длъжност „професор“ по теория на научната информация – информационно осигуряване на научните изследвания / *Хр. Мутафов*. – 2012. – 7 с.

2016–2017

328. Събитие в библиосферата: премиерата на „Gloria bibliospherae (Нишката на Ариадна)“, посветен акад. проф. д. п. н. Александра Куманова, състояла се на 20.XII.2016 в НБКМ: Рец. / *Хр. Мутафов* [: Рец. за кн.: *Gloria bibliospherae* (Нишката на Ариадна): Изследвания в чест на акад. проф. Александра Куманова: Юбилеен сб. по случай 65 г от основаването на УниБИТ = *Gloria bibliospherae* (Ariadne's Thread): *Studia in honorem Acad. Prof. Alexandra Kumanova*:

A Festschrift for 65th Golden Jubilee of the University of Library Studies and Information Technologies in Sofia / Науч. ред. Стоян Денчев; Състав., предг. и интервю Николай Василев. – София: За буквите – О писменехъ, 2016] (Рецензии и отзиви) (IV 47). – В: *Нишката* на Ариадна (Gloria bibliospherae) = Ariadne thread (Gloria bibliospherae): Когнитология на енциклопедичността на библиотечната и информационната дейност = Cognitology of encyclopedicity of the library and information activity / Науч. ред. Стоян Денчев; Състав., предг., библиогр. Александра Куманова, Николай Василев. – София: За буквите – О писменехъ, 2017. – ISBN 978-619-185-285-7. – с. 276–277.

ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ

- Алексиев, Серафим Димитров 162
Амуджева, Св.
вж Амуджиева, Св.
Амуджиева, Св. 22, 220, 223
Андонова, Цветанка Г. 221
Андреев, Румен Димов 218
Андреева, Павлина Ангелова
вж Гатева, Павлина Ангелова
Андреева-Гатева, Павлина Ангелова
вж Гатева, Павлина Ангелова
Аргирова, Диана Георгиева (за нея)
298
- Беловеждов, Николай Иванов**
(състав.) 15, (ред.) 12, 13, 14
Бозова, Ваня Стефанова Техова
вж Техова-Бозова, Ваня Стефанова
Боснев, Иван Христов 36
Боянова, Донка Правдомирова
вж Правдомирова, Донка
- Василев, Николай Куртев (за него)**
159, 323, 328
Василева, Бистра 117, 118, 119, 120,
121, 122, 123, 124, 125, 126, 132,
(състав.) 3, 4, 10, 12, 13, 14
Василева, В. 137, 141
Викторова, Таня (състав.) 2
Въжева, Стоянка 283
Вълчев, Алекси Стефанов 252
- Ганева, В. 221**
Гатева, Веселина 118, 123, 126, 132,
141, (състав.) 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12,
13, 14, 15
Гатева, Павлина Ангелова 117, 124,
132, 141, (състав.) 3, 4, 6, 7, 8, 11,
12, 13, 14, 15
Гачев, Светослав Любенов 160
Гачева, В. 231
- Генчева, Ангелина Иванова 279, (за
нея) 297
Гогов, Петър Димитров 21, 26
Големанова-Николова, Дорина
(състав.) 2
Горанов, Герасим 284, 285
Горанов, Иван Трифонов (състав.)
217
Григорова, Т. Г. 136, 137, 138, 140,
148
вж и Grigogova, T. G.
Гълъбова, Севдалина Димитрова 209,
(за нея) 319
- Дачева, Антоанета 286
Денчев, Стоян (за него) 159, 328
Джахая, Леонид Григориевич 159
Димитрова, Даниела Данаилова 278
Димитрова, Мариета Цонева 26, 273
Димитрова, Надя Кръстева
вж Кръстева-Димитрова, Надя
Димитрова, Невяна М. 271
Драганова, М. 91
вж и Draganova, M.
Дубинина, Елена Ивановна 168
Дубынина, Елена Ивановна
вж Дубинина, Елена Ивановна
Дяков, Кр. 129, 140, 258
вж и Djakov, Kt.
- Енчева, Майяна Милчева Митевска**
вж Митевска-Енчева, Майяна
Милчева
Ерска, К. 215
- Иванов, Теодор Христов 204**
Иванова, В. 56, 224
Иванова, Фани (състав.) 2
Иванчева, Людмила Евлогиева (за
нея) 310, 315

- Йочкова, Снежана 122, (състав.) 4, 6, 15
- Казанлъклиев, Тодор Стефанов 218
Казански, Никола Рачев 130
Калайджиева, Магдалена Ангелова (за нея) 313, 314
Кардашев, Цветан Димитров 247
Карпачева, Ив. 225
Кицевски, Никола 172
Клевцов, Александър Владимиров (за него) 305
Клисурска, Емилия Драганова 120, 132, (състав.) 3, 4, 7, 10, 11
Кожухаров, Колю Василев (взел интервю) 149
Колев, Тенчо (състав.) 217
Константинова, Величка Николова (за нея) 304
Крумова, Лиляна Атанасова Стойкова *вж* Стойкова-Крумова, Лиляна Атанасова
Крушков, Иван Маринов 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 132, 141, (състав.) 3
Кръстева-Димитрова, Надя (за нея) 307
Куманова, Александра Венкова (за нея) 318, 328
Кънев, Кръстьо Берчев 213, (състав.) 217
- Лазарова, Нели Христова 274
- Малинов, Стойко 114, 115, 116
Манева, Иванка Тодорова 281, (за нея) 299
Маргаритова, М. 248
Маринова, Милкана (за нея) 293
Матева, Лиляна Николаева (за нея) 308
Меламед, Симона А. 130, 145, 147
Митева, Ивета Димитрова 113, 127, (състав.) 2
- Митевска-Енчева, Майяна Милчева (за нея) 320
Митрева, Мишел 287
Мичков, Христо Стоименов 19, 25, 28, 29, 55, 56, 76
Мичкова, Мая 288
Московски, Горан Х. 213, (състав.) 217
- Накова, Николина Трифонова 9, 150
Нейкова, Елена 289
Несторова, Евг. 121, 132, 141
Николов, Симеон 290, 291
Николова, Дорина Големанова *вж* Големанова-Николова, Дорина
Николова, Йорданка (състав.) 7, 8
- Оцетова, М. 57, 58
- Павловска, Елена Юлиевна 38, 57, 58, 237, 238, 239, 247, (за нея) 317, 325
Петков, Венелин Ненчев (за него) 308
Пожарлиева, Здр. 9
Попова, Стефка 157, 257 (състав.) 7, 11
вж и Ророва, Stefka
Правдомирова, Донка (за нея) 322
Проданова, Пенка Иванова 18, 21, 25, 26, 27, 29, 34, 40, 57, 58, 221, 222, 226, 227, 275, (за нея) 295
- Радева, Влайка Методиева 276
Радулов, Райчо 172
Рафаилов, Христо 9
Рафаилова, Кремена 9
Рожков, Сергей Александрович 130, 145, 147, 148, (за него) 312
Русков, Димитър 292
Рътков, Александър Борисов 103
- Савова, Анна Ненчева 1, 219, 221, (за нея) 296
Садовская, А. 168

- Сивова, Светлана Георгиева 282, (за нея) 300
- Скопаков, Христо Славчев 165
- Спасов, Цветан 125, 127, (състав.) 3, 4, 8, 11
- Станчева, Боряна П. 9, 73, 136, 138, 252
- Стоева, Лиляна П. 130
- Стойкова, Лиляна Атанасова
вж Стойкова-Крумова, Лиляна Атанасова
- Стойкова-Крумова, Лиляна Атанасова 119, (състав.) 4, 5, 6, 11
- Султанова, Р. 24, 30, 216
- Техова-Бозова, Ваня Стефанова 277
- Томов, Димитър Томов 129, 137, 140, 157, 158, 163, 210, 257, 258, (за него) 316, 321
вж и Томов, Dimităr Tomov
- Трендафилов, Трандю Пенев (състав.) 217
- Тренчева, Тереза Стоянова (за нея) 324
- Ф**есчиева, Невяна Георгиева 157, 257
вж и Fesčieva, Nevjana Georgieva
- Фотева, Мариела Димитрова (за нея) 294
- Хаджипетров, Л. 213, (състав.) 217
- Хинова, Сн. 9
- Христова, Симеонка 272
- Ч**ерноземски, Иван Николов 161, 245
- Ш**екерджийска, Йорданка 130
- Я**ковчева, У. 253
- Ananos Sanchez, Maria del Mar
вж Sanchez, Maria del Mar Ananos
- Barrigón, Santos 175, 176
- Bassecoulard, Elise 205
- Bauin, Serge 199
- Beghtol, Clare 173
- Besselaar, Peter van den 183, 188
- Bordons, María 175, 176, 184, 185, 186, 190, 193
- Butcher, Juliette 197
- Carayol, Nicolas 198
- Casado, Elias Sanz 187, 196
- Chapula, C. A. Macias-César A.
вж Macias-Chapula, César A.
- Cohen, Alex S. 203
- Crance, Michèle 199
- D**achs, Bernhard 188
- Davis, Mari (ред.) 183
- Diakov, С.
вж Djakov, Кр.
- Dimitrova, D. 32
- Djakov, Кр. 144, 153
вж и Дяков, Кр.
- Draganova, М. 250
вж и Драганова, М.
- Farkas, János 166
- Feschieva, N.
вж Fesčieva, Nevjana Georgieva
- Fesčieva, Nevjana Georgieva 142
вж и Фесчиева, Невяна Георгиева
- Garsia-Zorita, Carlos 187, 196
- Gingras, Yves 171, 211
- Grigg, Lyn 189
- Grigорова, Т. G. 153
вж и Григорова, Т. G.
- Gomez, Isabel 184, 190, 193
- Gu, Yinian 194
- Guimarães, Lorena Dall' Ara 201
- H**eberger, Anne E. 208
- Heimeriks, Gaston 183, 188
- Hjörland, Birger (ред.) 200
- Huertas, Maria José Lopéz
вж Lopéz-Huertas, Maria José

- Jeffrey, Paul** 197
Johnston, Ron 189
- Kominka, L.** 32
Kopcsa, Alexander 188
- Lascurain, Maria Luisa** 187, 196
Lascurain-Sánchez, Maria Luisa
вж Lascurain, Maria Luisa
Larivière, Vincent 211
Lelu, Alain 205
Lo Szu-Chia 202
López-Huertas, Maria José 207
- Macias-Chapula, César A. (ред.)** 175
Malagutti, Ornella 199
Martín-Moreno, M. Carmen 196
Maura, Mariano 187
Menéndez, Luis Sanz
вж Sanz-Menéndez, Luis
Milsom, Nicky 189
Moed, Henk F. (ред.) 193
Moreno, M. Carmen **Martín**
вж Martín-Moreno, M. Carmen
Morillo, Fernanda 184, 190, 193
- Nicolaisen, Jeppe (ред.)** 200
Nordin, Jorund B. (състав.), (ред.) 170
- Perreault, Marty** 203
Pinto, Mariam Plaza 201
Popova, Stefka 142
вж и Попова, Стефка
Porter, Alan L. 203, 208
- Rinia, Eduard Jan** 206
Robitaille, Jean-Pierre 171
Rodríguez, Beatriz 187
Roessner, J. David 203, 208
Romero, Francisco 175, 176
- Salmi, Liisa** 181
Sánchez, Maria Luisa **Lascurain**
вж Lascurain, Maria Luisa
Sanchez, Maria del Mar **Ananos** 188
Sanz-Casado, Elias
вж Casado, Elias **Sanz**
Sanz-Menéndez, Luis 185, 186
Schartinger, Doris 187
Schummer, Joachim 195
Sigogneau, Anne 199
Stuetz, Richard 197
- Thi, Thuc Uyen Nguyen** 191, 192, 198
Tomov, Dimităr Tomov 134, 142, 144, 153
вж и Томов, Димитър Томов
- Velkov, D.** 84
Vlachy, I.
вж Vlachý, Jan
Vlachý, Jan 167
- Wilson, Concepción S.** 179, (ред.) 183
- Zitt, Michel** 205
Zorita, Carlos **Garsia**
вж Garsia-Zorita, Carlos
Zulueta, M. Angeles 175, 176, 185, 186

СПИСЪК НА ПЕРИОДИЧНИТЕ ИЗДАНИЯ, В КОИТО Е ПУБЛИКУВАЛ АВТОРЪТ

- Аз-Буки. – ISSN 0861–3990
Акушерство и гинекология. – ISSN 0204–0956
Алергология и клинична имунология. – ISSN 0204–9724
Балнеоклиматология и физикална терапия. – ISSN 0861–8569
Библиотека. – ISSN 0861-847X
Библиотекар. – ISSN 0204–7438
Бюлетин на СБИР. – ISSN 1310–4330
Гастроентерологични заболявания. – ISSN 0324–1513
За средните медицински кадри. – ISSN 0324–1726.
Здравен фронт. – ISSN 0205-096X
Из опита на здравните заведения. – ISSN C607–9016
Известия на Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. – ISSN 0204–6091
Инфекциозни заболявания. – ISSN 0324–1432
Информационен бюлетин (СНМД). – ISSN C617–7093
Информационен свят. – ISSN 1310–3628
Информация за ръководни кадри в здравеопазването и медицинската наука. – ISSN 0204–9791
Лекарствена информация. – ISSN C617–9851
Медицинска биотехнология – ISSN C618–3069
Медицинска наука и образование. – ISSN 0204–6342
Медицинска трибуна. – ISSN C633–1696
Медицински архив. – ISSN C618–3190
Месопрмишленост: бюлетин. – ISSN C618–4316
Методика, техника, опит (ЦИНТИ). – ISSN 0324–1696
Наука. – ISSN 0861–3362
Науковедение и информатика (Киев).– ISSN 0374–3896
Научен живот. – ISSN 0204–4668
Научна и техническа информация. Серия 1. – ISSN 0548-0019
Научна и техническа информация. Серия 2. – ISSN 0548-0027
Научно-техническа политика. – ISSN 0204–9309
Нервни и психични заболявания. – ISSN 0204–5052
Обща медицина. – ISSN 1311–1817
Орбита. – ISSN 0205–1141
Пари. – ISSN 0861–5608
Педиатрия. – ISSN C626–3127
Социална медицина. – ISSN 1310–1757
Социологически проблеми. – ISSN 0324–1572
Стоматологичен преглед. – ISSN 0204–6415
Стратегии на образователната и научната политика. – ISSN 1310-0270
Сърдечно-съдови заболявания. – ISSN 0204–6865

Техническо дело. – ISSN 0205-129X
Фармацевтичен преглед. – ISSN 1311-5162
Философска мисъл. – ISSN 0324-024X

DDR-Medizin-Repport (Berlin). – ISSN 0323-4614
Health information and library. – ISSN 1471-1834
Newsletter to European health libraries (Geneva). – ISSN 1011-8454
Orvosi könyvtáros=Medical Libraries (Pecs). – ISSN 0030-6010
Scientometrics (Budapest). – ISSN 0138-9130
Scripta periodica (Sofia). – ISSN 1312-0328
Tribuna medica (Madrid). – ISSN 1310-1366
Zdravotnicka dokumentace (Praha). – ISSN 0139-6587

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

авт.	– автор
автореф.	– автореферат
АСО	– аналитико-синтетична обработка БД – база/банка от данни
БАН	– Българска академия на науките
библ.	– библиотека
библиогр.	– библиография; библиографски, – а
БНМИ	– Бюро за научна медицинска информация
БО	– Базов орган
БССР	– Белоруска съветска социалистическа република
БЦУ	– Български цитатен указател
ВГБил	– Всесоюзная государственная библиотека им. В. И. Ленина (рус. ез.)
ВНИИМИ	– Всесоюзный научноисследовательский институт научной и медико-технической информации (на руски ез.)
ВНО	– Выделенный национальный орган Системы МЕДИНФОРМ (рус. ез.)
г.	– година
ГИИЦ-НМИ	– Главен информационно-изчислителен център – НМИ
год.	– годишнина
ДАО	– Държавно аптечно обединение
ДБИ	– Държавен библиотечарски институт
д-во	– дружество
деп.	– депозирани, – а
дипл.	– дипломен, – а
дис.	– дисертация; дисертационен
ДКМС	– Димитровски комсомолски младежки съюз
ДКНТП	– Държавен комитет за наука и технически прогрес
докл.	– доклад Е (А)
СНМИ	– Единна (автоматизирана) система за НМИ
ЕСМИЗП	– Единна система за медицинска информация и здравна пропаганда
изд.	– издание
изслед.	– изследване; изследователски, – а
ИП	– информационни потребности
ИТС	– информационно-търсещи системи
ИФ	– информационен фонд
КБД	– Колеж по библиотечно дело
КИО	– Комплексно информационно обслужване
кн.	– книга
МА	– Медицинска академия – София
МГМИ	– Минский государственный медицинский институт (рус. ез.)

мед.	– медицински, – а
МЕДИК	– Компютъризирана БД на МЕДИНФОРМ
МЕДИНФОРМ	– Система за НМИ на социалистическите страни
МЗ	– Министерство здравя (руски ез.)
МКНП	– Министерство на културата, науката и просветата
МНЗ	– Министерство на народното здраве на НРБ
МОСНТИ	– Международна отраслова система на социалистическите страни за НТИ
МС	– Министерски съвет
МСНТИ	– Международная система научной и технической информации (рус. ез.)
МЦНТИ	– Международен център за НТИ на социалистическите страни в Москва
нар.	– народен, – а
науч.	– научен, – а
НБКМ	– Народна библиотека „Св. св. Кирил и Методий“
НЗСГ	– Народно здраве и социални грижи
НИВБ	– Научен институт по вътрешни болести към МА
НИИСХОЗ	– Научноизследователски институт по СХОЗ
НИД	– научноизследователска дейност
НИР	– научноизследователска разработка
НМИ	– научна медицинска информация
НОТ	– научна организация на труда
НРБ	– Народна република България
НТИ	– научно-техническа информация
НТП	– научно-технически прогрес
НТС	– Научно-технически съюз
НЦНМИ	– Национален център за НМИ при МНЗ
образов.	– образователен, – а
о-во	– общество
ОНМИ	– Отдел за НМИ при МА
ОНС	– Окръжен народен съвет
предм.	– предметен, – а
прил.	– Приложение
разраб.	– разработка
ред.	– редактор; редакция
рез.	– резюме
републ.	– републикански, – а
рец.	– рецензия
с.	– страница
СБИР	– Съюз на библиотечните и информационните работници (днес: ББИА)
св.	– свети, – а
систем.	– систематичен, – а

СНМД	– Съюз на научните медицински дружества
СНР	– Съюз на научните работници
СНС	– Специализиран научен съвет
сп.	– списание
СУ	– Софийски университет
СХОЗ	– Социална хигиена и организация на здравеопазването
СЭВ	– Совет экономической взаимопомощи (рус. ез.)
състав.	– съставител, – и
т.	– том
ТНТМ	– Техническо и научно творчество на младежта
УниБИТ	– Университет по библиотекознание и информационни технологии
утв.	– утвърден, – а
филос.	– философски, – а
ЦИМ	– Център за информация по медицина
ЦИНТИ	– Централен институт за НТИ
ЦК	– Централен комитет
ЦМБ	– Централна медицинска библиотека – София
ЦМИ	– Център за медицинска информация при МА
ЦНИ с ЦБ и НА при БАН	– Център за научна информация с Централна библиотека и Научен архив при БАН
ЦНИМЗ	– Център за научна информация по медицина и здравеопазване при МНЗ
ЦСНТС	– Централен съвет на НТС
BAS	– Bulgarian academy of sciences
BSA	– Bulgarian scientific association
CSI with CL and SA by the BAS	– Centre for scientific information with Central Library and Scientific archive by the BAS
DC	– Documentation center
DDR	– Deutsche Demokratische Republik
ed.	– edition
НИМ	– Higher institute of medicine
p.	– page
suppl.	– supplement
UBS	– Union of the Bulgarian scientists
vol.	– volume
WHO	– World health organization

СЪДЪРЖАНИЕ

КНИГА 1

Когнитологичен портрет в стила на интервюто:

За усилията за приобщаване на България

към световната научно-информационна практика 9

Именен показалец 105

КНИГА 2

Систематично-хронологично-азбучна биобиблиография 111

ОСНОВЕН КОРПУС НА БИОБИБЛИОГРАФИЯТА

II. 1. Публикации..... 121

II. 2. Цитирания..... 138

II. 3. Непубликувани трудове 148

II. 4. Лекции 156

II. 5. Ръководство на дипломни/курсови работи..... 159

II. 6. Рецензии, отзиви и становища 161

СПРАВОЧЕН АПАРАТ КЪМ БИОБИБЛИОГРАФИЯТА

Именен показалец 167

Списък на периодичните издания, в които
е публикувал авторът..... 171

Използвани съкращения 173

СОДЕРЖАНИЕ

КНИГА 1

Когнитологический портрет в стиле интервью: Об усилиях по приобщению Болгарии к мировой научно-информационной практике.....	9
Именной указатель	105

КНИГА 2

Систематично-хронологично-алфавитная биобиблиография	111
---	-----

ОСНОВНОЙ КОРПУС БИОБИБЛИОГРАФИИ

II. 1. Публикации.....	121
II. 2. Цитирование	138
II. 3. Неопубликованные труды.....	148
II. 4. Лекции	156
II. 5. Руководство дипломных/курсовых работ	159
II. 6. Рецензии, отзывы и положения	161

СПРАВОЧНЫЙ АППАРАТ К БИОБИБЛИОГРАФИИ

Именной указатель	167
Список периодических изданий, в которых опубликованы работы автора	171
Использованные сокращения.....	173

CONTENTS

BOOK 1

**Cognitologic portrait in the style of interview:
On the efforts of incorporation of Bulgaria
in the world scientific and information practice 9**

Name index 104

BOOK 2

Systematic-chronological-alphabetic biobibliography.....111

MAIN BODY OF THE BIOBIBLIOGRAPHY

II.1. Publications 121

II.2. Citations..... 138

II.3. Unpublished works 148

II.4. Lectures 156

II.5. Management of diploma/course works..... 159

II.6. Reviews, comments and opinions 161

REFERENCE TOOLS FOR THE BIOBIBLIOGRAPHY

Name index 167

**List of periodicals, in which the author's
works were published 171**

Used abbreviations..... 173

**Академик, професор Христо Георгиев Мутафов
(Aurea mediocritas):**

Двукнижие

Книга 1.

**Когнитологичен портрет в стила на интериото или
Творец и организатор на науката:
За усилията за приобщаването на България
към световната научно-информационна практика;**

Книга 2.

Систематично-хронологично-азбучна биобиблиография

Води беседата, съставител на биобиблиографията и бележките:
проф. д.п.н. Александра Куманова

Научна редакция:
проф. д.ик.н. Стоян Денчев

Обща редакция:
ас. д-р Николай Василев

Коректори:
Цветана Найденова
Людмила Велкова

Предпечатна подготовка и печат:
www.mind-print.com

Първо издание
Формат: 70/100/32
Печатни коли: 11,25

ISBN 978-619-185-336-6
ISBN 978-619-185-335-9 online

**Университет по библиотекознание
и информационни технологии**

**1784 София, бул. Цариградско шосе, N 119
Тел.: 971 80 52**

**E-mail: kbd_college@yahoo.com
URL: www.unibit.bg**

**София
Издателство: „За буквите – О писменехъ“**